

A
FAVOR DEFENSIONIS ELVE
ÉS A KIR. CURIA.

IFJ. D^r DOMBOVÁRI SCHULHOF GÉZA

ELŐADÁSA

D^r WEISS ÖDÖN ÉS D^r KÁRMÁN ELEMÉR

FELSZÓLALÁSAIVAL

A MAGYAR JOGÁSZEGYLETNEK 1903 ÉVI MÁRCZIUS 14-IKI ÜLÉSÉN.

BUDAPEST.

FRANKLIN-TÁRSULAT KÖNYVNYOMDÁJA.

1903.



Tárgymutató a füzet végén.

I. Bevezetésül egy jogeset.

T. teljes ülés!

«Minden perben az emberi jussokat tekintve, azt tartom legelsőnek, hogy saját ügyvédjét választhassa mindenki. Ezen igazából ötet kivetköztetni akarni, a legméltatlanabb igazságtalanság . . .» Így szólt *Széchenyi István* a belvárosi könyv-árusok kirakataiból jól ismert Stádiumnak 173. lapján.

Ma már ez az elv . . . csak *volt!* — A Curia kimondta, hogy: *nem áll.*

Az eset a következő: a vádlottnak volt védője. Ezzel megbeszélte az ügy részleteit; megmondta neki, hogy kik a mentő tanúi és mivel lehet igazolni a terhelő tanúk személyének és így vallomásának a megbízhatatlanságát. Elmondta miféle, a vizsgálat során még föl sem hozott bizonyítékokkal tudja erősíteni beszámíthatóságának korlátolt voltát. Szóval megbeszélte vele töviről-hegyire mindama körülményeket, melyektől ügyének sikeres eldőlését várhatta, remélhette . . . Minden bizalma védőjének személyében összpontosult.

A főtárgyalás napján elővezetik a vádlottat. Megkezdik a tárgyalást. A védők asztalánál vad idegen ül . . . Az esküdttöróság elnöke azonban nem sokat teketóriázott, — a mint hogy az esküdttörósági elnökök nem is igen szoktak teketóriázni, — hanem a védők asztalánál ülő vad idegen úrra mutatva, így szólt a vádlotthoz: «N. N. ügyvéd úr volt szives az ön védelmét elvállalni.» Aztán lefolytatták az ügyet . . . Az esküdtek meghozták a határozatot, mely — minthogy bűnösséget állapított meg — szabályszerűnek volt tekintendő. Az ítéletet is meghozták, sőt mi több, a semmiségi panaszokat elfogadták . . . a

minek folytán a nagyméltóságú kir. Curia * meghozta a végzést, mely szerint a semmiségi panaszt elutasítani *kellett*, mert hát — utóvégre tagadhatatlan, hogy vádlottnak — *volt* védője.

Tudom, vannak bizonyos, minden kákán csomót kereső okvetetlenkedők, a kik szerint a 384. §. 9. pontja alapján bejelentett semmiségi panasz itt figyelembe vehető és a hozott ítélet, illetve határozat az azt megelőzőtt eljárással együtt megsemmisíthető lett volna azon az alapon, hogy a főtárgyalásnak el nem halasztása, a törvénynek a védelem szempontjából lényeges rendelkezését sértette, ám köztudomású, hogy ez a némi jóakarattal minden kaptafára ráhúzható 9. pont legkevésbé alkalmas a jogsérelmek orvoslására. (*Ellentmondás.*) Csak azon alaki előfeltételek sokaságára kell gondolnunk, melyektől a törvényhozó az ez alapon bejelentett perorvoslat sikeres voltát függővé tette. Eltekintve attól, hogy daczára a jura novit curia féle elvnek, a perorvoslati bejelentések alkalmával nem egy ízben kívánják meg annak kijelentését, valjon a nem tudom én hanyadik törvényszakasz alpontjának hányadik alpontja alapján szándékoltatik érvényesíttetni a kétség tárgyát nem képezhető semmiségi panasz, ad majorem dei gloriam, már a főtárgyalási elnök sem követne el hibát vagy mulasztást, ha azért, mert a jogot nem tanult vádlott felebezésnek nevezi a semmiségi panaszt, a bejelentett perorvoslatot a hibás elnevezésre való tekintettel visszautasítja; ** ha most még ehhez hozzáveszszük, hogy a 384. §. 15. bekezdése szerint nem vehető figyelembe a perorvoslat, ha nem jelentett be azonnal, a 14. bek. szerint pedig, ha nyilvánvaló, hogy az alaki sérelem az ítéletre nem volt befolyással; a mit hovatovább majd úgy fognak lépten-nyomon értelmezni, hogy «nem vehető tekintetbe, ha csak nem nyilvánvaló, hogy befolyással volt,» kérdem: ki találta inkább a fején a szöveget, az-e, a ki, mint az imént én is, azt bátorkodott mondani, hogy a 384. §. 9. pontja alapján — az esetek túlnyomó többségében — akkor veszi a bíró tekintetbe a perorvoslatot, a mikor *neki*

* 4782/901. sz. a.

** Büntető Jog Tára XLII. k. 223.

tetszik, avagy pedig azon tisztelt tagtársaim, kik az imént közbekiáltani méltóztattak?

(Weiss Ödön dr.: «Bizonyára nem szabályszerűen volt bejelentve!»)

Nem jó itt számba t. teljes ülés, szabályszerűen volt-e bejelentve vagy sem az a semmiségi ok, mely t. kartársamnak a véleménye szerint úgylátszik, hogy csak a 9. pont alapján lett volna orvosolható, mert a 384. §. 6. pontja és utolsó bekezdése alapján — nem mondom hogy *kellett*, — de állítom és bizonyítom, hogy *lehetett* volna a megsemmisítést kimondani, mert a B. P. 53. §-ának 1. bekezdése szerint az, ki ellen bűnvádi eljárás folyik, az eljárás bármely szakában élhet védő közreműködésével, az 57. §-ban a bíróság részére biztosított védőrendelési jog pedig csak abban az esetben áll fenn, illetve éled föl, ha a terhelt ezen, őt vele született emberi jogánál fogva megillető jóvával nem élt, vagy arról lemondott. Ezen eseteknek pedig egyikéről sem beszéltem. A főtárgyalást tehát, ha védőnek a közbenjöttével tartották is meg, nem oly védő közbenjöttével tartották, kinek jelenlétét az 56. §. a megbeszélés tárgyát képező esetre nézve semmiség terhe alatt mellőzhetlennek mondta.

Szóval: van felfogás, mely megengedte, van felfogás, mely nem engedte volna meg a főtárgyalásnak a vádlott által választott védő távolléte daczára való lefolytatását és a Curia — a mint hogy ezt újabban rendszerint megtette minden a védelem szempontjából vitás kérdés eldöntésénél — itt is arra az álláspontra helyezkedett, mely vádlottra nézve kevésbé kedvező.

Nem mondom, hogy ennek helyessége nem «vitatható», de azt hiszem, hogy — ha, mint ezt kimutatni lesz szerencsém: minden egyes jogkérdés vádlott terhére dől el, ha csak egy kissé is kérdéses, úgy, általános perjogi szempontból tekintve a dolgot, legalább is kérdéses az uralkodó irány helyessége.

T. teljes ülés! Divatját mult könyv került kezembe . . . Divatját mult könyv . . . Csemegi indokolása.

Az van benne mondva, hogy inkább szabaduljon 10 bűnös, semmint, hogy csak egy is ártatlanul szenvedjen.

Ennek a Csemegi által anyagjogi téren alkalmazandónak

tartott elvnek a bünperrend keretén belül való érvényesítése képezi mai előadásomnak a tárgyát.

II. A favor defensionis fogalma.

A *favor defensionis* elvének a szabatos meghatározására a bünvédelem perjogászainál nem találtam. — Használják mindannyian, *Glaser, Frydmann Marcell, Vargha Gyula* és *Ortlof* ez elnevezést, a nélkül, hogy annak körét minden vonatkozásban egyiránt helyesen alkalmazható fogalommeghatározással megvonták volna. Hogy a gyakorlatban, a mint azt *Menger Antal* bécsi egyetemi tanár *«Das bürgerliche Gesetzbuch und die besitzlosen Volksklassen»* cz. rendkívül mélyreható vizsgálódásai alapján megírt művének 27. lapján kimutatta, hogy — és pedig európaszerte — a favor gyakran csak a gazdag ember érdekeit, hogy ne mondjam «jogait» védi, a ki ellen, ha, teszem azt fel, lopással van vádolva, bizonyítandó, hogy az idegen ingó dolog jogtalanul került birtokába — miglen a szegény vádlott, mintha a *præsumptio boni viri* szegény ember mellett nem is szólhatna, — maga tartozik bizonyítani, hogy igenis jogos úton került birtokába a nála talált ingó dolog, azt csak melleleg érintem. Mindez elenyészően csekély joghátrányt jelent azzal a perjogi különbséggel szemben, mely, különösen a nem főbenjáró ügyeknek letárgyalásánál észlelhető, a midőn a gazdag vádlottárs értekezett és megjelenik az ügyét alaposan áttanulmányozó védőjével, a szegény vádlottárs pedig ugyanabban a perben védő nélkül jelent meg.

De térjünk a tárgyra! Mi az a *favor defensionis*?

Ha szabad gyártanom meghatározást: az *in dubio mitius* elvének a perjog keretén belül való érvényesítése, vagy, ha így jobban tetszik, az *in dubio pro reo* elvének megfelelően, ha vád és védelem mellett és ellen felhozható bizonyítékok és illetve érvek egyenlőek: minden valóban vitás (alaki vagy anyagi) jog- és illetve ténykérdésnek (B. P. 326. §. 2. p.) a vádlott javára való eldöntése. A *favor defensionis* elve tehát köti a bírót a jogszabály-értelmezés és bűnösség megállapítás alkalmával, a mennyiben minden vitás kérdést a vádlott javára tartozik eldönteni, másrészt pedig jelent bizonyos per-

jogi értéket, mely a szárazföld összes törvényhozásai által kisebb-nagyobb mértékben érvényesített ügyfélegyenlőség elvének s így a vádló jogkörének kisebb-nagyobb sérelmével a vádlott helyzetét teszi kedvezőbbé.

Ilyen intézkedés az angol bp. kivételével minden európai bp. által elfogadott azon elv, mely szerint a vádlotté és illetve védőé az utolsó szó. Így elfogadta azt a skót és ír bp. a spanyol bp. 737. §-a, a szerb bp. 33. §-a, a norvég bp. 339. §-a, a bolgár 1897-es bp. 447. §-a; a német bp. 257. §-ának 2. bekezdése; az olasz bp. 493. §-a: a svájci bp. 90. §-a végül az osztrák bp. 255. §-ában, a minek folytán, minthogy Austria elfogadta, mink is elfogadtuk B. P.-unk 314. §-ába. — Saját fajtájú formája érvényesül a favor elvének a norvég bp. 382. §-ának 3. bekezdésében, mely kimondja, hogy a közvádlo a vádlott javára tetszése szerint, (tehát bármikor) élhet perorvoslattal; perorvoslattal élhet akkor is, ha netán kifejezetten megnyugodott a kihirdetett ítéletben, a mit azonban vádlott terhére felebbezni jogosultak nem tehetnek. Így tehát az ügyfélegyenlőségnek a f. d. elve érdekében való megszorítása olymód történt, hogy a közvádlo perorvoslati jogköre a védővel szemben kiterjesztetett, ám a védelem javára! Ilyen az 1844-es esküdtszéki javaslatnak az a rendelkezése, hogy a közvádlo az esküdtek közül hatot, a vádlott tizet vethet vissza. Ilyen a B. P. 446. §-ának 1. bekezdésével szemben a 449. §. 1. bekezdésében a vádlott terhére igénybevehető újrafelvételnek az elévülési határidőre való szorítása és különösen a jogegység érdekében igénybevehető perorvoslat tekintetében a B. P. 442. §-ának végbekezdésével vádlott javára biztosított törvényes kedvezmény, vagy, hogy római jogi példát hozzak fel, az ókor védőinek a vádlóval szemben a *κληροῦδα* idejében biztosított ama előjog, hogy, ha a vádbeszéd két óra hosszat tartott, a védbeszéd három óra hosszat tarthat.

Mielőtt a Curiának ezzel az elvvel szemben elfoglalt álláspontjának a bírálatába bocsájtkoznám, legyen szabad jogtörténeti fejtegetések helyett röviden visszapillantanom a favnak szerepére a multban.

Már a régi zsidó jogban találkozunk első nyomaival, bár csak szűk körön belül, nevezetesen a főbenjáró bűncselekmé-

nyek tárgyában tartott főtárgyalásoknál, melyeknél ítélethozatalhoz 23 bíró kellett. A magyarázat, melylyel a talmudisták — így Bloch — a misna nyomán e szám szükséges voltát megokolni megkísérelték, a favor defensionis elvének több-kevesebb czéltudatossággal való érvényre emelése mellett szól; mert e szerint: elítéléshez legalább 10 bíró פלג, felmentéshez is legalább 10 bíró, jogérvényes ítélet hozatalára alkalmas bíróság megalakulásához tehát mindössze is csak 20 bírónak a jelenléte volna szükséges, ha ezen szám páros volta folytán nem eshetnék meg vajmi könnyen, hogy felmentés mellett ugyanannyian szavazván, mint bűnösség mellett, ítélet nem hozható. Így hát 21 bíró jelenléte volna elegendő, ha főbenjáró ügyekben nem tiltaná a jog, hogy az egy szavazatból álló szótöbbséggel hozott ítélet végrehajtassék. Ez okból szükséges, hogy legalább 23 bíró legyen jelen, mert a bűnösség megállapításához ilyenkor legalább is 3 szótöbbség kell.

Még messzebb ment a favor a halálra ítélttel szemben, kit a vesztőhelyre két ember kísért, folyton azt kiáltva: «N. N.-t elítélték az alapon, hogy ekkor és ekkor, itt és itt X. Y.-t megölte. Jelentkezzék az, ki az ellenkezőt bizonyítani tudja». Ha pedig valakiről azt hallották, hogy az elítélt védelmére szolgáló körülményekről van tudomása, úgy minden teketóriázás nélkül kihallgatta az illetőt a bíróság, nem kívánván meg előzőleg, hogy vallomását közjegyző által hitelesített jegyzőkönyvbe mondja, a mint azt nálunk a B. P. 449. §-ának 4 pontjára hivatkozó bíróságaink általában tenni szeretik. (Felkiáltások: *Nem áll!*) Igen rosszul méltóztatott megjegyezni, hogy ez nem áll. Ez nagyon is áll. Van a birtokomban egy újrafelvételi kérelmet elutasító végzés — a kérelem a 449. §-nak 4. pontja alapján adatott be, — melyet az első fok azzal a prófétai ihletű indokolással utasított el,* hogy «ugyis tudjuk, hogy

* Végre is a tanukat eredetben nem lehet csatolni.

Ez a «prófétai ihlet» egyébként törvénykezésünk terén jóval nagyobb szerepet játszik, mint hinné az ember. Nem a tőzsde bírására gondolok. Számtalan ízben azt tapasztaljuk, hogy terhelt 33 vagy mondjuk 39 vagy 71 (szóval nem ép kerekszámú) napot töltött vizsgálati fogságban. Ha főtárgyalásra kerül az ügy, az eseteknek megdöbbenően nagy részében, a később felsőbíróságilag is helybenhagyott

a védő által hivatkozott tanúk nem fognak vallani». Mikor pedig — mert mesébe illően hangzott az indokolás — itt Budapesten történt — perorvoslat folytán az ügy fölülvizsgáltatott, meghozták a végzést, mely szerint a neheztelt elsőbírósági végzést indokainál fogva helybenhagyni kellett. (*Mozgás.*) Ennyi hihetlenség után utána jártam a dolognak és azt a felvilágosítást kaptam, hogy a hozott határozat az országszerte dívó gyakorlattal ellentétben állónak nem tekinthető, mert a 449. §. 4. pontja alapján kérelmezett újrafelvételnek helye csak akkor van, ha az indítványozó az új tényt vagy bizonyítékot *«valószínűsíti»*. Ha pedig a védő egyszerűen csak *«elmondta»* a beadványában, hogy X és Y. tanúk ezt és ezt fogják vallani, úgy ő nem valószínűsített még semmit, hanem csak mondott valamit, a mihez a törvény perjogi következményeket nem fűz. (Innét, hogy p. o. a budapesti kir. büntető törvényszék *«kénytelen volt»* az újrafelvételi kérelmeknek felét messze meghaladó számát visszautasítani.) Persze, ha gazdag gonosztevőről lévén szó, a tanúvallomásoknak közjegyzői fölvételére szükséges pénz nem hiányzik és így közjegyzőileg hitelesített tanúvallomások alapján kéri az újrafelvételt, nem ily könnyű a kérelemnek az elutasítása. De ha szegény a vádlott? Akkor nyugodjék meg az alapperbeli ítéletben! Akkor is, ha ártatlanul elítélt. Pedig hát — véleményem szerint — a közjegyzői tollbamondás sem feltétlenül valószínűsít; mert a közjegyzői okirat is csak azt bizonyítja, hogy a tanú ezt és ezt mondta; eszmei okirathamisításról (B. T. K. 400. §.) szó tehát akkor sem lehet, ha a tanú a közjegyző előtt hamisan

ítélet szerint, vádlott cselekményeért *«véletlenül»* ép akkora büntetést érdemelt, a mekkora büntetés a vizsgálati fogság által kitöltöttnek volt vehető.

Ha ezen prófétai ihletű férfiakat az ember versenyelő vagy tőzsdei értékpapír sorsának előre való bemondásra szólítaná fel, jöllehet ennek a törvény szempontjából mi sem áll útjában, méltatlanul jelentenék ki, hogy ez nem az ő dolguk.

A büntetés tartamának a meghatározása sem az ő dolguk, (B. P. 65. §. 1. bek.) mégis valójában ők mondják ki ezek szerint!

De azért a 65. §-t betartják és *«elvben»* természetesen nem jár el az ítélethozatalánál a vizsgálóbíró.

És a jogkereső közönség szempontjából is persze fő az elv!

vallott. Vajmi könnyen fog hát itt is megeshetni, hogy a tanú — ha csak nem hamis tanú — a közjegyző előtt mindenről tudott, a mi kell, a bíróság előtt pedig semmiről. De azért mégis csak ez a biztos módja az újrafelvételi kérelemnek. És azt mondják erre: hogy «jogegyenlőség».

De visszatérek.

A római büntetőjog a subscriptorokkal és — a mi 48 : XVIII. sajtóeljárásunkból ismert erkölcsi. tanuinkra emlékeztető — laudatorokkal, valamint a negatív bizonyítási rendszerrel valóította meg annyira, amennyire a favor elvét.

A mi pedig a *mi régebbi jogunkat* illeti — szörványosan bár, de elvégre mégis — fölfedezhetők a favornak némi nyomai. Ám merőben csak is a perorvoslati rendszer keretén belül.

Így, hogy messzebb ne menjek: Huszthy István az ő 1766-ban kiadott *Jurisprudentia practica seu commentarius novus in jus Hungaricum Compositus* cz. művében. «*De appellationibus*» czím alatt arra a kérdésre, hogy: *quis, a quo in qua causa et a quali sententia appellare potest* — nem is a III. liberben, mely büntetőjogi kérdésekkel foglalkozik, hanem a polgári peres eljárást tárgyzó Liber I-ban (LXI. tit.) azt a feleletet adja: *appellare potest quilibet Convictus regulariter, 2. do a quo libet judice 3. tio in qualibet causa appellabili, 4 to a quolibet sententia definitiva aut vim definitive habente*. Szóval, minden pervesztes fölebbezhett, ám csak látszólag, mert az ezt követő 2. bekezdés szerint: *inappellabiles sunt causae primo: Criminales, criminaliter intentatae publicorum malefactorum 1729. 30. excepto primo casu, quo quis temerario judicio innocenter morti traditus esse videretur, hujus enim fratres aut uxor etc. ad Regiam Majestatem confugere potest . . . 2. do exceptis homicidis qui non solum appellatione, sed etiam novo judicio gaudent*. Szóval, bűnügyekben — in causis publicorum malefactorum — nem volt perorvoslatnak helye, a mi Huszthy idejében általános jogelv volt. De itt is kivételt képeztek a főbenjáró ügyek. A favor elvének érvényesülése pedig abban állott, hogy a vádlott terhére való felebbvitelt egyáltalán nem ismert a jogrend.

Ugyanigy Kilonich a Corpus Juris függelékeként megjelent *Directio Methodica*-ban (VIII. rész 4. quæstio. 3. §.).

Ő szerinte is «*In causis criminalibus non admittitur appellatio, nisi forte innocentem omnino temerario iudicio morti tradere conarentur, quo in casu fratres ipsius innocentis præcise ad Regiam Majestatem confugere, et causam ipsam pariter provocare possunt. (3. tit. 11. §. 7) Licet jam homicidis conceditur uti appellatione et Novo Iudicio; sed ita tamen ut interim post convictionem in vinculis detineantur usque ad revisionem hujusmodi appellationis vel novi iudicii.*

Szlemenits Pál 1862-ben megjelent Fenyítő törvényszéki Magyar Törvényében, az első magyar nyelven megjelent bűnperrendi tankönyvben (III. kiadás 221. lap) ugyancsak merőben a vádlott javára igénybe vehető perorvoslatokról tesz említést.

Ugyanígy Vuchetich Mátyás a már korábban (1819-ben) megjelent *Institutiones*-ben, mely szerint a vádlott büntetését megváltoztathatja: 1. az *abolitio*; 2. a *præscriptio*; 3. a *jus principis premutandi pœnam* végül 4. az *adgratiatio*, szóval merőben csakis oly körülmények folytán, melyek az ítéletnek vádlott javára való megváltoztatását alkalmasak előidézni.

Lássuk most még a Corpus Juris függelékeként megjelent *Praxis Criminalist*. Ez a felsoroltakkal szemben némileg különleges álláspontot foglal el, mert e szerint *In rebus criminalibus, quibus adnexa est poena corporis aut vitæ*, — tehát merőben ezekre nézve — *appellatio locum non habet, siquidem* (a mi itt annyit tesz, hogy: «még akkor sem, ha») *reus convictus aut ex sufficientis probationibus, aut ex propria confessione convictus sit . . . Quod si vero captivus contra «Præxim» ab aliquo tribunali gravaretur, conceditur ei sua gravamina nostro Regimi pro æquo remedio proponere.*

Első a javaslatok közt, mely a favor elvét — legalább Finkey véleménye szerint — némileg érvényre juttatja az 1792-diki *Codex de delictis eorumque poenis*, melynek (15. art.) 4. §-a szerint, ha a vádlott felmentetett vagy elítéltetett bár, de megnyugodott, a közvádó sem felebbezhetett volna. Ezt igen szép és a favor elvének megfelelő intézkedésnek kellene tekintenünk, ha ugyanezen §. nem kötelezte volna a közvádót felebbezés beadására, valahányszor a vádlott felebbez. Így hát látszólag ügyfélegyenlőséget és vádelviséget valósított meg, tényleg azonban csak az ítéleteknek vádlott terhére való hiva-

talbóli felülvizsgálati rendszerét. Kérdem hát: mi czímen nevezik ezt a javaslatot ép eme 15. §-ára való tekintettel «humanus javaslat»-nak? Pedig annak tartják.

Régi törvényeink közül az 1791. évi XLIII. t.-cz. nemeseknek korlátlan fölebbviteli jogot biztosított; nemteleneknek pedig a táblához *halál, három évi fogság és 100 botbüntetéses* büncselekmények esetén; a hétszemélyes táblához pedig merőben csak halálbüntetés esetén.

Minél közelebb érünk korunkhoz, annál inkább bővül a perorvoslati szabadság vádlott javára. Az, hogy a perorvoslat jogkörét lehetőleg szűk körre kell szorítani, a mint azt teszem fel a B. P. perorvoslati rendszerének kigondolói, újabban pedig a kir. Curia gyakorlata igazolja, csak legújabbkori jogfejlődés.

Igy már az 1836 : XVII. t.-cz. perorvoslati szabadságot biztosított mindazoknak, kiket az ítélet *viselt hivataluk elvesztésére* ítél, vagy kiknek nemes büntérsa élt felebbvitellel; az 1844 : VI. és VII. t.-cz. pedig *hamis bukás és váltóhamisítás* esetére.

Az *Országbirói Ért. II. R. 2. §-ának* kellett meghozatni, hogy nemes és nemtelen bűntevő perjogi sorsa teljesen egyenlő legyen.

Nagyon dicsérik a 43-as javaslatot. Állítólag ennél tökéletesebb perrendet emberi elme ki nem eszelt soha. Mindig az a kérdés: mint érvényesíti a *favort*? Erre pedig, a 43-as javaslatról lévén szó, csak egyféleképp lehet felelni: «sehogyl» Mert igaz ugyan, hogy 371. §-ában kimondja, hogy: . . . «a *felmentő* ítéletek okokkal nem támogattatnak, kivéven azt az esetet, midőn az elkövetett tette a törvény büntetést nem rendel, mert ilyenkor azt megmutatni szükséges,» a minek tanúságaként a felmentés esélyei nagyobbak voltak az elítélésnél. De a kérdés ugró pontja, mint rendszerint minden perrendnél, a tágabb értelemben vett perorvoslati rendszernél van. A 262. §. szerint pedig a mi vádtanácsunknak megfelelő perbefogószék végzésétől felebbvitelnek helye nincs.

Mennyivel inkább érvényesül a *favor* a 44-es javaslatban! 284. §. Ha a vádnak helye nem találtatott, az ellen a közvádló a főigazgatószékhez nem folyamodhatik 276. §. Ha a vádnak helye találtatott, a vádesküdtшек határoza-

tától a folyamodás a főigazgató székre mind a közvádlónak, mind a vádlottnak megengedettik . . . » és hol van ettől a mi szabadelvű 1896-os törvényhozásunknak 269. §-a, mely felfolyamodást biztosít a vádtanácsnak megszüntető határozata ellen, de egész életre kiterjedő becsületvesztést a felfolyamodásilag soha meg nem támadható vád alá helyező határozat ellen. (*Ugy van!*)

De a törvényhozó nem akarta, hogy a szegény vádlott kelleténél tovább küzdjön a bizonytalansággal. Ezért megszorítja a felebbvitel eseteit; igaz ugyan, hogy a vádlottra nézve kevésbé kellemetes módon. No és van bíróság, lásd *győri tábla*, mely elfogadhatónak tartja a közvádló felfolyamodását vád alá helyezés esetén is, ha a vádtanács nem teljesen az ügyész szája íze szerint mérte a minősítést! (*Büntető Jog Tára* XLI. k. 73. l.)*

Hogy mily messze állott a 43-diki még csak az ügyfélegyenlőség elvétől is, arra legjobb bizonyság a 406. §., mely szerint: «A közvádló minden büntető perben, melyben 5 esztendei fogház v. ennél nagyobb büntetést követelt és a vádlott vagy felmentetett vagy kisebb büntetésre ítéltetett, nemkülönben közpénztárak hűtlen kezelése, hivatalbeli visszaélések, közgyűlések vagy tisztválasztáskori kicsapongások és kegyetlenkedés eseteiben a végítéletet mindig felebbvinni köteles.»

Ez megint a hivatalbóli felebbvitel elve, melyet a 43-as javaslat vádlott terhére, a *sárgakönyvi gyakorlat* vádlott javára ismert, a B. P. pedig hatályon kívül helyezendőnek vélt azon

* Az ilyen törvényértelmezési irány most divatját járja.

Régen nem így volt az.

Az 1880: XXXVII. t.-cz. 45. §-a szerint: «... a kir. táblának azon határozata ellen, mely által a kir. törvényszéknek vád alá helyezést rendelő határozata helybenhagyatik, további felebbvitelnek helye nincs.» Mikor pedig felmerült az a kérdés, hogy mi teendő akkor, ha a tábla a törvényszéktől eltérő minősítést fogadva el, helyezte vád alá azt, ki ellen az eljárás folyt, akkor a Curia 36. sz. a. (1884 jun. 28-án kelt) t. ü. h.-ban kimondta, hogy a vádlónak a vádlott terhére bejelenthető perorvoslati jogainak szempontjából ezen, a törvényszéki végzés-től eltérő végzés olybá veendő, mintha egybehangzó volna.

az alapon, hogy «elavult». Elavult az, a mi a törvénykészítés idején az egész ország bíróságainál divik! (Egyébként ez nem az egyedüli, amivel az indokolás «meglep». Így a 469. és következő §§-hoz tartozó, Fabinyi idejéből származó rész is meglepő. A «*salvus conductus*», a mely mindig kivételes intézmény jellegével bír, azért nem volt megvalósítandó a B. P.-ban, mert . . . ritkán alkalmazták . . . Szóval: «elavult» annyit jelent, hogy «általában divik,» a kivételes intézkedést pedig gyakran kell alkalmazni.

III. Favor és Sárga Könyv.

Most áttérek a kir. Curianak a *favor defensio*nis elvével szemben elfoglalt álláspontjára, előrebozsájtván, hogy *Fayer László* tanár úr, a kit mai teljes ülésünk elnökeként üdvözölhetünk, (*Éljen!*) egyetemi tankönyvének hatvannegyedik lapján annak a nézetnek ad kifejezést, hogy «a *Curia II. tanácsa*», — tehát a Csemegi-tanács, t. teljes ülés, — «*meg a vele egy úton haladó egyéb forumok minden alkalmat meg akartak ragadni a törvénynek in péjus magyarázására.*» Hogy miért akarták megragadni, szóval az okot, megtaláljuk ugyanott: «A *Curia* illetve annak *II. tanácsa és a vele egy úton haladó forumok egy korábbi,*» *Fayer* által ismertetett «*roham hatása alatt állottak*» ezek szerint.

Fayer László tanár urnak ez a véleménye, tisztelt teljes ülés! szerény véleményem, de erős meggyőződéseim szerint, megállható alappal nem bír. (Mozgás.) Ellenkezőleg! Leszek bátor kimutatni, hogy a *favor defensio*nis elvét a *Curia* sohasem szorítá inkább össze, mint most. (Mozgás.)

Lássuk a kérdés első részét.

Mindenekelőtt: vádlott terhére-e avagy pedig javára magyarázta a törvényt a *Curia* a Sárgakönyv idején ott, hol kétséges volt a törvényhozó akarata?

Rövid leszek. Nehány döntvényre szoritkozom!

IV. Régi döntvények.

Itt van mindenekelőtt a 10. számú, mely szerint a *K. B. T. K. 126. §-a* szempontjából az is élelmi cikknek tekintendő, ha két forintot meg nem halad, a mi csak elkészítés

megfőzés, sütés, feltörés vagy megtisztítás, avagy más anyaggal való vegyítés után válik emberi élelemre használtatni szokott czikké. — A Curia tehát a B. T. K. 333. §-át a törvénynek vádlott javára való magyarázatával kizárta és a 126-ot alkalmazta.

Itt van a 12. Az 53. §. 1. bekezdése szerint: egy forint-tól tíz forintig terjedő összeg helyett egy nap számítandó. *A Curia kimondta, hogy nem egy, de akár tíz nap.*

És a 39., mely szerint a végrehajtás foganatosításával megbízott bírósági végrehajtó vagy más, e végre kiküldött közeg kezéhez teljesített fizetés csak az esetben tekintendő a végrehajtó közeg által hivatalánál fogva átvettnek, ha az átvétel foglalás, árverés, vagy ezzel egy tekintet alá eső tőzsdei eladás foganatosítása alkalmával történt.

Van még sok más teljes ülési és nem teljes ülési határozata a Curianak, mely a törvénynek vádlott javára történt értelmezését bizonyítja. Idő hijján csak a tulajdonjog fentartásával kötött vétel tárgyának eltulajdonítása tekintetében a Curia által, épen *Csemegi Károly* befolyása folytán elfoglalt akkori és a mostani, ezt sikkasztásnak minősítő felfogása közötti különbségnek a kiemelésére szorítkozom. De utalok a sikkasztás tekintetében a Curia által akkor követett felfogásra is, mely szerint, a mint ez p. o. a *Büntető Jog Tára XXXIII. k. 201. l. k.* Zimmermann-féle, *Büntető Jog Tára VIII. k. 222. l. k.* Wertheimer-féle, *Büntető Jog Tára I. k. 196. l. k.* Thura-féle és sok más esetben, arra a véleményem szerint, nem is igen helyeselhető álláspontra helyezkedett, hogy, ha csak kissé is bonyolult *elszámolási viszony* forog fenn, sikkasztás miatt az eljárás vagy megszüntetendő vagy pedig a *vádlott felmentendő*. Igaz, újabban is találkozunk eme felfogással. De egyre ritkábban, a minek helyes vagy helytelen volta fölött értekezni most nem lévén szándékom, annyit, azt hiszem szívesen meg fog nekem engedni a t. teljes ülés, hogy legalább anyagi jogi tekintetben elnézőbb volt a Curia Csemegi idején a vádlottal szemben, mint most.

Hát még a perjogi határozatok!

A mi jó, a mi a favor elvét érvényre juttató határozmány ebben a mi oly sokra tartott B. P.-unkban van, azt vagy ki-

mondta a Curia — és pedig Csemegi korában — vagy legalább befolyása alatt, a Sárgakönyv-gyakorlat idején, — vagy pedig megtaláljuk a *Csemegi-féle tervezetben*.

Abban az időben, a mikor az a feketének festett második tanács birt befolyással a törvénykezésre — igaz, nem tagadom, nem egy gonosztevőnek enyhe büntetését emelték fel, — de in pejus magyarázatnak tekinthető-e a büntetésnek a nem kétséges törvény nem kétséges értelmén alapuló fölemelése, az enyhítő körülményeknek kisebb, a súlyosítónak pedig belterjesebb mérvben való mérlegelése egymagában, akkor, mikor vitás jogkérdésnek vádlott terhére való eldöntése fenn nem forog?

Merem állítani, hogy *nem*.

A *Sárga könyv 116. §-ának 1. bekezdése* mindössze is csak annyit mondott, hogy a *felebbezés az ítélet kihirdetése alkalmával, vagy legfeljebb a hirdetéstől számítandó 24 óra alatt jelentendő be*.

Jött a Curia és 15. sz. a. h. *döntvényében* kimondja, hogy — bár a Sárga könyv e tekintetben nem intézkedik, — mégis *vádlott az ítélethirdetés alkalmával bejelentett megnyugvását, tehát a kifejezett megnyugvást is, és annak daczára, hogy ezt a tételes jog meg nem engedi, 24 órán belül igenis visszavonhatja*.

Hol van ettől az iránytól a mai Curia iránya!

Így intézkedett a t. teljes ülés a vádlott perorvoslati joga tekintetében és uralgó felfogás volt, mely számtalan elvi jelentőségű határozatban nyert kifejezést, hogy azt, a mit a vádlott minden körülmények között, mindenestre megtehet, a vádló meg *nem* teheti; a vádló tehát *megnyugvását vissza nem vonhatta*.

Itt van a 31. sz. t. ü. h. A vádló a határozat kihirdetését követő 24 órán belül tartozik nyilatkozni, — a mi különösen abban az esetben birt fontossággal, — ha nem is a 80/2265. sz. rendeleti eljárásban, — melyben, több vádlott lévén az ügyészszel együtt csak egyiknek hirdettetett ki a határozat.

Voltak határozatok, melyek szerint valahányszor *vádlott terhére bejelentett perorvoslatok folytán vizsgálja felül a bíró-*

ság az alsó fok ítéletét, az ítélet egyúttal vádlott javára is felülvizsgálandó, akkor is, ha perorvoslattal nem is élt.

Kimondta a 27. sz. t. ü. h., hogy a védő jogosítva van védenecze kifejezett akarata ellenére is perorvoslattal élni. A S. K. e tekintetben intézkedést nem tartalmazott...

Kimondta a 9. sz. t. ü. h., hogy sértett, illetve kárvallott perorvoslati joggal élhet; igen ám, csak hogy: ha a közvédlő azzal a joggal nem élt; bárha e magyarázat merőben össze-szorító, miután a S. K. 115. §-ának 3-ik bekezdése mindössze is csak annyit mond, hogy a károsított felelbezhét, ha kárának megítélését a bünvádi eljárás folyama alatt követelte. Szóval a Curia a sértett perorvoslati jogkörét nem, hogy kitágította, hanem egyenesen elkobozta, legalább részben.

Kimondta a 63. sz. t. ü. h., hogy a sértett nem felelbezhét törvémszéki ügyekben, ha csak a vádat nem kizárólag ő képviseli.

És most?

De előbb vessünk egy röpke pillantást a tervezetekre.

V. A tervezetek.

Azon bizonyos határozatban kifejtett elvet, mely szerint a vádlott terhére bejelentett perorvoslat esetén az ítélet vádlott javára is felülvizsgálandó, Csemegi Károly bevette a javaslatba is (82. J. 507. §.); és csak innét vette át a Fabinyi-félének 324. §-a és a B. P. 387. §-ának második bekezdését.

Azt, hogy a védőügyvéd védenecze érdekében élhet jogorvoslattal akkor is, ha védenecze a kihirdetett határozatban kifejezetten megnyugszik, a mit már általában véve a külföldi perrendek el nem ismernek — de a már 83-ban 27. sz. a. h. t. ü. h. kimondott, érvényre emelte a Csemegi-féle javaslat (1883. 502., 503.) bár nem kifejezetten, hanem hallgatag, a mennyiben a perorvoslat igénybevételére jogosultak közt külön a védőt nem sorolja fel, de abból, hogy az 502. §. végbekezdése szerint perorvoslat beadására mindenki jogosult, kinek jogára vagy jogos érdekére vonatkozólag a törvénszék ítélete vagy határozata sérelmes intézkedést tartalmaz, az 503. §. végbekezdése szerint pedig ezen jog a kir. ügyészt vádlott he-

lyett minden megszorítás nélkül mindenkor megilleti, ez önkényt foly. A *Fabinyi-féle* 320. §-ában fogadta el e szabályt; a B. P. pedig 383. §-ának II. b) pontjában. Azt, hogy *sértett, a mennyiben a vádat hivatalból üldözendő bűncselekmény esetén nem kizárólag ő képviseli, vádlott terhére perorvoslatot be nem jelenthet*, (63. sz. t. ü. h.) a fő- és pótmagánvádló közt különbséget nem vonó Csemegi-féle javaslatokban kifejezve nem találjuk ugyan, de legalább hiányzik az alkalom arra a szembekötősdire, melyet a 383. §. III. 2. a) és b) és a 430. §. második bekezdése, valamint a Curiának a budapesti kir. ítélőtábla 1901 május 3-iki össztanácsi értekezletein elfoglalt* álláspontját jóváhagyó határozatai teremtettek.

Ha tehát — a mint én ezt kimutatni voltam bátor — Csemegi korában törvénykezés és törvényelőkészítő bizottság — értsd ez alatt magát Csemegit — merőben a favor jegyében haladt és *Fayer tanár úr*, a mai teljes ülésnek az igen tisztelt elnöke, ennek daczára könyve 64. lapján mégis azzal vádolja a Curiát, illetve magát Csemegit, hogy minden alkalmat megragadott a törvénynek in pejus magyarázatára, kérdem, és azt hiszem jogos a kérdés-feltevés: hogyan? mikor? mivel?

VI. A szavazás.

Nagyjában persze Ausztriában is a B. P.-ből ismert elvek uralkodnak. Különben a mi perrendünk sem fogadhatta volna el. Ám az osztrák bp. ismer számos más intézkedést, mely a f. d. elvét érvényre juttatja. A 20. §. a *tanácskozás rendjéről* szól. E szerint, ha a tanácskozásnál *kettőnél több ellenvélemény van*, úgy hogy általános többség egyik vélemény mellett sem szól, úgy a vádlottra nézve leghátrányosabb véleményre szavazók számát mindaddig kell a kevésbbé hátrányosakhoz hozzáadni, míg általános többség van. Szavazategyenlőség esetén pedig — minthogy négy bíró szavaz az ítélethezásnál és nem három — a vádlottra enyhébb vélemény tekintendő elfogadottnak. Nálunk nem intézkedvén a törvény, ha a három

* *Büntető Jog Tára* XLIV. k. 201. lapon közölt cikkemben elég helytelenül helyeselt.

tagú bíróság tagjai közül egyik felmentésre, a másik orgazdaság büntetében való bűnösségre, a harmadik a K. B. T. K. 129. §-a szerinti tulajdon elleni kihágásban való bűnösség kimondására adta szavazatát, törvénnyel nem * fog ellenkezni az ítélet, ha $33\frac{1}{3}\%$ egyesség kötésével orgazdaság vétsége miatt ítélik el a vádlottat. (*Ellenmondás.*) Ezért jó a B. P.!

Megjegyzem még, hogy az nem lehet Ausztriában vitás, hogy, mi tekintendő legyenyhébbnek, mert ezt az elnök dönti el, vita esetén.

Úgyiszlóván minden törvényhozó, önmaga intézkedett e tekintetben; csak nálunk lett kivonva, itt az intézkedés joga a törvényhozó jogköréből.

A német bp. 262. §-a szerint pedig minden a vádlottra nézve nem előnyös határozat érvényességéhez «zu einer jeden dem Angeklagten nachtheiligen Entscheidung» kétharmad szótöbbség kell...

A norvég bp. 166. §-a szerint is, a bűnösség kérdése külön döntetvén el a büntetés mérvének a kérdésétől, utóbbi tekintetében a felmentés mellett szavazott bírák szavazattal ugyan nem bírnak, de a mennyiben a bűnösség melletti szavazatok eltérőek, a felmentés mellett leadott szavazatok az enyhébb büntetésre adottnak tekintendők.

VII. 383. §., 430. §.

A Curia kiterjeszti a vádlott terhére bejelenthető perorvoslatok körét.

Lássuk a «jelen»-t.

A mit a Curiáról eddig mondtam, t. teljes ülés, mindazt csak a «nagyobb hatás» kedvéért mondtam. Ez volt a világos háttér, melynek folytán, a *contraria se posita* sat elvénél fogva, a Curiának a B. P. életbelépte óta követett gyakorlatát vetítve, a lehető legnagyobb hatást gyakorolja a kép...

Itt van a 9. és 63. sz. t. ü. h.-ból készített, azokból fejtett 383. §. III. 2. a) és b) pontja.

A 383. §. III. 2. pontja szerint sértett csak az ugyanottani

* hanem legfeljebb holmi utasításokkal

a) és b) pontok esetén élhet felebbezéssel. Azaz vádlottat bünsül kimondó ítélet ellen egyedül magánjogi igényére nézve és ennek tárgyában is csak akkor, ha a bűnösség kérdésében vagy a büntetés kiszabására nézve az erre jogosultak valamelyike felebbezett; felmentő ítélet ellen csak az esetben, ha a vádló nem felebbezett. Ez azonban csak irott malaszt.

A budapesti ítélőtábla büntető tanácsainak 1901. évi május 3-án tartott közös értekezletének megállapodásai szerint (*Büntető Jog Tára* XLII. k. 127. l.) ha az ügyész felebbezését ő maga vagy a főügyész visszavonta, a sértett felebbezése az ügy másodfokú elbírálásánál figyelembe veendő. Ugyane megállapodások 4-ik pontja szerint akkor is helyesen járnak el a bíróságok, ha az ügyésszel együtt felebbezéssel élő sértett felebbezését elfogadják és vissza nem utasítják. A Curia magáévá tette e felfogást.

Tudom, van felfogás, mely szerint e megállapodások törvényt pótlók, pótolják a rossz törvény hiányát. Ám legyen. Nem akarok e felfogás helyessége vagy helytelensége fölött szót fecsérelni. Annyi azonban tény: a sértett által a közvádlóval egyidejűleg bejelentett felebbezés a bejelentéskor érvénytelen. Az is tény, hogy *quod initio vitiosum, non potest convalescere tempus*. Most azt kérdem, mi joga helyezkedhetik a bíró a törvénytől ellentétbe? Mi joga tulajdonit saját jogi meggyőződésének nagyobb hatályt mint a törvényhozó akarátának? Pusztán, hogy az a bizonyos, anyagi hasznát kereső sértett fél több joghoz jusson? Bizonyára nem azért. Az eredmény pedig . . . mégis csak egy. Hát szabad így valakit a törvény által megengedett időn túl is bünvád veszélyének kitenni és esetleg szabadságától, becsületétől megfosztani? avagy a jogot tanult, jogvégzett ügyésség vádelejtési, illetve vádképviselési joga nem elég biztosítéka a részre hajlatlan, egyéni önzéstől ment igazságszolgáltatásnak? A Curia *Büntető Jog Tára* XLII. k. 171. l. k. esetben kimondta, hogy szabálytalan felebbezés elfogadása esetén nincs helye semmiségi panasznak, mindazonáltal ily esetekben egyszer sem utasította vissza az ily mód keletkezett II. f. ítélet elleni semmiségi panaszt. (*Büntető Jog Tára* XLI. k. 297. XLII. k. 55., XLIV. k. 91., XLIV. k. 15., I. és II. eset).

Most vegyünk más esetet.

A vádat képviselő *főügyész* a *táblai felmentő ítéletben megnyugszik*. Jön a sértett, a ki ott ült ugyan mind a két tárgyaláson és a B. P.-hoz mérten «befolyt» az ügyész mellett az eljárásra, de a mint ez tudvalévő dolog, mert perrendünk nem ismeri a német b. p. «*Nebenkläger*» intézményét, nem volt vádlónak tekinthető. A főügyész megnyugszik, ő semmiségi panaszszal él és tudok eseteket (*Büntető Jog Tára* XLIII. k. 352. és XLIV. k. 206. és XLV. k. 16.), a melyekben az alapon, hogy a megnyugvás vádelejtésnek lévén tekintendő, a sértett perorvoslati bejelentése pedig vádatvétellel azonos, a sértett semmiségi panaszát elfogadták, bár a *B. P. 430. §-ának első és második bekezdése szerint sértett semmiségi panaszszal nem élhet*.

Esküdtbírói eljárásnál meg pláne egyszerű volt ez álláspont kimagyarázása. Mert a semmiségi panaszról intézkedő 430. §. második bekezdése szerint: «*magánvádló csak akkor élhet semmiségi panaszszal, ha már a II. f. bg. ítélete előtt képviselte a vádat*». Ebből aztán kimagyarázták, hogy esküdtbírói ítélet ellen, valahányszor a közvádló megnyugszik, a sértett vádatvétel útján magánvádlóvá lesz és semmiségi panaszszal élhet. (*Büntető Jog Tára* XLIV. k. 208. 1. k. Heller Hugó f. esetben.)

Hogy perrendünk az 1887. évi *norvég bp. 94. §-ához* hasonló intézkedést nem ismer, mely szerint, ám a törvény világos rendelkezésénél fogva, ha a vádló a felmentésben megnyugodott, a sértett a vádat, mint elejtettet magáévá teheti, hogy sem a törvény, sem az úgynevezett «indokolás» a *német bp. 417. §-ához* hasonló intézkedést nem említ, hogy mindezeknél fogva a felmentésben való megnyugvás nem tekinthető vádelejtésnek, maga a perorvoslati bejelentés pedig nem vádatvételnek, mindarra nem adtak semmit. Cél, vagy mondjuk eredmény: a sértett jogkörének a törvény által föltétlenül meg nem kívánt kiterjesztése.

Láttuk, hogy a sértett perorvoslati jogkörét kitágította a Curia, bárha büntető rendelkezéseknek a vádlott terhére való kitágítása minden alkotmányos nemzet jogérzékével ellentétben áll. Vagy nem? ... Nem áll ellentétben?

Helyesbitem szavaimat, de annyit legyen szabad mindazonáltal megjegyezni, hogy a büntető rendelkezéseknek vádlott terhére való kiszéltése egészséges közfelfogású, alkotmányos érületü nemzetet *kell*, hogy sértsen.

Vádlott perorvoslati jogkörét mint tudjuk megnyirbálták.

VIII. 435. §. 5. bek.

A Budapesten lakó megbizott.

A 435. §. ötödik bekezdése szerint *vádlott ha Budapesten lakó megbizottat jelentett be, a Curia által a tárgyalási határnapról ennek kezéhez kézbesítendő idézéssel értesítendő.*

Hogy magyarázza e szabályt a Curia?

Fényesen.

Számtalan esetben bejelentett semmiségi panaszokat a védő, írásbeli indokokat pedig, mivel nem akarta, hogy megjelenés esetén elüssék a szólás jogától, nem adott be.

Már most mi történt?

Ő várta a kezéhez kézbesítendő idézést, várta, várta, de hiába várta.

E helyett azután megjött a végzés, mely szerint a semmiségi panaszok, a közigazgatás egyszerűsítéséről szóló rendeleteknek megfelelő műnyelv szerint: «el s illetve vissza» voltak utasítandók; Indokok: mert az alsóbíróság ítélete jó s az ítélet ellen semmiségi panasz nem volt használható.

Annyi tény, hogy anyagjogi kifogás alá az ily spártai rövidségü, nem annyira magvas, mint inkább rövid indokolások nem igen eshettek. De annál inkább kihivja a bírálatot a Curianak e tekintetben hosszú időn át, ha nem is egyöntetüleg, de elég gyakran elfoglalt álláspontja perjogi szempontból, mert mit érthet a törvény megbizott alatt, ha nem ügyvédet, midőn a 435. §. értelméből kivehetőleg tárgonzások és kocsitolók nem birnak szólási joggal e magas birói testület előtt?

Ezt — és pedig — mint hallom, igen hamar belátta a Curia is. Mégis gyakran merültek fel perjogi aggályok a tekintetben vajjon megidézhető-e ezen «*Budapesten lakó megbizott*» az esetben is, ha ő vagy védenceze azt, hogy Budapes-

ten lakik s hogy magát megbizottnak kívánja tekinteni, «külön kifejezett kérvény»-ben be nem jelentette.

Ez a kérdés sok fejtörést okozott.

A Curia egyik-másik tanácsában azt mondta, hogy igen, de nyilván a szoros törvényt magyarázat hiveiből, könnyen került össze, a tábor, mely semhogy a törvény kétes szavainak a vádlott javára magyarázásából a védelem jogkörének a Curia által istápoltt kiterjesztésére lehessen következtetni, csak olyankor küldött idézést a semmiségi panaszindokokat ellenjegyző védőnek, a mikor ez «külön kifejezett kérvény»-ileg be is jelentette megjelenési szándékát.

Előállt tehát a helyzet, hogy az előadó — legalább én fölteszem: *elolvasta* a panasz-indokolást, látta az ellenjegyzést, látta a külzeten a védő bélyegzőjét, azt sem mondhatta, hogy hivatalosan arról, hogy az Budapesten lakó ügyvéd nem vett tudomást, mert a kamara minden évben megküldi a Curia tanácsainak a budapesti ügyvédek hivatalos névsorát és a Curia még sem vett Budapesten lakásáról hivatalos tudomást.*

Ez semmi. Tudok eseteket t. teljes ülés, magam voltam

* Most, hogy ezen előadásomat sajtó alá rendezem, igen tiszteltre méltó helyről veszem azt az ellenvetést, hogy a törvény szellemével a védő meg nem idézése a fentebb érintett okoktól eltekintve azért sem ellenkezik, mert a koronaügyész a szó tulajdonképeni értelmében vett vádlónak, azaz közvádlónak Curiánk felfogása szerint nem tekintetik; különösen azért nem, mert ő az ügyek elintézésénél nem a merev vádlói, hanem az anyagi igazságnak megfelelő álláspontot van hivatva elfoglalni.

Legyen szabad ez ellenvetésre, a tér szűke által megengedett korlátokhoz mérten, röviden válaszolnom.

1. A 9. §., mely szerint az eljáró hatóságok... kötelesek a terhelő és súlyosító körülményeket egyenlő gondossággal figyelembe venni, a dolog természetének megfelelőleg a kir. ügyészre és főügyészre is kiterjed, sőt — legalább elvben — általuk rendszerint figyelembe is szokott vétetni. Ennek daczára «vádlók»-nak tekinti őket a törvény.

2. Ugyanezek a 383. §. 1. pontja és illetve a 430. §. 1. bekezdése értelmében perorvoslattal a vádlott javára is élhetnek, sőt elég gyakran élnek is, a minek daczára vádlóknak tekintetnek.

3. A kir. ügyészségekről szóló 1871-iki évi XXXIII. és illetve az 1891. évi XVII. t.-cz. a koronaügyészi hatáskört az ügyészi vagy fő-

szem- és fültanuja a dolognak, a mikor a védő megjelenik a Curián értesítés, idézés nélkül, . . . és a tanácselnök, az előadó vagy valamely más jóindulatu curiai bíró, persze merő jóindulatból, kifárad a folyosóra és kegyes jóindulattal értesíti a védőt: «Lám! lám! a doktor úr eljött! De nekünk be sem jelentette, hogy lesz szerencsénk! Hát mink nem számítottunk a szerencsére! Képzelve csak, ha most minden ügyben betoppanna a védő . . . akkor jól nézne ki . . . (t. i. a tanács.) Kérem, mi akkor nem tudnók elvégezni a mára kitűzött ügyeket! És megeshetnék (a mi persze nagy baj volna!) hogy a mára kitűzött ügy másnapra maradna! De azért mink «megengedjük», hogy ha már idejött a védő úr, beszéljen is, mert mink *meg vagyunk győződve, hogy a ki hozzánk bejön védeni, az röviden beszél*». (Mozgás.) Ez szólásszabadság t. teljes ülés, melyet megvalósítottak . . . tán a Tüzföldön!

IX.

A magas kormány.

Tovább megyek. Az igazságügyi kormány előlmegy a példaadásban. Itt van az *1902/100. számú rendelet. A döntvényhozást szabályozza. Mondhatom nagyon szépen! Meg-*

ügyészi hatáskörrel szembe sehol sem állítja, sőt e hivatalt amazokkal egy cím, hogy ne mondjam, hogy egy kalap alá vonta.

4. A Curia Büntető Jog Tára XLI. kötet 54. lapon közölt eset tanúságaként a koronaügyésznek a semmiségi panaszt visszavonó kijelentését tudomásul vehetőnek és az iratokat az ügy érdemleges elintézése nélkül eldönthetőnek tartotta, a mi véleményem szerint ép a 430. §. 3-ik kekezdésében hivatolt 396. §. 2-ik bekezdésénél fogva helyes, mert a koronaügyészt vádlónak tekintő felfogáson alapult. (Büntető Jog Tára XLI. kötet 14. l., 54., 191., 166. lapok.)

5. Ugyanezen Curiának egyik tanácsában a koronaügyésztől, ha nem jelent meg a vádlottnak «Budapesten lakó megbízottja», nem engedik meg, hogy felszólaljon.

Így, ha dr. Baumgarten Izidor kir. koronaügyész helyettes úr a Büntető Jog Tára XLV. kötet 199. lapján megkollegázta Vargha Ferencz főügyész helyettes tagtársunkat, a mi ellen utóbbi — legalább a Magyarát IV. kötet 123. lapján mondottakból kivethető — kifogást nem emelhet — a viszonyok alapos ismerete mellett ezt merő udvariassági szólamnak tekinteni nem lehetett.

hívják oda mindenkit: elnököt, bírót, szavazót, előadót, vádlót, szóval mindenkit. Megkérdezik a Curiánál a korona-ügyészt, a táblánál a főügyészt, szóval azt, a ki Vargha Ferencznek a B. P.-hoz írt tankönyvének valamelyik lapján kifejtett és valamennyiünk által igen helyesnek talált véleménye szerint valósággal beleélte magát a vádlás szellemébe, de az ügyvédi kamara — a hivatásos védők — meghallgatására szükség — legalább a kormány észjárása szerint — nincs. Pedig hát a kamarák tagjai, részben mert közvetlenebb részt vesznek az életnek gyakran piszkos, de mindig tanulságos küzdelmében (*Ugy van!*), részben, mert hát utóvégre ők is művelik a jogot és legalább a maguk összességében képviselnek annyi erkölcsi értéket, a mennyi meghallgatásukat indokolhatná. Hisz ők képviselik, vagy volnának hivatva képviselni azt az irányt, mely nélkül az igazságoknak észteni elvonás útján való megállapításához szokott szakbíró a jogot a gyakorlati élet követelményeinek megfelelően nem műveli, de nem is művelheti! (*Zajos helyeslés.*)

Am felhozhatnák ez ellen, hogy az ügyfél-egyenlőség elve, melynek sérelme nélkül a mi mellőzésünknek a keresztülvitele el sem képzelhetjük, csorbát nem szenvedhet, mert a közvádlo nemcsak a vád, hanem a védelem érdekeit is képviselni tartozik. Mi azonban, megjegyezvén, hogy hébe-hóba mi is képviseljük a vádat, nem fogunk lépre menni az efféle okoskodásnak, tudván azt, hogy: *nomen est omen.* (*Ugy van!*)

Am ki csodálkozhatik ezen, a mikor az igazságügyi kormány arról sem gondoskodott, hogy a B. P. 510. §-a értelmében hozzá beadott halasztás iránti kérvényre hozott határozatról minden egyes esetben értesítsék a védőt.

Tudok eseteket, melyekben vádlott megkezdte, sőt ki is állotta a védő által elhalasztani kért büntetést és . . . még mindig nem értesítették a kérvény elintézéséről.

X. 425. §. 2. bek., 430. §., 53. és 57. §§.

A táblai főtárgyalásról elmaradt védő semmiségi panasz jogának elkobzása.

Mindenki ismeri a Curiának a táblai főtárgyaláson meg nem jelent védő semmiségi panaszát illetőleg elfoglalt állás-

pontját. A Curia erre nézve — ismét a 430. §. világos megsértésével — azt mondta ki, hogy «nem számít». Nem számít pedig azért, «mert nem érdemli meg, hogy tudomást vegyenek személyének létezéséről, ha nem teljesítette kellőleg védői hivatását». Az 53. §. II. bek. ugyan kimondja, hogy az I. f. bg. által kirendelt védő nem köteles eljárni az ügynek felsőbb bíróság elé kitűzött főtárgyalásán, a miből következik, hogy a védő, vagy legalább kirendelt védő nem követett el kötelességmulasztást, ha a táblánál meg nem jelent. De a Curiánál ez sem számít.

«Ha teljesíteni akarta volna, ott lett volna» az az «uralgó» felfogás.

Az, hogy a védő néha «más ügyben való elfoglaltságánál fogva» az írásbeliség minden lényeges szabályának betartásával letárgyalt táblatárgyaláson írásbeli beadványának az előadó bíró által történt felolvasásánál meg nem jelenhet s hogy táblatárgyalásra ép az nem szokott elmenni, a ki a védői tisztét illeténél is lelkiismeretesebben teljesítvén, indokokat is adott be a felelkezéshez, a kinek tehát szóbeli előterjeszteni valója nincsen, hogy a táblai külön védőrendelés a 412. §. alapján érdekellentét vagy közvédő-akadályoztatás okánál fogva szükségessé lett külön védőrendelés gyakran csak pár percczel a főtárgyalás megnyitása előtt szokott foganatosíttatni, hogy a köz.- ill. különvédő az ügy iratait ennél fogva sok esetben illeténél jóval kevésbbé ismeri, a mire a pár hóval ezelőtt *Takács Zoltán*-féle pénzhamisítási bünper szolgáltatott fényes tanúbizonyságot, — mert a közvédők a több ezer ívre kiterjedő bünperre szóló kamarai kirendelést csekély 24, vagy 48 órával kapták a főtárgyalás megkezdése előtt, az — minthogy a 425. §. 2. bek. az ítélet hirdetésre idézendők közül a védőt kifelejtette, — természetesen mind nem számít, ha arról van szó, hogy vádlottnak a törvényértelmezés szempontjából csak kissé is lényegeseznek látszó jogai tekintetében történjék intézkedés.

(Weiss Ödön dr.: A törvény nem kívánja!)

T. teljes Ülés! Ha Weiss Ödön itt lévő igen tisztelt kartársamnak a *Büntető Jog Tárának* ez évi egyik számába írott

ezikkét kéne irányadóul tekintenem, a mikor én a fölött tanakodom: kívánja-e, nem kívánja-e a törvény a táblai főtárgyaláson jelen nem volt védő semmiségi panaszának a tekintetbe vételét, előírja-e a törvénynek most idézett 425. §-a az ilyen védőnek a tábla-ítélet-kihirdetésre való megidézését, — szívesen elismerem, hogy akkor, arra a meggyőződésre kell jutnom, melyet — és pedig elég helytelenül — *Weiss Ödön* kartársam írásban és szóval — t. i. közbeszólások alakjában, — magáénak vall. Ám a dolog úgy áll: én a 425. §-nak nemcsak második, hanem harmadik bekezdését is elolvastam és azt láttam, hogy igaz ugyan, hogy a 423. §. 2. bekezdése szerint a törvényszék a táblai ítéletet merőben csak a felebbviteli főtárgyaláson jelen nem volt vádlóval, sértettel, valamint a vádlottal tartozik közölni, de ugyanezen §. 3. bekezdésében azt találtam, hogy ha a felebbviteli főtárgyaláson jelen volt jogosult semmiségi panasszal élt is, erről a törvényszék a feleket értesíti. Már pedig, ha a félnek, a ki az 53. illetve 57. §-nál fogva az eljárás bármely szakában, tehát táblaitélet kihirdetése alkalmával is élhet védő közreműködésével — az ítélet kihirdetendő — ha a 383. §. II. b) pontja és illetve 430. §. értelmében e védő perorvoslatot önállóan, akár a vádlott akaratára ellenére is jelenthet be, kérdem: mi czímen lehetett a védőt eme személyéhez kötött, attól el nem választható, hogy úgymondjam vele született *emberi jogától* megfosztani?

Hisz ő csak «jogosult»!

XI. 383. §. 2. b., 411. §., 412. §., 394. §., 435. §.

Visszavonhatlan semmiségi panasz visszavonása elfogadtatott.

Ennél az állásfoglalásnál az lehetett a Curia felfogásának az indoka, hogy a közvédő minden tekintetben védőnek lévén tekinthető, perorvoslatának hatálya a vádlott védője részéről bejelentett perorvoslattal azonos.

Azaz, hogy úgy hiszszük. Ezt a felfogást azonban csak addig vallotta magáénak a Curia, a míg a védő semmiségi panasz — jogkörének korlátozására vezethetett. Mikor a védővel minden tekintetben — mint hittük, — azonosított közvédő semmiségi panaszt jelentett be a táblánál, világ csudájára meg-

jelent a Curian egy másik védő, a ki hogy, hogy nem, visszavonta a közvédő által bejelentett semmiségi panaszt. És a Curia? Elfogadta. *(Egy hang: A semmiségi panaszt?)* Nem! A visszvonást!

Csak a törvény azon rendelkezésére utalok, mely szerint, visszavonás céljából-e vagy sem, azt nem mondja a törvény, bármikor, ha szükségesnek mutatkozik, a curiai tárgyalásra védőt rendelhet a Curia akkor is, ha a vádlott Budapesten lakó megbízott helyett, a ki megidézendő lett volna, egyszerűen Budapesten lakó védőt jelentett be, a kit, mint tudjuk, nem igen szeretnek megidézni! És utalok arra, hogy a 394. §-nál fogva a vádlott javára, bár akarata ellenére bejelentett perorvoslat, engedélye nélkül vissza nem vonható és a 430. §. 3. bekezdésében hivatolt 383. §. II. b) pontjára, mely szerint a védő, tehát közvédő, is vádlottól függetlenül jelenthet semmiségi panaszt; továbbá azon körülményre, hogy köz-, külön, magán és curiai védő közti alá- vagy mellérendeltségi viszonyról, — tudtommal legalább, — nem tud a törvény.

És mégis elfogadták!

XII. 425. §. és 430. §. és 431. §. végbek.

A táblai főtárgyaláson meg nem jelent vádlott semmiségi panasz-jogának elkobzásáról.

A védelem perorvoslati jogkörének megszorítását követte a vádlott semmiségi panaszának azonos sorsa.

Bárha a 13. §. szerint «fél» a vádlott, mert ő az, a ki ellen a bűnvádi eljárás folyik, mégis a budapesti tábla büntető tanácsainak a *Büntető Jog Tára XLV. k. 297. l. k.* megállapodásai értelmében: *ha a felelőviteli főtárgyaláson meg nem jelent vádlott külön védője jelen volt s a kir. ítélőtábla ítélete ellen semmiségi panaszt jelentett be, az elmaradt vádlott előtt a kir. ítélőtábla ítélete nem hirdetendő ki, hanem a külön védő által használt panasz folytán az iratok közvetlenül a kir. Curiahoz terjesztendők fel; ha pedig a jelen nem volt vádlott külön védője a kir. ítélőtáblai ítéletben megnyugodott, ellenben a vádló semmiségi panaszt jelentett be az ellen, az iratok szintén közvetlenül a kir. Curiahoz terjesztendők fel.* — A Curia magáévá tette e felfogást.

Weiss Ödön dr.: *Igen helyesen!*

Ifj. Schulhóf Géza dr.: Hogy helyesen tette, azt nem merem állítani, mert igaz ugyan, hogy a 431. §. végbekezdése szerint *«hā a semmiségi panaszra jogosultak a kir. ítélőtábla előtti főtárgyaláson mind jelen vagy képviselve voltak és valamelyikök semmiségi panasszal élt, a kir. tábla az iratokat közvetlenül a kir. Curiahoz terjeszti fel.»* — De kérdem: teljesen bizonyos, minden kétséget kizárólag elfogadandó-e azon Tábla és Curia által egyiránt vallott felfogás, mely szerint a védő, a ki a vádlott nevében sem beismeréseket, de még csak elismeréseket sem eszközölhet, mely szerint a védő, ki a vádlott nevében külön meghatalmazás nélkül indítványi bűncselekmény esetén még csak eljárás megindítását maga után vonó indítványt sem tehet, képviselőnek és pedig minden vonatkozásban teljhatalmú képviselőnek kell, hogy tekintessék? És eleve tagadva, hogy így áll a dolog, kérdem: a törvény szerint perorvoslat beadására jogosultak közé a törvény 383. és 430. §§. kifejezetten a vádlottat nem vették be? S nem kell-e őt perorvoslat beadására a 383. §. II. b) pontja értelmében feltétlenül jogosultnak tekintenünk? — S ha, a mint ehez kétség sem fér, őt is perorvoslat beadására jogosult «férfiúnak» kell tekintenünk, minden semmiségi panasz beadására jogosult egyén jelenlétében tartatott meg a főtárgyalás, ha ő a táblai főtárgyaláson meg nem jelent?

Hát mi jogon, mi czímen fosztják meg őt semmiségi panasz jogától, ha erre a törvény utasítást nem ad?

XIII. 370. §., 427. §. 6. p. és 8. bek., 387. §. 4. bek. 430. §.

A «mindegy» mint ilyen. Adalékok ennek perjogi fogalmához.

A 370. §. szerint a bíróság, ha azon nézetlen van, hogy az esküdtek határozata alakjára nézve nem szabályszerű, vagy valamely kérdésnek lényegére nézve homályos, hézagos vagy ellentmondó, a kérdések megváltoztatása vagy kiegészítése mellett vagy a nélkül is felhívhatja az esküdteket, hogy határozatukat javítsák vagy egészítsék ki, illetve adjanak

feleletet a megváltoztatott v. kiegészített kérdésekre. Most vegyük a 427. §. 6. pontját! — E szerint semmiségi panasznak van helye, ha az esküdtek határozata lényegében homályos, hézagos vagy ellentmondó.

Most meg az esetet; jogtörténelmi jelentőségű!

A nagyvárad kir. törvényszéknél történt. Két vádlott volt. Gallovits és Marosi. *B. T. K. 344. és illetve 350.* volt a vád, illetve kérdés. A tettestársaság — *B. T. K. 70. §.* — nem volt vitás. Azt a bűncselekményt, mely vád tárgyát képezte, együtt és közösen követték el. Mikor kihirdették az esküdtek határozatát — a felek és képviselőik elestek. Kimondták az esküdtek, hogy Gallovits vádlott Marosi vádlottal együtt és közösen rablást, míg Marosi vádlott ugyanekkor, ugyanezen alkalommal vádlottársával együtt és közösen zsarolást követett el.

(Vermes Károly dr.: *Az lehetetlen.*)

A mit mi lehetetlennek tartunk, t. teljes Ülés! az az, hogy ilyenkor a bíróság ne alkalmazza a helyesbítési eljárást. Ha pedig ez a lehetetlenség szinte érthetetlen okokból mégis bekövetkezett, ha külön bűncselekmény miatt ítélte el a szakbíró-ság a *B. T. K. 70. §-ánál* fogva csak egy és ugyanazon bűncselekmény miatt elítélhető vádlottakat, hát lehetetlennek kell, hogy tartsa itt mindenki, hogy a Curia, daczára ezen anyagi jogi ellentmondásnak, daczára a 370. illetve a 427. §. 6. pontjában foglalt rendelkezésnek, még se semmisítse meg az ítéletet, ha az egyik vádlott megnyugodván a hozott határozatban, per-orvoslattal csak a másik támadta meg a valóban ellentmondó és jogilag teljesen tarthatatlan ítéletet.

Igaz ugyan, hogy a 427. §. 6. pontja után következő bekezdés szerint, a mint ezt a semmiségi panaszt elutasító végzésben szóról-szóra kifejtve találjuk, ezen 6. pont alapján a *vádlott csak akkor érvényesíthet semmiségi panaszt, ha kétségtelen, hogy az esküdtek határozata érdekeinek sérelmével járt*, de vajjon a 387. §. 4. bekezdéséből kivehetőleg a Curia nem lett volna-e köteles az egyik vádlott javára szolgáló körülmény alapján a határozatot a másik vádlott javára akkor

is felülvizsgálni, «habár az», hogy lehetőleg a törvény kifejezéseivel éljek «perorvoslattal nem élt is»?

«De,» teszik hozzá acuriai indokok, «Gallovits József bűnössége az esküdtszék (helyesen: «esküdtek») által külön és önállóan állapíttatván meg, miből folyólag,» már t. i. a Curia felfogása szerint, már megint az «esküdtszék»-nek Marosi Jánost illető megállapítása az ő érdekeibe nem ütközött és így ő a jelzett pont alapján semmiségi panaszt nem érvényesíthet.»

Oly kézen fekvő e felfogás sérelmes volta, hogy kár is rá szót fecsérelnem.

Legjobban járt a közvádó. Ő is perorvoslattal élt.

Persze az egyik vádlott terhére. Ennek meg azt írta a Curia, hogy semmi köze az egészhez, mert az ő érdekét sem sértette az ellentmondás.

Szóval a Curia szerint minden mindegy.

XIV. 423. §. 4. és 5. bek.

Az elítélt vádlott büntetése a tábla által távollétében is felemelhető.

Ha az «Indokolás»-nak bevezető intézkedéseit és az azt követő rendelkezéseket férfias elhatározással végig olvassuk, azokon a nagyszámú ó-germán törvényeken kívül, melyeknek hasznavehetetlenségét már annyi sok évtizeddel ezelőtt látták be, persze csak Németországban, különösen két dolog köti le figyelmünket; egyik a szóbeliség, másik a közvetlenség. Annyiszor történik rájuk, és pedig soha sem kellő nyomaték híján, hivatkozás, hogy minden magyar ember keble méltán duzzadhat az önelégültségtől, mert jobban, mint nálunk ez elveket sehol a világon nem szeretik — dicsérni.

Voltak, kiket annyira elfogott az örömteli lelkesedés, hogy boldogságukat nem tudván önkeblükbe zárni, felrohantak ide a *Jogászegyletbe*, hogy velünk együtt örömnépet üljenek a szóbeliség és közvetlenség persze magasztos elveinek a felebbviteli eljárásban való győzelme alkalmából.

Hogy ez csak a B. P. szakaszainak kipróbálása előtt lehetett, az magától értetődik.

Most vegyük a 423. §. 4. bekezdését, megjegyezvén előbb, hogy a német bp. 364. és köv. §§. nem írják szabatosan elő, hogy mikor kell vádlott jelenlétében és tanúk újból kihallgatásával eszközölni a főlebbviteli főtárgyalást és a gyakorlat mégis elég tág teret nyitott az új bizonyítás felvételének.

A 423. §. 4. bekezdése szerint: *«Ha . . . a törvényszék felmentő ítélete ellen a vádló felebbezett és a vádlott a felebbviteli főtárgyalásra nem jelent meg, a kir. ítélőtábla az elsőfokú ítéletet a vádlott terhére nem változtathatja meg.*

Az 5. bekezdés szerint pedig:

«Ha a kir. ítélőtábla azt találja, hogy az elsőfokú ítélet az elmaradt vádlott terhére volna megváltoztatandó, köteles azt előbb kihallgatni és e végett a felebbviteli főtárgyalás félbeszakítása vagy elnapolása mellett megidéztetni esetleg elővezettetni.»

S most lássuk a Curia által helyeselt gyakorlatot! *

Mindenekelőtt azonban állapítsuk meg, hogy a törvénynek eme két rendelkezése két különálló bekezdésbe lévén foglalva, azon feltevés, hogy e két bekezdés egy rendelkezést képezne, megállható, vagy mondjuk úgy, hogy: biztón megállható alappal nem bír, de nem is bírhat.

Most előfordult a következő eset: vádlottat elítélik; a vádló felebbez, vádlott meg nem jelenik. A tábla felemeli a büntetést és a Curia a védőnek e miatt a B. P. 384. §-ának 6. pontja alapján bejelentett semmiségi panaszát elutasítja.

«mert a 384. §. 6. pontja alapján semmiségi panasz csak a törvény által kifejezetten «mellőzhetlen»-nek mondott személy jelen nem léte esetén vehető tekintetbe és «mert a 423. §. 4. és 5. bekezdése nem két külön, hanem egy egységes rendelkezés, a miért is», már t. i. a Curia szerint, «az ítélőtábla vádlottat megidéztetni, esetleg elővezettetni merőben csak akkor köteles, ha a korábbi bekezdésben jelzett esetről, azaz felmentett vádlotról van szó.» (*Büntető Jog Tára, XLIII. k. 61. l. és XLIV. 224. III. sz. a. k. hat.*) Igaz, elein-

* Ammianus Marcellinus szerint ugyan «Reum non audire latrocinium est, non iudicium» — de ez nem számít, mert az ő korában még nem volt szóbeliség-közvetlenség rendszer.

tén nem ez volt a felfogás, (*Büntető Jog Tára XLI. k. 339. l. XLIV. k. 224. lapon II. sz. a. hat.*) a mint ezt különben többek közt *Varga Nagy István pécsi kir. ítélőtáblai bíró* úrnak a *Büntető Jog Tára XLI. k. 336. l. k. cikkéből* is kivehetjük, de most már általában véve uralgó a vádlottra nézve rosszabb helyzet.

Lássuk most közelebbről a felfogást!

Mivel indokolható?

A törvényszakasznak talán a történetével?

Mese!

A javaslat előzményei legalább nem e mellett szólnak. A *Csemegi-féle* (de ki ad ma valamit Csemegire?) *82-es javaslat*, mely második kiadásában szülőanyja, illetve nagyatyja lett a mi B. P.-unknak, *551. §-ának 5. bekezdésében* mindössze is csak annyit tudott mondani, hogy megidézendő a magánvádló és pedig *minden esetre*, a mi, szerény véleményem szerint, úgy értelmezendő, hogy megidézendő, akár tetszett a táblának bizonyítást tartani, akár nem. De itt van e ~~javaslat 558. §-a, mely szerint a jelen törvény tizenharmadik fejezetének rendelkezései, t. i. a törvényszéki főtárgyalásaiak, a kir. ítélőtáblán tartandó főtárgyalás esetében is, mindazonáltal a jelen fejezet tárgyának megfelelő értelemben és a bizonyítási eljárásnak az 520. és 530. §§-ából folyó korlátozása mellett követendők.~~

A hivatkozott két § nem vonatkozván vádlott jelenlétére, lássuk azt a *XIII. fejezetet*!

Ennek *419. §-a*, az imént hivatkozott *551. §-nál* fogva, tábla-tárgyalásra is kiterjedvén:

világos, hogy vádlott jelenléte nélkül tábla-tárgyalást tartani szintoly kevéssé lehetett volna, mint törvényszékit.

Az *535. §. 4. bekezdése* szerint ugyan:

«a kir. főügyész a semmiségi panaszra vonatkozólag az esetben is meghallgatandó, ha a másik fél sem maga sem képviselője által meg nem jelent»

de: az *558. és 419. §§.* egybevetéséből kivehetőleg ez az eset, t. i. a vádlott távollétében megtartható főtárgyalás merőben csak a *B. T. K. 61. és 62. §§.* esetén és csak akkor következhetik vala be, ha büntethető személy nem léteben, vagy

annak elő nem állíthatása miatt a bűnvádi eljárás czélját csupán annak ítéletben való kimondása képezi, hogy a lefoglalt tárgyak elkobzandók, illetőleg megsemmisítendők.

Lássuk hát a *Fabinyi-félét!*

Ennek köszönhetjük azt a bájos sokféleséget, mely perorvoslati rendszerünk legkiválóbb érdeme.

E szerint van: 1. *tanácsülési* (333—338. §§.) elintézés, 2. *tárgyalási* (339—349. §§.) elintézés, 3. *főtárgyalási* (350—354. §§.) elintézés.

Csak a harmadikhoz van most közünk.

Ennek 3. pontja szerint:

«*ha a fölmentő ítélet megváltoztatásával bűnösnek kimondó ítélet hozandó.*» Akkor t. i. a §. második bekezdése szerint főtárgyalás tartandó.

A külön, arabs 4-gyel ellátott bekezdés meg úgy hangzik:

«*ha a kir. ítélőtábla az elsőfokú ítélet megváltoztatásával súlyosabb minősítést vagy büntetést kíván megállapítani, mint a melyre az elsőfokú bíróság előtt emelt vád irányult.*»

Hasonlítsuk össze e pontokkal a B. P.-unk 423. §-ának 4. és 5. bekezdését, és mit látnak szemeink?

Nemde azt, hogy: valamint a mi bűnvádi perrendtartásunkat megszavazó törvényhozónk is, úgy a Fabinyi-javaslatot készítő bizottság is vádlott jelenlétében megtartandónak kívánta tekinteni úgy a felmentett, mint pediglen az elítélt vádlott terhére beadott felebbezés esetén a főtárgyalást, mert egyik megszámozván a bekezdéseket, külön számmal látta el mind a két rendelkezést, a másik, a mi törvényhozónk, nem jelölván meg számokkal a külön rendelkezéseket, intézkedés tekintetében is, sorrend tekintetében is Fabinyi javaslatát követve, új bekezdések szerkesztésével adott kifejezést ezen határozott és véleményem szerint félre nem ösmerhető akaratának.

És a Curia, tisztelt teljes Ülés?

Kimondja, és ez már ma-holnap általában véve uralgó álláspont lesz, hogy bárhogya írta is külön bekezdésekbe akaratját a törvényhozó, kimondja a Curia, hogy ez a két rendelkezés egy és a törvényhozó csak elfelejtette a két intézkedést egy bekezdésbe írni!

Honnan e tudás?

Törvénytárunknak végtelen számú törvényszakaszában sehol sincs egységes rendelkezés, mely két bekezdésbe volna foglalva.

Megmondom hát.

Valaki ráfogta az indokolásra, hogy az valahol ezen feltevést indokolja. És ez elég volt ahhoz, hogy vádlott jogkörét korlátozó határozatokat hozzanak.

De azt kérdem: mi az az indokolás? Köt az bennünket?

(Szokolczay Árpád dr. }
(Faragó Samu dr. és többen } *Minden esetre!*)

Ezt csak önök mondják, tisztelt uraim, minden esetre!

Mert mit szentesített a törvényhozás? Vajjon az igazságügyi kormány törvényelőkészítő-bizottságának különböző tagjai által, különböző időben és különböző feltevésekből kiindulólag készített, úgynevezett indokolását?

(Egy hang: Azt is!)

A ki átolvasta, de ilyen kevés van, hát mondjuk úgy: a ki kezébe vette azt a csekély 779. oldalra terjedő indokolást, a ki látja, mily nagy mérvben vannak elfoglalva politikai teendőkkel törvényhozásunknak képviselőházi tagjai, a ki . . . tudja, mily élénk részt vesznek a törvénykezésben, a jogirodalomban — a külföldi törvény-tanulmányozásban törvényhozásunknak különösen főrendiházi tagjai (*Derültség*) . . . lehetséges-e az olyannak kételkedni abban, hogy — ha egymásik át is olvasta azt a bizonyos, most már könyvárúsnál, sőt tovább megyek, az igazságügyi kormány könyvtárában sem található indokolást, — mi tagadás benne, a többség — és ennek akarataból lett a javaslatból törvény, — bizony-bizony bajosan olvashatta azt át.

És mégis azt mondja a Curia: «a törvényhozó itt egységes rendelkezést akart».

★

Avagy talán az így hozott ítéletek ellen a 384. §. 6. pontja alapján bejelentett semmiségi panaszokat tényleg lehetett az alapon visszautasítani, mert a törvényszakas 4. bekezdése szerint a tábláról csak az van mondva, hogy *«nem változtathatja meg»* az ítéletet, az 5. bekezdésben pedig az van mondva, hogy: *«köteles vádlottat kihallgatni; . . . megidéztetni, esetleg elővezettetni.»?*

Ez az okoskodás sem bir megállható alappal.

Miért nem, megmondom.

A 97 : XXXIV. életbeléptelési törvény 23. §-a szerint:

«a kir. ítélőtábla előtt a felebbviteli főtárgyalás a bünvádi perrendtartás 414. §-ában meghatározott eseten felül a vádlott jelenléte nélkül akkor sem tartható meg, ha a kir. ítélőtábla életfogytig, vagy tíz évnél hosszabb tartamú szabadságvesztés büntetést megállapító ítéletet oly felebbezés folytán vizsgál felül, mely nem egyedül semmiségi okra van alapítva.»

Ha tehát most valaki a 384. §. 6. pontját úgy akarná értelmezni, a mint azt teszem fel a kir. Curia e tárgyban hozott végzésében tenni jónak látta, hogy t. i. ez csak a törvény illető helyén kifejezetten *«mellőzhetlen»* jelenlétünek nevezett vádlott távollétében megtartott táblai főtárgyalás esetén vehető igénybe a védelem részéről sikerrel, úgy felfogása oda fog vezetni:

1. hogy daczára annak, hogy a törvényhozó a 23. §-ban jelzett esetet a 414-ben jelzett, és a bizonyításra tekintettel a törvényhozó által kifejezetten *«mellőzhetlen»*-nek mondott esettel teljesen azonos nézpont alá helyezte, vádlott jelenléte ilyenkor sem mellőzhetetlen, a távollétében megtartott főtárgyalás pedig ilyenkor sem semmisítendő meg;

2. és ez a fő, a lehetetlenségeknek a lehetetlensége: hogy az elsőbírósi, törvényszéki és esküdtbírósi főtárgyalásokra egyiránt kiterjedő 302. §. 1. bekezdésébe foglalt rendelkezés vádlott kötelező jelenlétére nézve, is csak afféle semmiség terhe alatt elő *nem* írt rendelkezés, a minek folytán gyilkosság, rablás, gyújtogatás és felségsértés czimén lesz módunkban látni elítéléseket vádlott távollétében, ha pedig holmi eszményi gondolkozású védő, a 384. §. 9. pontja alapján bejelent-

hető perorvoslat igénybevételéről akár tudatlanság, akár szórakozottság folytán bármily ritkán fordulhat is elő, de végre is; mégis csak megfeledezett, úgy, hogy semmiségi panaszt merőben csak a 6. pont alapján lehet érvényesíteni, akarom mondani bejelenteni: *

meg fog hozatni a kir. Curia által a semmiségi panaszt elutasító végzés, mely szerint a neheztelt jogsérelem orvoslása a Curia által azért nem volt eszközölhető, mert a törvényhozó itt is, mint oly sok más esetben, nem «mellőzhetlen»-nek mondta a vádlott jelenlétét, hanem cssk annyit mond: hogy a főtárgyalást nélküle megtartani «nem lehet».

Ám vegyük közelebbről szemügyre a §-t!

Tegyünk úgy, mintha valóban volna holmi benső összefüggés a két külön álló, de a sors különös szeszélye folytán egymás mellé került bekezdések között!

Röpke pillantás a két bekezdés szövegére, meggyőző arról, hogy ha már egységesnek tekintette volna a törvényhozó a két bekezdést és a második bekezdésbe írt rendelkezést merőben csak felmentett vádlott ügyében kívánta volna alkalmazni, úgy a «felmentő» szócskát nem hagyta volna el az «elsőfoku» és «ítélet» szók közül.

De vegyük a «megidézni» szó értelmét!

Nézzük, mit ír elő a perrendtartás a kellő idézés daczára meg nem jelent vádlottal szemben követendő eljárásra nézve!

A 418. §-ból kivehetőleg a táblai eljárásban is, az ott jelzett kivételektől eltekintve a törvényszéki eljárásra nézve előírt szabályok irányadók.

A szavakonnyargalászást csak vádlott érdekében engedi meg a jog.

Mit mond a 131. §?

«Elővezető parancsot kell kiadni, ha az, ki ellen a bün-

* Így az 1902/2124. sz. a. a szegzárdi törvényszék többrendbeli hivatali sikkasztás büntette, sikkasztás vétsége, valamint csalás és magánokirathamítás büntette miatti ügyben, vádlott távollétében tartott főtárgyalást több ízben, vádlottnak egyszerűen elmondva ítélethirdetés illetve visszavonulás előtt a főtárgyalás eredményét. És a pécsi tábla? 63/902. sz. a. e miatt nem is semmisítette meg az ügyet!

vádi eljárás folyik, szabályszerű idézés daczára meg nem jelent.

Mit kell tehát tennie a táblának a szabályszerűen megidézett vádlott távolmaradása esetén?

Elővezettetni a vádlottat, még akkor is, ha a 423. §. 5-ik bekezdése nem is használná a kitétet, hogy *«esetleg elővezettetni.»*

És a Curia, tisztelt teljes ülés?

Egyszerűen kimondta, hogy: *Nem!*

Ez ugyan eléggé bánthatná az ügynevezett jogérzékét, ha a törvényhozó bölcsesége folytán nem hozhatna a Curia a törvény sérelme nélkül, nyakra-főre, a táblai felmentő ítéletekkel szemben, vádlott és «Budapesten lakó megbizottjának» távollétében, fegyházra szóló ítéleteket!

Ily esetben azonban a vádlott, kinek javára ítélethozatal előtt senki sem emelhetett szót, abban, hogy az eljárás nem ellenkezik az indokolásig ismertetett ujabbkori jogi elméletekkel, «édes megnyugvást» fog találni.

★

Főbenjáró ügyek esetén így áll a dolog. Ha ellenben Nagy János azt panaszolja, hogy Kiss Pál belegázolt az ő magánbecsületébe, változik a helyzet. Itt a Curia a 384. §. 6. pontja alapján, a mint ez a *Büntető Jog Tára* XLV. kötet 60. lapján k. esetben történt — megsemmisíti a törvényszéki, vádlottat a B. T. K. 261. §-ában bűnösül kimondó ítéletet, a B. P. 552. és 540. §-a 1. bekezdésének ielhívásával, mert Nagy János ur a járásbíróság által megállapított pénzbüntetési becsületsértés helyett, fogházas rágalmazást kért megállapítani, és a törvényszék ennek daczára az elővezettetés terhe mellett megidézett Kiss Pál úr távollétében hagyta helyben az elsőbíróság ítéletét, melynek — megjegyzendő — a törvényszék törvényszerű jelenségeit, a curiai végzés szerint helyesen állapította meg.

XV. 57. sz. t. ü. h., 57. §., 469. §., 590. §.

Ha a kézbesítő a vádlottat nem találta meg, vádlott elesik a semmiségi panasz jogától.

Az 57. §. értelmében a bíróság a per bármely szakában rendelhet védőt.

Ez szent.

A régi, 57. sz. t. ü. h. szerint:

«oly esetekben, midőn vádlott a másodfokú felebbezési bíróság ítéletének a kihirdetése előtt megszökött, ha ezen ítélet irányában elítéltetést tartalmaz, köröztetés és hirdetmény útján való idézésen kívül az elítélt vádlott részére felebbezési jogainak esetleges érvényesítésére hivatalból védő rendelendő.»

Perrendtartásunk e tekintetben nem intézkedvén, felferült ama kérdés eldöntésének szükségessége, hogy mi teendő ily esetekben.

A teljes ülési határozat indokolása azt mondja:

«tekintve, hogy a szökésben lévő vádlott a szökés ténye folytán attól, hogy az ítélet kihirdetése céljából megidéztetésék, nem esett el, tekintve, hogy ezen idézés szökés esetén csakis hirdetmény útján eszközölhető, tekintve, hogy az ítéletnek a joghatályosságát úgy a vádhatóság, mint az esetleges káros érdekei egyiránt sürgetik stb., stb., mindezeknél fogva kimondja a kir. Curia az 57. sz. imént idézett t. ü. h.-ot.»

Mellőzöm vitatni, mennyiben bír megállható alappal az a felfogás, mely szerint az 57. számú, vádlott érdekeit kellőleg megvédő t. ü. h. a B. P.-nak az egyszerű életbeléptével egyszer s mindenkorra hatályon kívül helyezettett volna. Hiszen e felfogás jogos voltát kizárja az 590. §. szigorú értelmezése, mely szerint *csak a jelen törvénnyel ellenkező jogszabályok helyezettnek hatályon kívül.* Az e tekintetben nem intézkedő törvénnyel pedig az 57. sz. határozat nem ellenkezvén, az hatályon kívül helyezettnek nem tekinthető. Csak arra utalok: három érvel, három örök érvényű, gáncsot nem tűrő vaskövetkezetességgel levezetett érvel mutatja ki az akkori, a *favor defensionis* jegyében haladó kir. Curia az ily esetben eszközözendő védőrendelés szükséges voltát.

Az új Curia pedig? *Büntető Jog Tára XLIV. k. 280. és*

sok más lapján közölt esetekben megsemmisíti még az alsó fok eljárását, mert hol ügygondnoknak, hol ügygondnok-üggyvédnek, hol meg egyszerűen csak védőnek nevezett védőt az 57. §. alapján az 57. t. ü. h. és a 469. §. kötelező rendelkezéseinek a megszegésével, azaz hirdetményi eljárás nélkül rendelt ki, vádlott esetleges semmiségi panasz-jogának az érvényesítésére, a bíróság. Jelenleg azonban az a Curianak az általában uralgó felfogása, hogy ilyen esetekben a *védő hirdetményi eljárás nélkül rendelendő ki*.

Hát mi ez? Vajjon nem a törvénynek vádlott érdekeit megszorító értelemben való magyarázása?

Nem a 469. §. 2. bekezdésében kifejezésre jutó törvény-akaratnak, hogy úgy mondjam: félreértése?

Vagy helyes törvény-értelmezésre vall az; ha — daczára annak, hogy a 469. §. 2. bekezdése szerint: «ha a «terhelt»-nek, jól vigyázzunk tehát! a «terheltnek» nem is vádlottnak, hanem terheltnek «tartózkodó helye nem volt kipuhatható... úgy az a hivatalos lapban és ha czélszerűnek mutatkozik, esetleg más hirdalában, havi időközökben háromszor közzé teendő hirdetmény útján hivandó fel megjelenésre, vagy tartózkodó helyének a bejelentésére?» ha a törvényt ennek daczára úgy értelmezik, hogy a mit az egyszerűen «nyomatékos gyanu» alapján terheltté lefokozott egyénnel megtenni kötelesség, azt az esetleg ártatlanul, de két bíróság által már elítelt vádlottal megtenni nem szükség?

Avagy megfelel-e akár az igazságszolgáltatás tekintélyének, akár az igazság eszméjének, hogy a ki ellen erősebb a nyomatékos gyanu, mert két bíróság bűnösnek ítélte, az akár Amerikába is vitorlázhat, mert hollétét csak a curiai ítélet kihirdetésének megkísérlése után fogják puhatholni, — persze sikertelenül, — de azt, kit csak egyszerűen nyomatékos gyanu terhel, a 469. §-nál fogva hirdetményileg stb. úton-módon kelljen keresni? Nem azon, a Torquemadak, Granvellák és Caraffák által oly következetességgel érvényesített jogelvre emlékeztet ez, mely szerint in atrocissimis criminibus licet leges transgredi iudicibus?

Vagy az képezze a jog egyenlékeny kiszolgáltatásának akadályát, mit Weiss Ödön, itt lévő igen tisztelt kartársam a

Büntető Jög Tára XLV. k. egy lapján nemrég megjelent, kitűnő hosszú cikkében oly nagy szellemességgel kifejtett, hogy t. i. «nem lehessen tudni, mikor tekintendő a hirdetményileg keresett vádlott elvileg eltűntnek», a mikor a 469. §. 3. bekezdése e tekintetben világos, határozott, Weiss Ödön úr által félre nem ismerhető felvilágosítással szolgál, kimondván, hogy a felhívás utolsó, azaz harmadik közzétételétől számított egy hó leteltével?

Vagy a *nyilvántartással járó nehézségek*, vagy az, hogy sok vádlott a törvényben előirt hirdetményi eljárás fogantatása daczára nem jelenik meg, képezheti ezen vádlott jogait oly végtelenül sértő rendelkezésnek elfogadható indokát, a mikor a B. T. K. nagynevű megalapítójának egy eléggé nem hangsúlyozható és elégszer el nem ismételhető kijelentése szerint, inkább szabaduljon tíz bűnös a jól megérdemelt büntetéstől, semmint, hogy csak egy is ártatlan szenvedjen? . . .

Vagy teljesen kizárt dolog, hogy a hirdetmény folytán ha nem is a táblánál, de legalább a védőjénél beállító vádlott, oly ténykörülményekre hívja fel annak figyelmét, melyeket, a törvényszakaszok rozoga Prokrustes-ágyába szorított agyával a legszorgosabb iratesomó-böngészés útján sem tud vala fedezni?

De a Curia elolvasta a régi Curia által hozott döntvény-indokokat. Magáévá tette ezek közül azokat, melyek vádlott terhére szólnak, nevezetesen a melyek az eljárásnak lehetőleg gyors befejezését indokolják a vádhatóság érdekében, de nem tette magáévá a döntvényindokolás második bekezdésében foglalt ama kijelentést, mely szerint vádlott a szökés ténye folytán ama veleszületett emberi jogától, hogy az ítélet kihirdetése céljából megidéztessek, meg nem fosztható, és hozott határozatot, végzést, intézkedést, mely szerint — még azt a csöpp jogot is el kell venni attól a szerencsétlen vádlottól, melyet — beismerem: kifejezetten a törvényhozó — feledékenységéből — nem biztosít, de nem ez a fő . . . *nem tilt!*

Európában páriját ritkító e felfogás!

Itt van példának okáért *Szerbia*. Barbár állam — azt mondják — mert a mienkhez hasonló szóbeliség-közvetlenség perrendszert nem tudott összehozni a skupstinája. És ké-

rem a szerb bp. 319. §-a szerint, távollevő vagy megszökött vádlott részére ugyan rendel a bíróság és pedig csak úgy mint nálunk: hivatalból védőt, de az ily vádlott elleni főtárgyalás csakis a hirdetményi idézés sikertelensége esetén, illetve a hírlapi idézés útján kihirdetett határnap bekövetkeztével tartható meg; vádlott megkerültével pedig, tekintet nélkül az első ízben lefolytatott főtárgyalás eredményére, új főtárgyalás tartandó.

Vagy tán *Bulgária*?

Korántsem!

A *bolgár bp.*, mely 1897-ből való, de nagyjában másolata az 1864. november 20-iki orosz bp.-nak, 509. és köv. §-aiban úgy rendelkezik, hogy távollevők elleni eljárás merőben csak a hirdetményi eljárás sikertelensége esetén foganasítható.

De ez a kettő balkán-állam.

Hát tán *Ausztria*? mert az rendőrállam.

Az osztrák bp., melynek összes, a vádlottra nézve nem előnyös intézkedéseit szóról-szóra kellett elfogadnunk, 422., 427. és 428. §§-ból kivehetőleg úgy rendelkezik, hogy ha a vádlott meg nem idézhető a főtárgyalásra, makaessági eljárás (*Ungehorsamverfahren*) folytatandó le ellene. Lefolytatják távollétében a főtárgyalást, de merőben csak hirdetményi eljárás után; ámde ezt is csak bizonyos kisebb súlyú, öt évet meg nem haladó bűncselekmények esetén, ilyenkor is biztosítatván a bíróságnak a jog, hogy a mennyiben úgy látná, hogy az ügy vádlott távollétében nem tisztázható, annak elintézését felfüggeszse. A vádlott pedig a semmiségi panasz beadására fentartott határidőn belül kifogással (*Einwendung*) élhet, melynek, ha elháríthatlan akadályt igazolt, hely adandó és az ügy újból tárgyalandó, mely új tárgyalás során a S. Sz.-nek 1888 június 21-én 3543. sz. a. h. tüh.-a értelmében az előbb hozott határozatnál szigorúbb nem hozható.

A törvény nem intézkedvén az alaki védelem tekintetében, vajjon vádlott jogkörét megszorítólag magyarázta-e a S. Sz. a törvényt?

Ó nem! — Ez ellenkezett volna e magas birói testület alkotmányszeretetével.

Ott, Ausztriában azt tartják, hogy a védelem jogköre —

valahányszor a törvény nem intézkedik, vádlott jól felfogott érdekében kiterjesztendő. Ezért a már 1881 okt. 18-án 11023. Sg. 373. sz. a. h. semmitőszéki határozat kimondja, hogy — bárha nem rendeli ezt a törvény kifejezetten, — mégis meghallgatandó a védő.

Avagy tán Németország, mert ennek perrendje a 70-es évekből származván, ez a kor színvonalán álló felfogással nem bír?

Nem! A német bp. 232. §-a értelmében, ha az előrelátólag kiszabandó büntetés hat heti szabadságvesztésnél nem lesz súlyosabb, vádlott távollétében megtartható a főtárgyalás, ha lakhelyének nagy távolságára tekintettel ő kéri. Ez ugyan a közvetlenség rovására történik, mert vádlottnak, kit a vádlóval és védővel tudatott határnapon megkeresett bíró hallgat ki, csak jegyzőkönyvbe mondott vallomása olvastatik fel, de volenti non fit injuria. Egyébként nyolcz nap alatt az ítéletnek részére való kézbesítésétől számítva igazolással (*Wiedereinsetzung in den vorigen Stand*) élhet. A 318. és következő §§. értelmében lefolytatható ugyan az elő nem állítható vádlott ellenében az eljárás, de a 322. §. szerint helyette hozzátartozója megjelenhet, a 328. §. szerint pedig hozzátartozója részére védőt rendelhet és azt hiszem, hogy ez a védő jobban fogja ismerni az ügyet, mint a nálunk még hatályban lévő 57. sz. t. ü. h. ellenére és a hozzátartozók meghallgatása nélkül kirendelt védő. A mi pedig legfontosabb: a 319. és 327. §§. csak pénzbüntetéssel vagy «*Einziehung*»-gal (318. §.) (*Entsch. XX. k. 290. l.*) sújtandó bűncselekmény esetén engedik meg az eljárást az elő nem állítható vádlott távollétében. A hirdetményi idézés pedig ennek daczára mellőzhetlen. (320. §.)

Hát tán a román népeknél tapasztalható az emberi jogoknak hasonértelmű elkobzása?

A *Code d'instr. crim* 465. és köv. §§. szerint a távollévők elleni eljárás ugyancsak hirdetményi idézés eszközzése után tartható meg, de vádlott megkerülése után új eljárás tartandó. A 468. §. értelmében ugyan a védő meghallgatásának helye nincsen, de ugyan e §. 2. bekezdése értelmében: «*Si l'accusé est absent du territoire Européen de l'empire ou s'il est en impossibilité absolue de le rendre, ses parents ou ses*

amis pourront présenter son excuse et en plaider la légitimité. (E szabály Belgiumban is érvényes.) Ezen eljárás helyességét Franciaország perjogi írói azzal a már teljesen elavult és elméletileg sem helyes érveléssel próbálják kimutatni, hogy «szökés beismerés» (*«que la fuite de l'accusé équivalait à l'aveu de sa faute»*), mely felfogást különben a 466. §-nak *«il sera déclaré rebelle à la loi»* kitételéből vélnek levezethetni.

Az olasz bp. 524. és következő §§. védő és esküdtek kizárásával megtartandó *«procedura in contumacia»*-t szabályozott, de a vádlott kipuhatolását célzó intézkedéseket teljesen mellőzhetlennek ez sem tartotta.

Szóval hirdetmény nélkül sehol sem járnak el, csak a *«Szabadság országában»*.

XVI. 388. §., 3. bek., 383. §. II. b), 431. §., 11. §. 1. bek.

Perorvoslat-visszautasítása, bárha a beadványi határidőn belül kiállított meghatalmazás a felső fokú elintézés előtt becsatoltatott.

Aztán fölmerült a *meghatalmazási kérdés* nevezetesen, hogy mi teendő akkor, ha az ügyvéd, tehát a védő az ügyfél, illetve vádlott nevében törvényes időn belül beadott beadványhoz a meghatalmazást csak a perorvoslati beadványi határidő eltelte után, de az ügynek felső fokú elintézése előtt csatolta be? Érdemileg elintézhető a felebbezés, illetőleg semmiségi panasz beadvány, avagy pedig visszautasítandó? Érdekelheti a pótmagánvádló illetve a budapesti tábla 1901. évi május 3-iki megállapodásai szerint a sértett fél képviselőjét is, de legtöbb esetben a védőt fogja érdekelni. A bécsi S. Sz. 1884. december 3-án 3315: (Sg. 707.) sz. határozata szerint még az ily beadvány mint elkészített volt visszautasítandó; 1897. évi január 12-én 185. Sg. Entsch. 2051. sz. a. h. határozata szerint elfogadandó. Ugyanez a lipcsei R. G.-nek is az álláspontja, feltéve, hogy a meghatalmazás kiállítása nem a beadványi határidő letelte utáni határidőről szól, mert ez esetben a beadványnak úgy alakí mint anyagi előfeltételei meg voltak, csak ezen előfeltételek igazolása történt a beadványi határidő letelte

után, ily esetben pedig a törvény a beadvány «érdemleges» elintézését nem tiltja, ha nem is írja elő. Nálunk, sem tiltja. De mert nem is írja elő a kétes esetet, vádlott terhére szokás elintézni, a mint ezt a *Prostean Miklós* ügyvédnek elkésetten becsatolt meghatalmazására tekintettel, annak felebbezését-visszaautasító végzés ellen beadott folyamodást 1902/6446. sz. alatt elutasító *Büntető Jog Tára* XLIV. k. 165. lapján megbeszélte curiai végzés bizonyítja. A dologban az a legérdekesebb, hogy a 11. §. szerint határidőmeghosszabbításoknak helye csak a törvényben meghatározott esetekben van. A felebbezés vagy semmiségi panasz beadására fentartott nyolcz napos határidő meghosszabbítását pedig atörvény nem engedi. Az alsó fok ennek daczára meghosszabbította a határidőt és a Curiának ezen meg nem engedett meghosszabbításhoz, az ügy felülvizsgálata alkalmával, a hozott végzés szövegének tanuságaként, egyetlen szava nem volt.

XVII. B. P. 9. §., 330. §., 388. §.

Vádlott kitanítása a perorvoslatra.

S most lássuk a 9. §-t és illetve a 330. §. első bekezdését, más szóval: hogyan figyelmeztetik bíróságaink a védő nélkül megjelent vádlottat perorvoslati jogainak a terjedelmére.

A 9. §. szerint «az eljáró hatóságok és hatósági közegek, kötelesek a terheltet» (helyesen azt, a ki ellen az eljárás folyik) «a megengedett perorvoslatok használatáról azokban az esetekben is felvilágosítani, melyekben ezt a törvény világosan nem említi».

A 330. §. 1. bekezdése szerint «az ítélet kihirdetése után az elnök megkérdezi előbb a vádlót, azután a vádlottat, hogy kíván-e perorvoslattal élni», a második bekezdés pedig kimondja, hogy: «ez alkalommal az elnök a vádlottat, ha nincs védője, a perorvoslatok használhatóságáról felvilágosítani tartozik.»

A 9. §. perorvoslatok «használatáról», a 330. §. azok «használhatóságáról» való felvilágosítást említvén, (a helyes «használhatóság» kifejezés mindkét izben mellőztetvén,) kénytelenek leszünk a törvényhozó tulajdonképeni akaratát kutatni.

A 9. §-hoz irt indokolás (109—110. lapok) e kérdés megfejtése helyett jogtörténeti fejtegetéssel foglalkozik.

A 330. §-hoz írt, a tervezeti indokolás 552. lapjain található, Fabinyi 442. lapjából, egy értelemzavaró sajtóhiba híján, szószerint átvett eszmeifuttatás szerint:

«Rendesen elégséges, ha a felekhez e tárgyban egyszerű kérdést intéz az elnök. Ha azonban a vádlottnak nincs védője . . . a hivatalból való felvilágosítás szükségesnek látszott.»

A törvényhozónak tehát, úgynevezett akarata, kérdést és felvilágosítást állítván egymással szembe:

felvilágosítás = kitanítás.

Lássuk most, hogy értelmezik e törvényt fent és lent?

A szaklapok mindössze is csak három ily határozatról tudnak.

Lássuk azokat!

1. *Büntető Jog Tára* 43. kötet 168-ik lapon közölt esetben vádlott felfolyamodása folytán a Curia a vádlottnak semmiségi panaszát visszautasító kir. törvényszéki végzést megsemmisíti és a törvényszéket utasítja, hogy a tábla ítéletét vádlott előtt újból hirdesse ki, őt ez alkalommal a perorvoslatok használhatóságáról felvilágosíva, mert ennek megtörténte a jegyzőkönyvből ki nem tűnik. A határozatot bevezető közlemény *kitanítási kötelezettség*-et említ.

2. *Büntető Jog Tára XLI. kötet 299-ik lapon* közölt esetben, midőn a szolnoki törvényszék vádlottnak felebbezését tudomásul vette, a tudomásul vevő végzésnek megsemmisítése nélkül, azzal az utasítással küldi vissza az iratokat, hogy a hozott ítélet újból való kihirdetése után vádlottat az iránt, vajjon semmiségi panaszszal kíván-e élni, megkérdezzé.

3. *Büntető Jog Tára XLI. kötet 190-ik lapon* közölt esetben megsemmisítették a szatmárnémeti kir. törvényszéknek a vádlott perorvoslatát visszautasító végzése, «minthogy a vádlott a törvényben megengedett jogától az ítélet kihirdetésére vonatkozó törvényes rendelkezések téves értelmezésén alapuló birói mulasztás következtében meg nem fosztható».

E határozati indokolásokból kivehetőleg a Curia sem egyszerű figyelmeztetési kötelezettséget, hanem kitanítást ért a felvilágosítás alatt.

Igen ám! De mily terjedelmű legyen e kitanítás?

Elégnek tekinthető-e, ha az elnök annyit mond, hogy az

ítélet ellen nincs felebbezésnek, hanem csak semmiségi panasznak helye?

Az esetek jó részében csak ennyit, vagy legföljebb még azt a megjegyzést szoktuk hallani, hogy «semmiségi panaszt lehet bejelenteni azért, mert az a mit ön elkövetett nem bűncselekmény, vagy mert ön magasnak tartja a büntetést stb», minek folytán, ha a vádlott utóbbi okból jelenti be a semmiségi panaszt, a mint az p. o. a *Büntető Jog Tára XLI. kötet 156. és 302-ik lapon* közölt érdekes esetben is történt, a Curia nem veszi tekintetbe a bejelentett semmiségi panaszt, mert az ártatlanságra való tekintettel bejelentett semmiségi panasz nem a 385. §. 1. a) pontja; az enyhítő körülmény pedig, melynek figyelmen kívül hagyására a semmiségi panasz — bejelentési jog alapíttatott, közelebbről, megjelölve nincsen!

Szóval az ilyen kitanítás hatályát, jogi következményeit tekintve, nem is kitanítás.

Hát akkor milyen legyen?

Kettős. Figyelmeztesse a vádlottat arra, hogy csak kellő okadatolással bejelentett semmiségi panasz vezet föltétlenül a czélhoz, de figyelmeztesse a vádlottat a mindenkori körülményekhez képest, azaz a vádlónak az ítéletben való megnyugvása esetén, arra is, hogy büntetése már fel nem emelhető. (387. §. 3. bek.)

Ezen utóbbira való figyelmeztetési kötelezettség a felvilágosítás szó értelméből is következik, de első sorban és főleg a jogegyenlőség elvéből. Nem szabad türni, hogy a védő kíséretében megjelent vádlott helyzete előnyösebb legyen a vádló megnyugvásának jogkövetkezményeire való figyelmeztetés folytán, mint azé, ki — rendszerint szorult anyagi helyzetére tekintettel — védő nélkül védekezik.

Ennek daczára az igazságügyi kormánynál a kegyelmi kérények előadói tudnak esetről, melyben a főtárgyalási elnök minden ok nélkül visszautasította a vádlottnak teljesen perrend- és szabályszerűen bejelentett perorvoslatát, természetesen nem figyelmeztetve őt arra, a mire a legtöbb bíróságnál még a védőüggyvédet is figyelmeztetni szokták, hogy t. i. a visszautasító-végzés ellen külön perorvoslati jogot biztosít részére a törvény, de arra esetet, hogy felvilágosították volna a

vádлотtat, hogy a vádló megnyugvása folytán milyen lett rá nézve a helyzet, egyáltalában nem ismer a gyakorlat. Én legalább egyet se tudok.

Tény. Nem a Curián múlt. Ott, *ebben az esetben*, meg volt a jóindulat. A törvényhozónak úgynevezett szelleme, vagy mondjuk akarata, a már Fabiny idejében elkészített indokolás szerint,* nem képezhet semmiségi okot a felvilágosítás nem vagy nem kellő eszközlése. És ennek daczára láttunk fontosabb eseteket, melyekben ennek elmulasztása megsemmisítésre vezetett, (daczára annak, hogy a 73-as osztr. törvény nem vette át az 50-iki perrendtartásnak erre vonatkozó rendelkezését! . . .)

De mit ér a jóindulat! Biróságaink egyszerűen csak úgy világosítják fel a vádлотtat, hogy ne felebbezzon, de jelentsen be semmiségi panaszt, ha ugyan jónak tartja, aztán pedig rávezetik a jegyzőkönyvre, hogy a panaszbejelentés a bíróság részéről történt kellő kitanítás, illetve felvilágosítás után történt, és a Curia akarva sem tehet vádlott érdekében semmit!

Arra mindenki tud esetet, hogy az alsóbíróság, daczára a 305. §. végbekezdésének, mely szerint a vádlott «a főtárgyalás alatt is értekezhetik védőjével», nem engedte meg a vádlottnak, hogy védőjével értekezzék, arra is tudunk esetet, hogy a 407. §. első bekezdése szerinti magasabb alsófok, a tábla a védőnek e miatt bejelentett perorvoslatát egyszerűen elutasította.

Hát ezek után mit szőlunk a Curiának *Büntető Jog Tára* XLIV. 95. lapon közölt határozatához, mely szerint el volt utasítandó vádlottnak a főtárgyalásnak védőjével való értekezés czeljából kért félbeszakítása iránt előterjesztett kérelmének a megtagadása miatt bejelentett semmiségi panasz, annak daczára, hogy az, a ki ellen a bünvádi eljárás folyik, csak védőjével együtt képez egy egész, egy önálló felet?

Ez a felvilágosítási kötelezettség egy országban sem oly főfontosságú, mint nálunk, hol a törvényhozás — a mint ezt, a

* 552. l. «a kérdés feltevését illetőleg felvilágosítást nem szabad az elnöknek elmulasztani Az semmiségi okot nem állapít meg. Az 1873. osztrák törvény» — és ez volt nálunk mindig a döntő, — is eltért az 1850-iki perrendtartástól, mely a kitanítás kötelezettségét semmiség terhe alatt írja elő.»

hivatalos kiadmányok elfogyván, *Tarnai* curiai bíró urnak egy nemrégiben írott cikkéből tudjuk, — az eredetileg tervezett felebbezési és illetve semmiségi panasz bejelentési nyolcz napos határidőnek az eltörlésével azonnali bejelentési, sőt a Curia szerint, semmiségi panaszoknál, azonnali okbejelentési kötelezettséget is kíván a vádlottól.

Ez sehol sincs.

A *Fabinyi*-javaslat 325. §-a szerint nyolcz nap, a *német* bp. 355. §-a szerint egy hét, az *osztrák* bp. 294. §-a szerint három nap, *Csemegi* II. javaslatának 508. §-a és az *olasz* bp. 401. §-a szerint öt nap, a *francia* bp. 203. §-a szerint tíz nap, az *osztrák* bp. 294. §-a szerint három nap áll magának a perorvoslatnak a bejelentésére vádlott rendelkezésére. A *spanyol* bp. 855., 856. és 873. §§. szerint semmiségi panasz bejelentése céljából, az esetleg külön e végből megtartott tárgyalás után megállapított ítélet végleges megszövegezésétől számítandó három napon, «*falta*» (azaz kisebb súlyú, vétség és kihágás között lévő bűncselekmény) esetén egy nap alatt kérendő az ítélet kikézbcsítése. A perorvoslati beadvány megszerkesztésére, daczára annak, hogy ott még első fokon is kötelező a kettős ügyvédi képviselet, daczára annak, hogy a semmiségi panasz ott is a felek, illetve képviselőiknek a meghallgatásával tárgyalandó, mégis 15 nap van fentartva.

Ép csak nálunk köteles a vádlott a panasz bejelentésén kívül okokat is azonnal bejelenteni akkor is, ha nincsen védője.

XVIII. 431. §. 3. bek.

A nem kellő helyen beadott perorvoslat.

És mily eltérő a mi Curiánknek a gyakorlata is más országok legfőbb bíróságaiétól!

A mikor törvényszék kézbesítette a táblai ítéletet és a semmiségi panaszt ezen, a tábla által hozott ítélet ellen bár törvényes határidőn belül, de nem a törvényszéknél, hanem a táblánál jelentették be, a 431. §. 3. bekezdésére hivatkozással (*Büntető Jog Tára* XLII. kötet 272. lap) visszautasítja a semmiségi panaszt; nem azért, mint hogyha vádlott nem a törvény-

előirta időn belül adta be a beadványát, hanem az indokokból kivehetőleg az alapon, hogy a december 21-ike előtt tévesen a táblánál benyújtott semmiségi panasz, kezelési akadályok folytán csak 1901. évi január 9-én került az első fokon eljáró törvényszékhez. Ekkor pedig a nyolcz nap már letelt.

Ügyfélegyenlőségünket furcsa színben tünteti fel e fel fogás, ha figyelembe vesszük, hogy a 89. §. 2. bekezdése értelmében az indítványi és elévülési határidő leteltét megakadályozza az eljárásra nem illetékes ügyészségnél, rendőrségnél vagy bíróságnál, tehát akár mindjárt a táblánál vagy Curiánál benyújtott bünvádi feljelentés avagy indítvány, akkor is, ha onnan az illetékes avagy kellő hatáskörrel felruházott hatósághoz való áttétel e határidő letelte után következett be. Ha ellenben ugyanezen eljárás következtében az anyagjogilag bár helytelenül hozott ítélet ellen védekezni akar a tévedésből elítélt vádlott, az ítélet akkor is jogerőre emelkedik, ha a panasz elbírálására illetékes Curiánál a határidő letelte előtt nyújtaná be panaszát.

Ez favor accusationis!

Dalloz Répert. IV. kötetének 257. lapján mindössze is csak két esetet tud felhozni, melyben a nem kellő helyen beadott perorvoslat elfogadhatósága tekintetében kétely merült fel a francia ítélkezésnél. Egyik, mikor a törvény követelte greffier helyett a procureur du Roi-nál adatott be, a mikor is kimondták, hogy föltétlenül «valable»-nak tekintendő az ott, az előirt határidőn belül beadott perorvoslat; másik, mikor az I. fok helyett a másodiknál adatott be. Itt is elfogadták. Mikor azonban a partie plaignante vagy a ministre public adta be rossz helyen, bár záros határidőn belül, a perorvoslatot, akkor, annak daczára, hogy a rossz helyen való beadást nem ismeri visszautasítási okként a törvény: visszautasították.

Méltán jegyezhetette meg Dalloz a párisi Semmitőszék gyakorlatát bevezető közleményében a vádlott érdekében bejelenthető perorvoslatokat a törvény felhatalmazása nélkül bármely nem is érdekelt harmadik részére biztosító határozatokra utalva, hogy «e szerint nálunk» — már minthogy ő náluk francziáknál, mert nálunk nem, — «mindaz, mit nem tilt a törvény» (tout ce qui n'est pas défendu) «meg van engedve a

vádlottnak» s hogy «nem szabad a törvényt vádlott rovására túlszigorúan értelmezni».*

A *német* szervezeti törvény 78. §-a szerint, igazságügyi kormányrendelet útján, a mi járásbiróságunknak megfelelő bűnügyekben két Schœffe hozzávételével biráskodó Amtsgericht kebelében a mi törvényszékünknek megfelelő Landgericht alakítható, egy vagy több Amtsgericht-kerületre kiterjedő hatás, illetve illetékességi körrel. Kimondta a *Reichsgericht* (Entsch. II. k. 30.), hogy, ha az ily bíróságnál hozott ítélet elleni perorvoslatot az ügyben el sem járt Landgerichtnél adják be: elfogadandó a perorvoslat.

XIX. 388. 7. bek.

Az ítélet kézbesítése.

Most pedig kezdjük mindjárt Ausztriával.

Ott három nap alatt kell bejelenteni a perorvoslatot, de írásbeli indokolás beadására azért van külön nyolcz nap.

A törvény ott nem rendelkezvén kellő világossággal, egy 1875-ben h. t. ü. h. kimondja, hogy, ha csak a semmiségi panasza bejelentésénél a vádlott kifejezetten le nem mondott az indokolásról, az ítélet neki kézbesítendő, de egy 1893 december 20-án 11465. sz. a. h. határozat szerint az ügyészre a nyolcz nap a hirdetéstől számítandó.

Így ott.

És nálunk? A 388. §. 7. bekezdése szerint ugyan: «a vádlottnak vagy védőjének a felebbezés bejelentésekor előterjesztett kérelmére megengedendő, hogy a felebbezés indokolását csak az ítélet kézbesítésétől számított nyolcz nap alatt nyújtsák be», ez azonban nem akadályozta a Curiát, 1901 febr. 14-én 342. és Kórodi Bálintné ügyében 1901 febr. 19-én 984. sz. a. h. határozatánál, hogy kimondja, hogy: «ha a felebbező védő csak kézbesítését kérte az ítéletnek s nem egyuttal a határidő nyitvatartását, hogy ily esetben beadványa visszautasítandó, a mi, minthogy a felebbezés a 388. §. 6. bekez-

* Et qu'on ne doit pas étendre la rigueur des lois sur la matière criminelle. (*Dalloz Rép.* 292. l.)



dése szerint «a beadásra nyitva álló határidő alatt módosítható», a Curia előtt pedig a 428. §. 2. bekezdése szerint az a semmiségi ok, mely a felelkezésben nem volt felhozva . . . már nem érvényesíthető, nem tekinthető a favor defeusionis elvének figyelembevételével hozott bírói határozatnak.

Most vegyük az ellenkező esetet, melyben a, p. o. fogva lévő vádlottnak az áll érdekében, hogy ne kézbesítsék az ítéletet szabadlábbon védekező vádlottársának, mert ehhez kézbesítési rendszerünk gyatrasága folytán 6—8 hét lévén szükséges, az iratok a táblához így kilencz héttel később kerülnek fel, minek folytán a táblai főtárgyalás sok esetben oly közel esik az első bíróságilag kiszabott büntetés végpontjához, hogy a büntetés leszállításának úgyszólván semmi értelme sincs.

Ily esetben törvényhozásilag gondoskodva van, hogy az ítélet akkor is kikézbesíttessék, ha ezt a fogva lévő vádlott védője netán ellenezné is!

XX. 556. §., 429. §., 428. §., 13. §. 5. bek.

A 80. sz. t. ü. h.-nak a szövegezése.

Mit mond az 556. §. 3. bekezdése?

«Szabadságvesztéssel büntetendő vétségre, vagy ily vétség mellett még más vétségre, illetőleg kihágásra vonatkozó ügyekben, a vétséggel vádolt vagy a miatt elítélt, továbbá házastársa, törvényes képviselője és védője, a törvényszéknek II. f. ítélete ellen a Curiahoz a 385. §. 1. a) és c) pontja esetében semmiségi panasszal fordulhatnak. A vádló ugyan ezen ügyben csak akkor használhat semmiségi panaszt, ha a törvényszék olyan bűncselekményt, a mely a törvény szerint büntett, vétség vagy kihágásnak minősített.

A 429. §. pedig azt mondja, hogy: a kir. Curia hivatalból figyelembe vehető semmiségi ok alapján sem intézkedik, ha a közbevetett semmiségi panasz visszautasítandó, vagy azért, mert semmiségi panasznak egyáltalán nincs helye, vagy azért, mert a használt semmiségi panasz egyáltalán nem érvényesíthető.

Mit mondott ki a kir. Curia ezen két törvényhelyet

indokolásilag felhozó 1901. évi február 1-én 80. sz. a. h. t. ü. h.-ában?

A kir. törvényszéknek másodfokban hozott ítélete ellen, ha a B. P. 556. §-ának harmadik bekezdésében megnevezett felek valamelyike a törvényszakaszban megengedett semmiségi panasszal élt: az ítélet a mennyiben a B. P. 429. §-ában megjelölt és hivatalból figyelembe veendő semmiségi eset fenn nem forog, a B. P. 384. §-ában megjelölt és hivatalból figyelembe veendő alaki semmiségi okok bármelyike alapján megsemmisíthető.»

Mi ez? A semmiségi panasz jogkörének kiterjesztése?

Úgy látszik.

De kinek javára?

A «felek» javára. Ezt mondja a döntvény, a miért is az ügyfélegyenlőség magasztos elvének megható érvényesítésére tudnánk gondolni.

ha . . . a B. P. 13. §-ának 5. bekezdésében a «felek» szóra vonatkozólag található tüzetes felsorolásból a védő megnevezése ki nem maradt volna,

a miért is a döntvény szerint, — minthogy annak csak a rendelkező része köt, — meg lehet majd semmisíteni az ítéletet a közvádló, meg lehet semmisíteni a fő- vagy pótmagánvádló, meg lehet semmisíteni magának az elítélt vádlottnak a semmiségi panasza alapján, de a 425. §-nál nyilvánított értelmezés folytán . . . soha sem kell megsemmisíteni az ítéletet, ha a védő élt semmiségi panasszal és a vádlott azt, a kellő §§-ra hivatkozással magáévá tenni elmulasztotta, mert a védő a törvény és főleg a gyakorlat szerint nem fél, hanem, hogy magyaráran fejezzem ki a «sui generis» kitétel: «különös fajtájú személyiség»!

XXI. 269. §., 383. II. bek., 423. §. 4. és 5. bek., 437. §. 1. bek., 384. §., 9., 385. §. 1. a) és b), 385. §. 1. a) és c).

Különféle dolgok.

Hogy vádlott érdekében a tablánál hivatkozott tanúk ki- vagy ki nem hallgatása tekintetében mi a Curia álláspontja, azt tudjuk. Nem egy ízben hozott határozatot, mely szerint a

437. §. 1. bekezdése által annyira kötve van a táblai ténymegállapításokhoz, hogy, ha már a tábla a lopás, zsarolás sat. bűncselekményének a megállapítását az elsőfokú bíróság ítéletének az indokainál fogva való helybenhagyásával és a védelemnek a bizonyítás kiegészítése tárgyában tett indítványának az elutasításával kimondani jónak látja, akkor viszont a kir. Curia a tett indítvány elutasítása miatt bejelentett semmiségi panasz elutasítását szükségesnek, törvényesnek és perrendszerűnek látja.

Mindez a 437. §-nak 1. bekezdésén alapul.

Hogy a védelem által kihallgattatni kért terhelő tanúknak a ki nem hallgatása miatt bejelentett perorvoslatnak az elutasítása ép a 384. §. 9. pontjánál és 14. bekezdésénél fogva szükséges és indokolt felfogáson alapuló határozat volt (*Büntető Jog Tára* XLI. k. 221.), mert hiszen nyilvánvaló, hogy a védő nem azért kérte ezek kihallgatását, mert vádlott javára, hanem azért mert ezekkel a vádlott terhére szóló körülményeket akart bizonyítani, a miért is a kihallgattatásuk iránti indítvány nem a védelem érdekében történt és a védelem indítványának elutasítását nem is panaszolhatja, azt is tudjuk.

Azt is tudjuk, hogy a 385. §-nak 1. b) vagy c) vagy ugyan-e §-nak 2. vagy 3. pontja alapján bejelentett felebbezés esetén a semmiségi panasz az 1. a) alapján érvényesíthető nem lesz, a mi nem ellenkezik ugyan a «*viszonylagos jogerő*»-ről szóló tanítmánynyal és a Curia szerint vádlott jogaival, illetve érdekeivel — mert saját kárán tanul az ember legtöbbet — és így tanuljon a vádlott minél többet, — de ellenkezik az összes anyagi semmiségi okok hivatalból való figyelembe veendő voltáról, a 385. §-ban található végbekezdéssel. Azt is tudjuk, hogy, ha a vádlott megkérdezettén, hogy miféle semmiségi ok miatt él panasszal az ítélet ellen, azt feleli, hogy «*enyhítésért*», hogy ezzel nem jelölte meg világosan a 385. §. 3. pontját (*Büntető Jog Tára* XLIV. k. 157. l., XLI. k. 301., 207. és 26. lap.), mert úgy kell neki mondani. «*correctionalitatióért* jelentek be semmiségi panaszt.»

Azt is, hogy ha a vádlott a *bűnösség kimondását nehezteli*, hogy ezzel nem azt akarta mondani, hogy az ítéleti tényállás nem ütközik a B. T. K.-be, a miért is, bárha újabban

törvényszakasra hivatkozást nem kívánnak a vádlottól, semmiségi panasza a 385. §. 1. a) pontja alapján sem lesz tekintetbe vehető. Ha *ártatlannak mondja magát* (*Büntető Jog Tára XLI. k. 171. l.*) az észteni elvonásokhoz nem szokott vádlott, hogy akkor sem a 385. §. 1. a) pontja alapján *jelentett volna be semmiségi panaszt*, feltéve, hogy a bíróság a 9. §-hoz mért köteletségéhez híven felvilágosította volna a semmiségi panaszjog finnyás természetéről, azt is tudjuk. Hogy a 385. §. 1. pontjára hivatkozással bejelentett semmiségi panasz nem vehető figyelembe és pedig azért, mert abban 3 semmiségi ok van felsorolva és az ki van zárva, hogy a semmiségi okok érvényesítése vagylagosan kíséreltetett volna meg, úgy hogy minden következő semmiségi ok figyelembe vehetősége az azt megelőző semmiségi ok el- illetve visszautasítása esetén kéretik figyelembe vétetni, azt is tudjuk. (1901 december 3. 6748., 1901 december 12. 7560.) Hogy tanúk meg- vagy meg nem idézése miatt a védelem részéről bejelentett semmiségi panaszok esetén a Curia a 437. §. 1. bekezdésénél fogva az alsófokú ténymegállapításhoz lévén kötve, ezen merőben ténymegállapítást célzó panaszt a hivatkozott §-nál fogva rendszerint elutasítani köteles, azt mind tudjuk.

Mindezekhez szavam, most . . . nincs.

Ha ezeket tudjuk, sokat tudunk. Egyre azonban mégis kíváncsiak lehetünk és pedig a felsoroltak után, nem ok nélkül, s ez:

mi a Curianak az álláspontja, ha a vádló jelent be semmiségi panaszt a 384. §. 9. pontjára hivatkozással, azért, mert a tábla a 423. §-nak például 5. bekezdéséhez képest a törvényszéki felmentett vádlottat meg nem idézte?

A most felsorolt határozatokban nyilvánított felfogásra tekintettel azt várnók, hogy a semmiségi panasz ez esetben is elutasítandó: mert ha bűnösség-megállapítás esetén a tábla által valónak elfogadott tényállás, azaz a 437. §. 1. bekezdése köti a Curia határozathozatali szabadságát, mi sem volna természetesebb, mint hogy felmentés esetén is így értelmezzék a hivatkozott törvényt.

Mégis kimondta a Curia, (*Büntető Jog Tára XLII. k. 97. l. k.* esetben) hogy, *ha a vádló indítványozta a törvény-*

székieg felmentett vádlottnak a főtárgyalásra idézését és a tábla azt el nem rendelte, az semmiségi ok.

XXII. 121. §., 331. §. 2. bek., 137. §.*

A jegyzőkönyvek és azok felolvasása.

Azt állítom: sehol sem oly könnyű a vádlott sérelmére lévedni, mint nálunk. Bizonyítom?

A jelenleg érvényes 1865-iki *codice di proced. penale* 85. §-ának 3. bekezdése szerint akár tanút hallgatnak ki, akár terheltet, illetve gyanúsítottat, ez követelheti a kihallgatást foganatosító hatósági közegtől, hogy «dictando» azaz szóról-szóra írja be vallomását a jegyzőkönyvbe. (*E in facolta de la personá sentita di dettare ella stessa le sue riposte*).

A katonai bp. 63. §-ának 5. bek. és 128. §-a, a spanyol bp. 397. §-a szerint: A terhelt vallomását tollba mondhatja. Ha ezt nem teszi, kötelessége a vizsgálóbírónak a terhelt által használt kifejezéseket híven (azaz lehetőleg betűről-betűre) venni be jegyzőkönyvbe.

Az orosz mintára készült bolgár (Derűltség) bp., — azért vagyok bátor ezt is idézni, mert későbbi keletű a mienknél, —

* Törvény ellenére előnyben részesített felek nem szoktak panaszkodni. Ennek daczára — mert fegyvert adok ezzel a rendőrségi min-denhatóság elleneseinek a kezébe — álljon itt a következő eset, mely — örökké feledhetetlen lesz annak is, a ki csak hallja. Ott voltam. Az eset megtörténteért tehát erkölcsi kezességet vállalok, bár hihetetlen. Mult évi szeptember 1. és 2. közti éjszaka volt. Az ügynek a számára is emlékszem. Gyanúsítottak házáat átkutattuk volt már távollétükben. Nem-leges eredményre vezetett. Erre a vizsgálóbíró, ki a házkutatásnál még maga is eljárta, a további teendőket a csendőrőrmesterre bízta. Ez az éjnek idején a szomszéd helyiségből érkező gyanúsítottakat az ország-uton leszállítá kocsijukról, bekísérte a községházába, a hol a 189. §. 2. bekezdésének tilalma ellenére, sőt mi több! daczára ezen törvényre való figyelmeztetésnek, még egy csendőrnek és még négy esketett férfinak és az írni olvasni nem tudó, de azért bírósági tanukul használt községi éjjeli csőszöknél a jelenlétében eszközölte a személymotozást. Az eljárás «legmagasabb fokát» a jegyzőkönyvvezéssel érte el. Nem a csendőr vette fel a jegyzőkönyvet, hanem az *érdekeltek egyike* és pedig úgy, a hogy ő akarta. A csendőrök aláírták és beterjesztették a bíróságnak, mintha ők írták volna. . .

1897-ben készült és a mienknek nem egy hibáját sikerült elkerülnie, 212. §-ának rendelkezése szerint jogában áll a terheltnek vallomását sajátkezűleg írni a jegyzőkönyvbe. De méltóztatik gondolni, mi az nekünk, Bulgária! . . . Mikor mi büntető és illetve bűnvádi jogilag oly borzasztóan fejlett állam vagyunk!

A szerb bp. 155. §-a értelmében a terhelt kihallgatása alkalmával követelheti, hogy diktando írják a vallomását, bizonyult ügyekben a kérdésekre pedig önmaga írhatja a vallomását a jegyzőkönyvbe.

Az 1877-iki német bp. 186. §-ának 3. bekezdése értelmében bármely kihallgatott személy aláírás előtt a jegyzőkönyvet és pedig «sajátszeműleg» átolvashatja. A katonai bp. 128. §-a ugyanígy.

Mindezeket a rendelkezéseket az osztrák 1873-iki bp. nem tévén magáévá, természetesnek kell, hogy tartsuk, hogy a B. P.-unkban sincs meg.

De a semmisségi panaszpontokat mind át kellett venni!

Hát mégis, mindenben azonos a mi B. P.-unk az osztrák mintával? Hogy vezetik a főtárgyalási jegyzőkönyvet?

Kimondja az osztrák bp. 271. §-ának 3. bekezdése, hogy a főtárgyaláson kihallgatott vádlottnak, tanúknak, szakértőknek vallomásáról még csak említést sem kell tenni, ha az az ő megelőző eljárás során tett vallomásuktól el nem tér. (*Der Antworten des Angeklagten und der Aussagen der Zeugen oder Sachverständigen geschieht nur dann eine Erwähnung, wenn sie Abweichungen, Veränderungen oder Zusätze der in den Acten niedergelegten Angaben enthalten, oder wenn die Zeugen oder Sachverständigen in der öffentlichen Sitzung das erste Mal vernommen werden*). Ezt a rendelkezést Csemegi is átvette volt. (II. jav. 190. §.)

Ugyan-e §. következő bekezdése szerint a főtárgyalási elnök, (ez a kifejezés hogy «főtárgyalás» is osztrák eredetű), (ezért kellett, a budapesti kir. büntetőtörvényszéki végtárgyalási termék tábláinak tiltakozása daczára a már megszokott «végtárgyalás»-t eltörölni), indítványra köteles a vallomások gyorsírói bejegyzését elrendelni. Nálunk, a 331. §. 5. bekezdésénél fogva, ezt az elnök egyáltalán nem, a bíróság szintén nem kö-

teles elrendelni, és csak akkor van helye, ha a bíróságnak úgy «tetszik», jöllehet azt, hogy egy bizonyos tanú hadarva, vagy lassan, fontos körülményekre vagy csak lényegtelenre nézve fog-e felvilágosítással szolgálhatni, a dolog természeténél fogva, a legtöbb esetben csakis a tanut ismerő felek tudhatják előre. Ennek daczára kimondta nálunk a Curia, hogy ha a bíróság a vallomásnak gyorsírói feljegyzésének elrendelését megtagadta, az nem semmisségi ok . . .

Látszólag nagyon elhibázott az osztrák perrend szerinti jegyzőkönyvezési mód, mert a főtárgyalási jegyzőkönyv csak hézagos. Ámde ez a hézagosság biztosítja a fölvételek pontosságát. Minden hiábavaló irogatás elmarad. A jegyzőkönyv pedig világosan mondja ki az eltéréseket, melyeket a mi — látszólag sokkal lelkiismeretesebb — jegyzőkönyvezési rendszerünk mellett gyakran csak hosszantartó és fárasztó jegyzőkönyvösszehasonlítások és külön, nem hivatalos formában készített jegyzetcsinálások útján lehet megállapítani.

Az igaz, hogy *a jegyzőkönyvezésnek rendszerint gyorsírási úton való vezetését általában véve, nem rendelik el a külföldi törvények sem*, jöllehet e rendelkezésnek minden egyes esetre nézve való kimondása minden nagyobb nehézség és költség nélkül lett volna keresztülvihető, bárha az ilyen rendszerint alkalmazandott gyorsíró-jegyzőkönyvvezetőktől magán- és római jogi előismereteket nem is lehetett volna minden egyes esetben megkivánni. Néha-néha ezek közt is lett volna olyan, a ki már a büntető törvénykönyvbe is belekacsintott; de a legszigorlatozottak közt sem lett volna egy sem, a ki a gyorsírázatnak — lelkiismeretes bíró vagy jegyző által csak nehezen nélkülözhető — tudományát pár heti vesződség árán elsajátítani ne tudta volna.

A mi azonban mindenütt inkább megvan, mint nálunk, az a vallomásoknak lehetőleg pontos jegyzőkönyvezése iránti kötelező intézkedés.

Tudjuk, hogy vezetik nálunk a jegyzőkönyvet, különösen a főtárgyalásit. *Angliában*, a cross-examination hazájában, a hol a felek kérdeznek, az esküdtszéki főtárgyalást vezető bíró maga jegyzi a feleleteket. A míg azt, hogy kész a bejegyzéssel, szóval vagy jellel ki nem fejezte, addig tovább kérdezni nem

szabad. Nálunk ez sokak véleménye szerint sértené az igazságszolgáltatás komolyságát, ha minden kérdés feltevésénél addig kellene várni, míg a jegyzőkönyvvezető azt, hogy leírta a mondottakat, ki nem jelenti.

De mint rendelkezik a törvény maga?

Mit mond e *B. P. 121. §. 2. bekezdése*?

E szerint: *«A lényeges feleletek tartalma a használt tájkifejezések értelmének a meghatározásával lehetőleg szó szerint veendő fel.»*

C'est tout. Ennél többet nem mond!

Mit jelent ez, megmondom.

Tanultunk annyit a Curia gyakorlatából, és nekünk gyakorlati embereknek csak ez lehet a mérvadó, hogy a vádlott érdekei tekintetében rendelkező törvények szó szerint értelmezendők.

Értelmezzük tehát e parancsoló kijelentést, mire kötelez?

Kimondja, hogy a *feleletek közül csak az illető közeg felfogása szerint lényeges feleletek veendők fel*, a lényegtelenek elhagyhatók, a mint hogy el is hagyatnak, minthogy a gyanúsítottnak módjában áll a jegyzőkönyv aláírását annak kijelentésével megtagadni, hogy nem vétetett fel abba minden. (Persze nincs módjában arra is kényszeríteni a kihallgató hatóságot, hogy ekkor azt is, hogy mely kijelentéseknek föl nem vételét sérelmezi, az aláírás megtagadásáról szóló záradékba utólag fölvegye. De az természetesen mellékes!).

2. *Tájkifejezésekről* azt mondja ez a törvény, hogy azok nem veendők be a jegyzőkönyvbe, hanem csak az értelmök...

3. *A lényeges feleletek* tekintetében sem azt mondja, hogy lehetőleg szó szerint veendők fel, hanem csak tartalmuk, a mi legalább is elhibázott kifejezési módnak kell hogy tekintessék.

4. *A kérdések tekintetében* pedig ugyane bekezdés előző pontja úgy rendelkezik, hogy tulajdonkép fel sem veendők, csak ha a megértéshez szükséges.

Miután pedig közigazgatási tisztviselőink joggal tehetik fel, hogy a három tagú törvényszéki tanács többet, az egytagú járásbíróság ítélő bírása pedig kevesebbet ért meg külön felvilágosító kérdés nélkül, természetesnek kell találnunk, ha ép

a bonyolultabb törvényszéki ügyekben nem igen tünteti fel a kérdéseket a nyomozó hatóság.

Ez az, a miről mi azt mondjuk, hogy «per — rend».

Hát a főtárgyalási jegyzőkönyvről mit mond a törvény
331. §-ának 2. bekezdése?

«A vallomások a jegyzőkönyvbe akként iktatandók be, hogy a jegyzőkönyv a vallomásnak lényeges tartalmát ki-merítően és teljes hűséggel tüntesse fel.»

Tehát megint csak azt, mit azon melegében, a kihallgatás-kor lényegesnek tart a bíróság, értven bíróság alatt gyakran csak jegyzőkönyvvezetöt.

Hogy történik tehát a jegyzőkönyvvezetés?

A tájkifejezések helyett azoknak irodalmi nyelven kifejezett értelme kellőleg fölvetetvén, a szolgabíró a kijavítást kérő gyanúsítottnak, hatósági tekintélyének minden esetben sikeres latbavetésével, kijelenti, hogy szükségtelen a jegyzőkönyv kijavítása, megmásítása, ha netán a gyanúsított azt nem elég hűnek tartaná, mert az itteni jegyzőkönyv úgy sem számít.

A vizsgálóbíró különösen vidéken, a ki elé az így készített jegyzőkönyv kerül, számos esetben, mint p. o. a Takács ügyben is, nem egy ízben aláírat a terhelten jegyzőkönyvet, mely szerint «a nyomozat során felvett jegyzőkönyvhöz sem hozzátenni, sem elvenni valóm nincsen.» Némely vizsgálóbíró olyannyira lelkiismeretes, hogy ezenkívül még azt is bevéteti: «ott tett vallomásomat mindenekben fentartom».

Az sem az utolsó eset, és erre is van példa, hogy a vizsgálóbíró-helyettes albiró, nagy elfoglaltságára való tekintettel joggyakornokára bizza a kihallgatást, a jegyzőkönyvet pedig utólag . . . láttatmozza. (Ellentmondás.) Erre tudok példát. (Mozgás.)

Ennél is érdekesebb, a mit, közvetlenül előadásom megkezdése előtt hallottam meg egy itt levő dr. Kármán Elemér szombathelyi aljegyző tisztelt barátomtól s ezt ő az ügyvitellel hiába védelmezi, hogy t. i. némely vidéki bíróság területén a vizsgálóbíró mellé rendelt jegyző vagy aljegyző a vizsgálat köréhez tartozó egyes teendőket, nevezetesen vizsgálati fogság, személymotoszás, házkutatás és lefoglalás kivételével bármiféle vizsgálati cselekményt eszközölhet, jöllehet a mi B. P.-unknak

merőben csak a tanú eskü alatt való kihallgatása, megbüntetése, vallomásra kényszerítése, szakértő büntetése, szemle, lefoglalás, személymotozás, házkutatás, letartóztatás tekintetében rendelkező 98. §-a, de tovább megyek: a vizsgálat menete tekintetében intézkedő IX. fejezete sem tesz a vizsgálóbírói teendők teljesítésével felruházható aljegyzőről említést.

S bár, ha jól tudom, erről az önök által törvényhozói akaratnak tekintett Indokolás sem tud és a B. P. 590. §-a csak a törvénnyel nem ellenkező jogszabályokat* helyezte hatályon kívül, és ügyviteli szabványokra, ha azok a mi törvényünkkel ellenkeznek, szerény véleményem, de erős meggyőződésem szerint alkotmányjogunk úgynevezett sarkalatos elvei értelmében hivatkozni nem lehet, mégis, *Szombathelyen* és sok más vidéki bíróságnál, mint p. o. a *pestvidéki törvényszéknél*, mit törődnek, de mit is törődhetnek az észjognak, egy budapesti büntető törvényszéki ítélet tanúságaként, épen nem «örök» törvényeivel, és aljegyzőkkel foganatosítják a vádlott érdekeinek szempontjából főfontosságú vizsgálati kihallgatást, a változatosság kedvéért azzal a különös kijelentéssel, hogy: . . . Éljen a szabadság!

De maradjunk a példánál. A vbíró előtt a vádlott aláírt egy jegyzőkönyvet, mely szerint semmi hozzátenni vagy elvenni valója nincsen.

Főtárgyaláson a vádlott kijelenti, hogy ő azt, mi a jegyzőkönyvben áll, sohasem mondta, mire az elnök részéről igen sok esetben keményhangú rendreutasításban részesül és felszólíttatik, hogy indokolja a két közokirat tanúságaként, két ízben megtett beismerés visszavonását . . .

Minthogy így, daczára annak, hogy újabban, az igazolt csendőркеgyetlenkedésekre tekintettel nem egy felmentés történt, a mint azt az igazságügyi kormány segédfogalmazói karának szórakoztatása céljából nemsokára megjelenendő kamarai évi jelentésünkben is kifejtteni lesz szerencsénk, a bizonyítási teher az elítélendő vádlottra hárulván, az úgynevezett visszavonást indokolni nem mindig sikerül,

hatóságaink és bíróságaink gyakorlata szerint a 304. §.

* 1891. évi XVII. t.-cz. 33. §-ának 7. bek.

5. bekezdésében hivatolt a 137. §. ellenére — s ez a fő! — a korábbi tárgyalástól eltérő beismerés visszavonását kellvén indokolni,

és az eltérés, illetőleg visszavonásnak bíróságilag elhíphető okát megmondani nem tudó vádlottnak még a védője is, hiába hivatkozván mindenre, 93-iki eszmékre,* a nemleges bizonyítási rendszer elveire, az unus testis nullus testis féle jogelvre vagy bizonyítékok szabad mérlegelésének a rendszerére:

meghozatik a vádlottat két oly beismerés alapján bűnösül kimondó ítélet, melyek közül egyik, bíróságon kívül tétetvén, véleményem szerint tagadás esetén külön igazolandó, vagy legalább is a jegyzőkönyvtől független, attól különálló bizonyítékokkal valószínűsítendő,

a másik pedig, a vizsgálóbírói 121. §. ama kijelentésénél fogva, mely szerint *a jegyzőkönyvből ki kell tűnni, hogy az eljárás lényeges alakításai miként voltak megtartva és a quod non est in actis non est in mundo* elvénél fogva megtörténtnek egyáltalán nem tekinthető.

Baumgarten Izidor kir. koronaügyési helyettes úr a Büntető Jog Tára 1902. karácsonyi számában szóvá tette a jegyzőkönyvezésnek a főtárgyalásokon divó módjait. Ezúttal kénytelen volt letörülni a tintát a tolláról és vérbe mártotta azt.

Ha volt czikk, mely teljesen az életből merített, úgy ez volt az!

A 332. §-beli eljárást nem földi halandók részére készíték.

Újat bizonyítani a 437. §. 1. bekezdésénél fogva a Curián egyáltalán nem, a felebbezési bíróságoknál pedig, ha ellentétben áll az elsőbírósági ténymegállapításokkal az esetek túlnyomó többségében nem lehet.

Az újrafelvétel mibenállásáról bevezetésileg szoltam. (8. l.)

A pontos jegyzőkönyvezés tehát sokszor a védelem legfontosabb, hogy ne mondjam leghatályosabb eszköze.

És a Curia mit tett?

Mindennek daczára, t. teljes ülés, pár hóval ezelőtt ki-

* 1793. 19. art.: toute institution, qui ne suppose le peuple bon et le magistrat corruptible est vicieuse.

mondta a Curia, hogy mégis, daczára mindezeknek, daczára a köztudomás szerint furcsa jegyzőkönyvnek, ha az elnök vagy a bíróság megtagadta a védőnek a vallomások gyorsírói följegyzése iránt előterjesztett kérelmét és mégis, daczára mindezeknek, kimondta a Curia, hogy, ha a védőnek megtagadták a főtárgyalás során tett perrendszerü a jegyzőkönyv felolvastatása iránti kérelmét . . . hogy még ez az egy jogos, méltányos, a perrend szellemébe nem ütköző, az anyagi igazság érdekeit szolgáló, véleményem szerint igasságos elnök által el sem utasítható indítványnak a megtagadása, sem semmiségi ok! (Mozgás.)

★

A német 77-iki bp. 273. §-a nem volt oly óvatos mint a B. P. 331. §-a, mely a főtárgyalási jegyzőkönyv felvételét semmiség terhe alatt írja elő. No de Németországban a mi 384. §-unkat sem ismerik, melynek 5. pontja és 15. bekezdése értelmében: *ha a vádlott nem vette észre, hogy a főtárgyalásról jegyzőkönyvet fel nem vettek és ennélfogva perorvoslatát a jegyzőkönyv nem vezetése miatt a sérelmes mulasztás elkövetése alkalmával azonnal be nem jelentette, a mint hogy be sem jelenthette, úgy ő e miatt ítélethirdetés után már perorvoslattal nem élhet . . .* És a mi 542. §-unk végbekezdését sem ismerik, mely szerint a járásbíróági tárgyalás során felvett jegyzőkönyvbe a feleknek, képviselőknek és tanuknak a sajátkezüleg való bejegyzés semmiség terhe alatt van megtiltva, mely tilalom megszegése a törvényszéki főtárgyalást szabályozó XVIII. fejezetben egyáltalában nem tiltatván, a *«ha a törvényhozó akarta volna ott is kimondta volna»* féle érv értelmében a törvényszéki eljárásban egyáltalán nem lesz sikerrel panaszolható.

Bajnak ugyan ez éppenséggel nem mondható, de következetességnek sem.

A Vuchetich-féle *«Institutiones»* szerint (II. rész 73. §.): *Terminato examine quæstiones et responsiones reo prælegendæ sunt, ut omnis commissus error corrigi possit, ipsumque protocollum, majoris securitatis causa, a reo subscribendum est . . .* A Szlemenics-féle 1817-es *«Elementa»* (188—189. l.)

szerint pedig: «*Singula Rei responsa quantum fieri potest... animi motu, Protocollo diligenter inscribenda, finitoque examine, ei coram perlegenda sunt*». Csak ezután következhetett az elítélés.

Nálunk, hol a sokak által oly kegyetlennek tartott Szlemenics-féle 1862-es «*Fenyítő törvényszéki magyar törvény*» 200-ik lapján a beismerés joghatályossága tekintetében megkívánt azon kelléket, «*miszerint a vádlott beismerése mellett állhatatosan megmaradjon és azt vissza ne vonja*» nem ismerik, daczára annak, hogy a vallomások a lelkiismeretesebb közegek által, köztudomás szerint nem a jegyzőkönyv befejezése után, hanem annak írásával egyidejűleg szoktak felolvastatni, az, ki ellen az eljárás folyik, a főtárgyalás során nem követheti a jegyzőkönyv felolvasását.

De eltértem a tárgytól.

A német bp. 273. §-ának végbekezdése szerint: köteles az elnök hivatalból, minden fontos nyilatkozat szószerinti jegyzőkönyvezését és felolvasását hivatalból elrendelni. (*Kommt es auf die Feststellung eines Vorgangs in der Hauptverhandlung oder des Wortlauts einer Aussage oder der Äusserung an, so hat der Vorsitzende die vollständige Niederschreibung und Verlesung an zu ordnen. In dem Protokoll ist zu bemerken, dass die Verlesung geschehen und die Genehmigung erfolgt ist, oder welche Einwendungen erhoben sind.*.)

Az osztrák 73-iki bp. 271. §-ának 2. bekezdése is kötelezi az elnököt, hogy minden fontos nyilatkozatot, ha ez iránt indítvány tétetett, azonnal felolvastasson.

Az 1882. évi szeptember 14-iki spanyol bp. 2. és 3. bekezdése szerint a főtárgyalás végén a jegyzőkönyv felolvasandó, a felek megjegyzései beiktatandók, és a jegyzőkönyv maga nemcsak a bírák, hanem a «*ministerio fiscal*» tehát a közvádó és a védők által is aláírandó. Az 1888. ápr. 20-iki esküdtbíró-sági eljárást szabályozó törvény 95. §-a szerint pedig a jegyzőkönyv ezeken kívül a felek, azok képviselői és védői által is aláírandó...

Mily különbség!

Mondják, hogy ily eljárás — hitelesítés nevezete alatt — valamikor — a régi jó időkben — nálunk is divatban volt.

De a tárgyalások élő tanúinak előadása szerint annyi «gravamen» merült fel a túl nagy felületességgel vezetett jegyzőkönyvek fölötti tárgyalások alkalmával, hogy a javaslat tárgyalása alkalmával ezt nem vélték föntarthatónak.

Azért most ítélelhozatal után készül a tulajdonképeni jegyzőkönyv.

A vád érdekeit — föltéve, hogy ügyész képviselte a vádat — hathatósan védi a *budapesti kir. főügyésznek** egy nemrégiben kibocsájtott böles körrendelete, mely szerint a *főtárgyalási jegyzőkönyvhöz a végindítványon kívül a közvádló által bejelentett perorvoslatok is sajátkezűleg írt mellékletben csatolandók*. De, különösen ítélelhozatal után másolt jegyzőkönyvbe csúszott hibák ellen mi védi meg a vádlottat, mi védi meg a védőt magát?!

És törvényszékeinknél, — eltérőleg a régi eljárástól, hol bírák szerint különböző a gyakorlat, — rendszerint csak főtárgyalás után készül csak a tulajdonképeni jegyzőkönyv!

Az *1897-iki bolgár bp. 506. §-a* értelmében a főtárgyalásról felvett jegyzőkönyv a vádlottnak kívánatára felolvasandó és illetve átolvasás végett általadandó . . .

Minden állam — a legelőrehaladottabb épűgy mint a leg-hátramaradottabb — fontosnak tekinté a jegyzőkönyv felolvas-tatását.

De a Curia szerint az lényegtelen.

XXIII. 192—224. §§.

A tanukról.

Hogy érvényesül perrendünk keretén belül a tanúbizonyíték? Itt is érvényesül az *ügyfélegyenlőség* elve, melynek teljes figyelmen kívül hagyása mellett magának az indokolás készítőjének a kijelentése szerint a kor színvonalán álló rendszert létesíteni «nem lehetett», de «nem is akartatott» soha?

* kinek szivessége folytáp a kir. főügyészseg könyvtárát jelen előadásomra készülődés alkalmával, ezuttal is kifejezett köszönettel, igénybe vettem.

Először is: nyújt-e kellő biztosítékot a tanu személyi megbízhatósága tekintetében a jog?

Kezdjük a 43-ason!

170. §. *Midőn a tanu elejébe személyek vagy dolgok megismerés végett terjesztetnek, azoknak pontos leírására és minden megkülönböztető jeleik előadására előlegesen felszólítandó. Olyas esetekben továbbá, hol a tévedés vagy csalódás legkisebb gyanujától tarthatni, még ezenfelül kötelességében áll a bűnvizsgáló bírónak a megismerendő személylyel vagy dologgal egyetemben a tanú elejébe még más, ehhez a fő megismertető jelekben hasonló személyeket vagy dolgokat is — ha lehetséges — előállítani, hogy az illetőt közülök önmaga küismerje.*

A 44-esnek 183. §-a némely helyesirási eltéréstől eltekintve és a mi katonai bp.-unk 126. §-a ugyanígy.

A spanyol bp.-nak a «somario» (vizsgálatról) szóló II. könyvének III. fejezete, mely főleg a vádolt egyén személyazonosságának a hiteles megállapításáról intézkedik, 369. §-ában azt mondja, hogy, a ki (feljelentő) tanuként akar szerepelni a perben, az válaszszza ki a bűntevőt több hasonló külsejű egyén közül. Ez alkalommal a bíró a tettest el is bujtathatja a tanu elől és felszólíthatja őt ennek daczára arra, hogy válassza ki az elejébe választott emberek közül a tettest. (*Dr. Kármán Elemér: Ez helytelen!!*)... Igen! Az odavalósi sértettek is azt tartják, hogy ez helytelen, és pedig igen kellemetlen ugratás. Gyakran ártatlan vádlott menekül, az igaz. De gyakran a tettes. Ez az, a mi, minthogy Csemegi szerint inkább meneküljön tíz bűnös, semmint hogy csak egy is ártatlan szenvedjen... persze a mi törvényünk szellemével homlokegyenest ellenkező ugratás.

Indokolásunk — mely oly nagy súlyt helyezett a bádeni 43-as és a württembergi 717-es javaslatra — a spanyol perrendről sehol egy szóval meg nem emlékezik...

Ugyanúgy mint a spanyol bp., intézkedik, a szerb bp. 108. és az olasz bp. 244. §-a is, sajtóságos módon csak azon esetre, ha több egyén személyazonossága állapítandó meg. «*Si la stessa persona deve addivenire alla ricognizione di diversi imputati, si dovra ad ogni alto surrogare altri individui a*

quelli di cui si fa cenno nell. articolo 241 ; e se ne farà parimente menzione nell' atto». Az itt is alkalmazandó hivatkozott 241. §. szerint pedig, mely a feljelentő előtt név szerint ismeretlen tettes személyazonosságának megállapítása tekintetében intézkedik: «Quando la parte offesa od un testimone non conoscendo l'imputato o non sapendo specificarne il nome e cognome si limiteranno ad indicarlo in una maniera dubbia ed imperfetta, senza che siasi potuto altrimenti accertarne l'identità si procederà alla ricognizione dell' imputato, facendolo all'uopo mettere fra un certo numero di persone che abbiano con lui qualche somiglianza. — In questo caso non si farà nota all'imputato la persona chiamata a riconoscerlo, e questa non verrà introdotta, se non dopo che l'imputato avrà scelto il suo posto».

A miénkben ez nincs meg, de az a jó.

Nálunk, minthogy a törvény nem ír elő különös fölismérési eljárást, de nem is tiltja azt, mi sem természetesebb, mint, hogy hatóságaink «megkimélik» a vádlottat az ilyen eljárástól.

Mert nálunk nem ellenkezik a közfelfogással, ha a fő tárgyalási elnök a tárgyaló terem előszobájában a vádlottak közelebből is megsejmelte tanut úgy kérdezi ki, a vádlottak padján elhelyezett egyetlen vádlottra mutatva:

«Felismeri ön vádlottban azt az egyént, a ki 1899 febr. 11-ének éjféli utáni két óra tájában a külső soroksári út és Nagy János-utca sarkán a gyanútlanul arra ballagó és önnel ezennel szembesített sértett külső kabátjának belső zsebéből két kis nickellel bevont «k»-épet jogtalanul és eltulajdonítási szándékkal ki- illetve elvett, majd pedig a 175. számú ház kapuja előtt álldogáló 113. számú rendőrt kétszer hátulról mellbe verve, az összekötő vasuti híd irányában nyomtalanul eltűnt?» (*Meg-megújuló hangos derűtség.*)

Erre a tanu, ha nem sértett is egyuttal, éles átható pillantást vet a félévi vizsgálati fogság által nagy mérvben megviselt vádlottra és kijelenti, hogy . . . «Üzenis!» A minek folytán a jegyzőkönyvvezető, elnöki felszólításra, vagy a nélkül is, beveszi a jegyzőkönyvbe: «Felismerem vádlottban azt az egyént, a ki két kis nickellel bevont «g»-épet jog-

talanul sat. sat. és eltulajdonítási szándékkal elvett ... (Derűtlenség.)

És mégis! ... És mégis kimondta a Curia, midőn a jegyzőkönyv felolvastatása iránt előterjesztett indítvány elutasítása miatt élt semmiségi panasszal a védelem, hogy ezen indítvány elutasítása nem lehet — mert lényegtelen — semmiségi ok! (Mozgás.)

★

Ha tudni akarjuk van-e, lehet-e favor defensionis, de tovább megyek: akár csak ügyfélegyenlőség a bizonyítási eljárás során, mindig csak a tanukra nézve fennálló szabályokra legyünk tekintettel.

Innét minden megtudható.

Bővebben méltatni a bünperек során kihallgattatni szokott tanuk vallomásának a természetét nem akarom. Székácsra utalok, a ki a hetvenkettes javaslatról írt kitűnő művében többek közt megjegyezni kénytelen (66. lap 3. bek.), hogy a tanuvallomásnál kétesebb értékű bizonyíték nem is képzelhető.

És Orloff-ot idézem, a ki Schall és Boger (75) ismert könyveire hivatkozással (408. lap) mondja, hogy: *alig képzelhető valami, mi az emberi nem becsületébe vetett bizalom megingatására alkalmasabb volna a tanuvallomásoknál.*

Már most, hogy biztosít bennünket a perrend a kétségtelenül megbízhatlan tanuk vallomása ellen?

A régi zsidó jog kettős biztosíték útján védett a hamis tanuzás alapján való bűnösül kimondás ellen, mert a tanu, mielőtt tényállításait elmondhatta volna, bizonyítani tartozott, hogy tényleg ismeri a vádlottat, ha pedig e követelménynek megfelelt, mindenféle keresztkérdésekkel iparkodtak elejét venni annak, hogy előre betanult vallomást mondjon el a bíróságnak.

A bolgár 1897-iki bp. 380. §-a szerint: a főtárgyalási elnök vigyázni köteles, hogy a várakozó tanuk egymással az ügy részleteit meg ne beszélhessék. Arra pedig (409. §. 1. és 2. pont), hogy a sértettet vagy ennek hozzátartozóit megeskesse a bíróság, a mikor ezt, bár minden egyéb indokolás nélkül ellenzi a vádlott, még csak gondolni sem szabad.

Óriási előnye ez a védelemnek, a mi a kor színvonalán álló perrendünkkel szemben, melynek 309. §-a merőben csak azt mondja ki, hogy a *ki nem hallgatott tanu ne legyen jelen a bizonyító eljárásnál*. De a tekintetben nem intézkedik a törvény, hogy az előszobában várakozó tanuk attól való félelmökben, hogy egymástól eltérve, vallomásuk hamisnak fog tartatni, az ügy részleteit meg ne beszélhessék.

Pedig ez — ép a magasabb erkölcsi színvonalon álló, — hirnevükre tehát inkább féltékeny tanuknál szokott leggyakrabban előfordulni. Hogy ily megbeszélés folytán a már csak homályosan emlékező tanu agyában a tényleg tapasztalt kép vajmi könnyen fog összefolyni a másoktól hallottakkal, azt nem lehet el nem ismernünk, ha tekintetbe vesszük, hogy látottakra, hallottakra való emlékezés, a mint a képzelési u. n. lelki folyamat, nem egyéb, mint a látó, halló stb. szerveknek az eredeti érzéki benyomáskor teljesített idegmunkával teljesen azonos minőségű és attól csak mennyiségileg, vagy mondjuk mérvileg különböző munkálkodása. Ezért mondja joggal Szé-kács Ferencz büntető eljárási kézikönyvének 67. lapján (5. bek.), hogy, *ha a tanukat a kihallgatás előtt el nem különítjük, azt fogjuk tapasztalni, hogy az első tanu vajmi keveset tud mondani, a második már többet s az utolsó már oly „jót beszél”, hogy akár az ítéletet is kimondhatná.*

Ám a B. P. csak a már kihallgatott tanuknak a többiek-től való elkülönítését irván elő, mi sem természetesebb, mint hogy bíróságaink ezen, a törvény által elő nem írt, de nem is tiltott, tehát megengedett rendszabálynak az alkalmazását a személyes szabadságról elnevezett jogtanítmánynyal való ellentétre tekintettel, soha sem alkalmazzák.

Az olasz bp. 301. §-ának 3. bekezdése szerint: *«Annak, ki elnököl, a főtárgyalás során gondja lesz rá, ha szükséges, hogy célszerű biztosítékokkal megakadályoztassék, hogy a tanuk egymással beszélgethessenek vagy az érdekeltekkel közlekedhessenek kihallgatásuk előtt. Sara cura di chi presiede ai dibattimenti di ordinare, occorendo, le opportune precauzioni per impedire ai testimoni di conferire tra di loro, o di comunicare con alcuno degli interessati prima del loro esame).*

Találunk a Franciaországban 1808 nov. 17-én kihirdetett de máig is érvényes *Code d'instr.*-ban is hasonló intézkedést (316. §.).

Tehát bátran elfogadhattuk volna, miután külföldön is meg van ezen, némelyek állítása szerint már a *Sárga Könyv* 101., a 43-asnak 313. és a 44-esnek 322. §-ában is elfogadott óvrendszabály!

★

Kitüzött czélom kimutatni, hogy az *ügyfélegyenlőség* elve gyakorlatilag meg nem volt valósítható, vagy legalább tényleg nem valósult meg a tanubizonyítás körén belül.

Perrendtartásunk az eskütől való elzárás tekintetében nem fogadta el a 43-as javaslat álláspontját, mely (389. §.) teljesen megbízható tanuk vallomása nélkül nem akarván a vádlott ügyének eldőlését megengedni, *akkor is gyanusnak, illetve érvénytelennek tekinté a tanu vallomását, midőn könnyelmű vagy erkölcstelen életmódja benne az igazság szeretetét egyszerűen csak gyanussá teszi.*

Ennek ellenében azonban azt sem fogadta el javaslatunk, a mit — teszem azt föl — az olasz bp. 384. §-ának 1. bekezdése és a német bp. 245. §-ának 2. bekezdése az anyagi igazság szempontjából oly üdvösen és czélirányosan tartott megvalósítandónak, minélfogva, az első szerint három nappal, a második szerint a főtárgyalást a szükséges idővel megelőzőleg kell — jól vigyázzunk: nem a vádlónak a védelemmel, illetve vádlottal, hanem bármelyik legyen is az: a félnek az ellenféllel — a kihallgattatni kért tanut közölni.

A *Csemegi-féle* szerint pedig az elnök, ha a körülményeket, melyekre vonatkozólag a tanuk vagy szakértők megidézése indítványoztatik, lényegtelennek vagy újabb tanuk, illetve szakértők megidéztetését — tekintettel az elővizsgálat eredményére — fölöslegesnek, vagy a jelen törvény szerint megengedhetlennek tartja: a megidézést megtagadhatja, erről azonban az indítványozót legalább három nappal a főtárgyalás előtt, ha pedig az újabb bizonyítékok iránt előterjesztett indítványnak helyt ad, *ugyanazon idő alatt az indítványozó ellenfelét tartozik értesíteni.* Ugyane javaslat 434. §-a szerint pedig

ha mindazonáltal e tanuk a kir. ügyész vagy vádlott előtt ismeretlenek; megesketésük az utóbbiak bármelyikének indítványára 24 órára elhalasztandó.

Most vegyük hozzá, hogy a törvényhozó bölcsesége szerint a tanukhoz intézendő általános kérdések közé (210. §.; a 308. nem tartalmaz különös rendelkezést), nem volt a tanu büntetett előéletére nézve a katonai bp. 123., az osztrák bp. 67. és a német bp. 167. §-a által előírt, illetve megengedett kérdés föltevése megengedhető, mert a mint ezt az Ündokolás 394. lapján kifejtve találjuk «hatóságok és felek kötelessége a tanuknak az előéletét, a mennyiben arra multhatlanul szükség van, kinyomozni és a tanu nem kötelezhető arra, hogy rég elfeledett bűneit nyilvánosan meggyónja».

Vegyük még hozzá, hogy a Curia Büntető Jog Tára XX. kötet 248. lapon közölt ítéletében a budapesti Táblának, Kitka Károly ellenében a hamis vád büntette miatt az eljárást megszüntető határozatát tulajdonképen nemcsak azért helyezte hatályon kívül, mert a zugírázat miatt történt elítélés elhallgatása lényegtelen körülménynek lévén tekintendő, ez büntetőjogi beszámítás alá nem eshetik, a mint ezt Fayer László is II. kötet 68. lapján, Illésnek II. kötet 190. lapját idézve, helyeselni látszik, hanem az indokolásból kivehetőleg, főleg azért «mert a polgári perekben tanuskodó felekhez csak a pts. 202. §-ában foglalt általános, vagyis a tanu személyes viszonyait érdeklő kérdéseket szabad hivatalból intézni, eme törvényszakasz értelmében pedig, azt, vajjon vádlott mint ama perbeli tanu, volt-e zugírázat miatt büntetve, kérdés tárgyává tenni szabad nem is lett volna» és tiszta képét fogjuk bírni annak, hogy mi az, mit nálunk ügyfélegyenlőségnek, megbízható bizonyítékbeszerzésnek neveznek. De azt már eleve megállapíthatjuk, hogy a tanunak büntetett előéletére nézve tett hamis vallomása, daczára annak, hogy a feleletet a BP. 308. §-a alapján megtagadhatta volna, a Curia szerint esetleg nem is lesz büntethető.

Mert könnyű mondani a javaslati indokolásnak, hogy hatóságoknak és feleknek egyiránt kötelessége a tanuk előéletét kinyomozni, ha ezen kötelesség csak addig jog is egyuttal, a míg a hatóságnak is tekintendő közvádlófél érdekét szolgálja

bizonyos tanu előéletének a kitudása, de megszűnik a kötelesség jog lenni, mihielyt a tanu előéletének a kitudására nem a vád, hanem a védelem szempontjából van mulhatatlanul szükség.

Mert milyen a helyzet?

A közvádló mindenkori kénye-kedve szerint a vád érdekében *egy* köriratban az országnak akár összes büntető és nem büntető hatóságait megkeresheti a tanu előéletének a kipuhatolására. Ha a védő kíván felvilágosítást a vád által hivatkozott tanú előéletére nézve, (B. P. 221. §. 2. B. P. 222. §. 3.) úgy a némely törvényszéknél, így a bpesti Büntetőnél is az 1891/4291., 1891/5206., 1892/4589. és 1893/4759. sz. ministeri rendeletre hivatkozással kibocsájtott törvényszéki elnöki rendeletnek az iktató kivatalban most is kifüggesztett 3. §-a szerint: *«az iktató a büntető ügyek állásáról valamint egyes terheltek előéletre vonatkozó bűnügyi adatairól csak a kir. ügyészség tagjainak hivatalos megkeresésére ad felvilágosítást.»* — Egyebütt pedig még hivatalos megkeresésre sem kaphatni értesítést!

Így hát, ha mindez össze volt egyeztetethető az ügyfélegyenlőségnek magasztos — mert minden elv magasztos — és sokat is hangoztatott elvével,

távol áll tőlünk jelenleg azt követelni, a mit teszem azt föl, *Liszt* követelt nemrég, a *berlini ügyvédi kör* felhívására ott tartott jogtörténelmi nevezetességű beszédében, mely szerint *törvényhozásilag kell biztosítani a védelem részéről a hatóságokhoz intézett ily értelmű megkereséseknek kötelező érdemleges elintézését,*

de talán várható volna az, hogy a kormány, mely nyilván elhitte, hogy e tekintetben egyenjoguak a felek: *rendeletileg fogja szabályozni ez irányban a kérdést.*

Nálunk tehát:

1. *nem lehet a tanúhoz büntetett előéletére nézve kérdést intézni,* a mi minden más államban szabad, sőt Angliában régi jogszokásnál fogva, igen terjedelmes mértékben igénybe vétetni szokott jog;

2. *nem kell a tanút előre bejelenteni,* a minek folytán a védelem magánuton sem szerezhethet kellő értesülést a tanú büntetett előéletére nézve;

3. ennek ellenében a vádló hipuhatolhatja a tanu büntetett előéletét, mit a védő nem tehet meg;

4. a közvádlo bátran leplezhet le nyílt tárgyaláson félfülle hallott értesülései alapján is, a vád szempontjából tekintve bármely kellemetlen tanút, mit a védő — kit az angol ügyvédeknek a vádbeszéd tekintetében biztosított mentelmi jogának élvezete az esetleges büntetőjogi következmények ellen nem véd, a B. T. K. 266. §-ának jogkedvezménye ő rá ez esetben nem terjedvén ki, — büntetlen előéletének, sőt szabad ságának kockáztatása nélkül meg nem tehet.

De, ha tisztán akarjuk látni azt a viszonyt, melyben a védelem áll a tanúbizonyítás kérdéséhez, úgy az (8. lapon) újrafelvételnél mondotthoz még hozzá kell venni a következőket:

1. A B. T. K. szerint büntethető a hamis tanúzás, ha vádlott javára vallott a tanú hamisan, eskü letétele nélkül (bűnpárt.); vádlott terhére való eskü nélküli vallomásnak büntetőjogi következményei nincsenek a gyakorlatban.

2. A Bodó és Vuchetich Mátyások közt felmerült nézeteltérést* a Curia utóbbinak javára döntötte el (*Büntető Jog Tára* XIV. k. 88. XXXVII. k. 237. és sok más esetben) csak a kellő figyelmeztetés megtörténte után letett hamis tanúzást büntetvén.

3. A B. P. 451. §-a értelmében alapperben elkövetett hamis tanúzás czimén az újrafelvétel okául felhozott hamis tanúzás jogerős büntető ítélettel meg van állapítva.

4. A Curia ugyan számtalan ízben mondotta ki, hogy: a bizonyítékok, tehát tanúbizonyítékok is szabadon lévén mérlegelhetők, valamely tanúnak meg, vagy meg nem esketése semiségi úton nem panaszolható. (Bárha különösen esküdtekre az, hogy a bíróság az egyik fél által hivatkozott tanúnak meg-

* Bodó az ő 1758-ban megjelent Jurisprudentiájának 304. lapján a *circumstantiae* között, *quae perjurium gravius reddunt* említi 2-do, *si Reus admonitus antea de Perjurio et poenis illud concomitantibus nihilominus pejeraverit*, míg ellenben a Vuchetich f. 1819-és *Institutiones* 297. lapja szerint: *ad essentiam hujus delicti* (t. i. perjurii) *proinde ad corpus delicti requiritur: . . . c) et quidem dolosa, hoc est, quod jurans probe de natura et indole iuramenti edoctus animo praeconcepto deliberato fidem juratum fefellerit*».

esketését a másíknak kérelmére elmellőzi, nem maradhat minden hatás nélkül. Ezen a vád érdekeit esetlegesen sértő hatásnak elejét veendő — több esküdtbírószági főtárgyaláson tapasztaltuk, hogy a közvádló, mihelyest a védő ellenzi tanújának a kihallgatását, visszavonja ezen tanú megesketeése iránti indítványát, minek folytán a tanút nem *ingadozására* «tekintettel, hanem azért nem esketik meg, «mert senki sem kérte,» a mi 1. jóval kevésbbé csökkenti a tanu bizonyító erejét az esküdtek szemében; 2. elejét veszi a semmiségi ok bejelentésnek, bár, minthogy a Curia mostani, teljesen egyöntetűen vallott felfogását és pedig — az igazságszolgáltatás érdekében — véglegesnek nem tekinthetjük, ha eddig nem is vezetett, de vezethetne megsemmisítésre; 3. elejét veszi annak, hogy a vádlott terhére hamisan vallott tanú, a B. T. K. 225. §-ában biztosított büntetlensgre tekintettel, hamis vallomását visszavonja; 4. elejét veszi az újrafelvételnek . . .

Valóban ennél jobb dolga csak a jó öreg *Werbőczy* révén ismert fölpörösi vádló tanúknak volt, kik élvén a *Tripartitum* II. rész 32. cím 1. §-ában biztosított jogkedvezmény-nyel — akár hamisan esküdtek, akár nem hamisan — eltérőleg a későbbben divatba jött eskümintától, perbeli ellenfelökre mutatva, azzal fejezhették be az esküvést: «úgy éljen az ő feje».*

Pedig akkoriban, a mint ez a következő §-ból kitűnik. «a bíró a (tisztító) esküt vádlottnak is odaitélhette.**

* *Tunc actor ad caput in causam attracti* (t. i. a perrel megátamadottnak caputjára — *jurabit*.

** Nem tartozik ugyan, szorosan véve jelen előadásom keretébe, de lehetetlen itt meg nem emlékezni azon felfogásról, mely a főtárgyaláson a vizsgálati vagy nyomozati vallomástól eltérőleg valló tanuk vallomásának a «felolvasása tekintetében kevésbé utóbb, hogy felső fokon «is» életbeléptették a közvetlenséget, lábra kapott. E szerint a tanu az elnök által eltérő vallomására figyelmeztethető. (*Büntető Jog Tára* XL. k. 319. és XLI. k. 313.) Az sem semmiségi ok, ha vallomásának egyes részleteit felolvassák. Így hát az elnök az egész vallomást is felolvashatja csak a forma kedvéért kell, közbe-közbe, egy-egy nem oda tartozó megjegyzést vagy kérdést koczkáztatni.

XXIV. 334. §.

A tanu letartóztatása.

Mi van meg hát tényleg ebben a törvényben a védelemmel szemben?

Látszólagos ügyfélegyenlőség, látszólagos szabadelvűség.

Itt van a 334. §.

Hamisnak látszó tanúval szemben *megengedi a letartóztatás indítványozását.*

A tekintetben már hallgat a törvény, hogy kinek szabad indítványoznia.

Az «*Indokolás*» szerint «*elrendelheti az elnök a letartóztatást indítványra vagy a nélkül*».

Így hát csak a közvádlo fogja indítványozhatni,

«mert» fogják mondani a *Löw*-indokolás II. kötet 339. lapjára B. P. 333. §. és annak 1. bekezdésében előforduló közvádlóra diadalmasan hivatkozók: «nem a vádlott itt a tulajdonképeni sértett fél, hanem az állam igazságügye, tehát a vádló akkor is, ha ennek folytán a vádlottat csukják be».

Így hát csak a közvádlo indítványozhat.

És a vádlók, kiket — a mint ezt, ha jól tudom *Vargha Ferencz* főügyész helyettes mondja a Balogh-Edvi-Vargha-félében valahol, — «az iratok tanulmányozása folytán mindig áthat a vádalap igazságos voltának megrendíthetlen erősségű tudata» — áthatva a vád igazságától és a vád szellemétől, letartóztatását indítványozhatják minden, a vádalappal ellenkezőt bizonyító, csak kissé is zavarosan valló tanúnak — a mit, ha védő cselekszik — az elnöknek főtárgyalási rendőrségi joga folytán pórusul jár . . .

A *Code* őszintébb volt a mienknél. Nem adott a vádlóval egyenlő jogot a védőnek, de nem is kecségette azzal. Így tett a mondott letartóztatás-indítványozás jogával is. A következőket — melyek rendszerint a védelem összes tanúinak azon melegében való megfélemlítésében nyilvánultak, találó módon ecsetelte — többek közt *Frydmann*.

Nálunk ennek őszintén elejét venni nem akarták; vagy a mi, végeredményét tekintve, azzal egyre megy: akarták ugyan egy kicsit, . . . de nem tudták.

A 334. §-nak a védelem jogkörének a közváddal szemben való megszorítását megengedő szövegezése erre vall.

XXV. A 384. §. (más szóval «harakiri») és 385. §§-ról és a nyilvánosság.

Mindennek daczára B. P.-unk egy tekintetben eredeti. S ez a semmiségi panaszoknak bonyodalmas szövevénye. Kár, hogy Ausztria, merő véletlen folytán, ugyanily irányban eredeti.

Itt van a 384. §. E szerint vannak okok, melyek a törvény szavai szerint az ítélet és az azt megelőzőtt eljárásnak lényeges hibára tekintettel való megsemmisítését vonják maguk után. Ezért semmiségi okok. És még sem semmiségi okok, ha csak a fél a 15. bekezdés értelmében azonnal be nem jelentette. Példa erre a 2., 7., 8. és 11. pontban jelzett második eset.

Vannak továbbá semmiségi okok — az 1., 3., 4., 6., 10. és a 11. pontban jelzett első eset, melyek bár hivatalból figyelembe veendő okok, — ugyanezen 15. bekezdésnél fogva, a fél által — ismét csak azonnali bejelentés esetén panaszolhatók.

Vannak végül a törvényben szétszórtan előforduló, a törvénynek, hogy úgy mondjam: különös részében kifejezetten semmiség terhe alatt előírt jogszabályok, melyek, daczára a törvény különös részében hangsúlyozott kötelező rendelkezésnek, az 5. pont és 14. bekezdés értelmében, még sem vonnak semmiséget maguk után, ha a bíróság úgy találja, hogy megsértésük az ítéletre befolyással nem volt.

A 9. pont alapján pedig semmiségi okká lesz az is, a mire nézve a semmiséget a törvényhozó bölcsesége nem mondta ki.

A törvénynek leglényegesebb rendelkezése, minő pld. a vádlott jelenléte az elsőfokú törvényszéki főtárgyaláson nem orvosolható a vádlott részéről bejelenthető semmiféle semmiség útján — miután a törvény 302. §-ának 1. bekezdése szerint jelenléte nem a 384. §. 6. pontja szerinti «mellőzhetetlen», hanem csak olyan, mi nélkül, a törvény szavai szerint, a főtárgyalást megtartani *nem szabad*.

A *nyilvánosság* pedig — a 384. §. 7. pontja és 15. bekezdése értelmében, ha azonnal nem érvényesítettett a fél által az ok nélküli kizárás miatti semmiségi ok, figyelembe megint nem lesz vehető.

Nagy alkotmányjogi küzdelmeink végső eredményeképp a nyilvánosságból nem maradt más miránk, mint a 7. pont és a saját fajtájú törvényszéki tudósító.

És mily jó a 384. §-nak bonyodalmas szövevénye!

Ha megelőző szakban van az ügy, a mire nézve teljesen megvalósíttatni, daczára a Slemenics-féle «törvényszéki jog»-ban (132. §.) mondottaknak, a védővel szemben még csak az ügyfélegyenlőség sem találtatott czélszerűnek, eltekintve a vizsgálat során napilapjaink által «biztosított» nyilvánosság-nak, minden érdekesebb bűnügy vádtanácsi tárgyalása is teljes sajtónyilvánosság mellett folyik le. Erre nézve a *B. P. 261. §-a* és az életbeléptetési törvény u. n. eltérése szolgál útmutatásul.

Emez csak «nyilvánosság kizárásával» tartott tárgyalás-nak egészben vagy részben való közzétételét sújtván büntetéssel, joggyakorlatunk értelmében a 261. §. szerint, a csak «nem nyilvános»-nak nevezett vádtanácsi tárgyalásnak közzététele büntetendő cselekményt nem képez . . .

Itt érvényesül leginkább az in dubio pro reo-nak perrendünk keretéből száműzött elve. De melyik tettessel szemben? Ha ellenben a főtárgyalás nyilvánossága sértetett meg ok nélkül, és véleményem szerint, esetenként bármily szívesen engedje is el az egyes vádlott, ez mégis csak a vádlottak és a védelem érdekeit szolgáló intézmény: különösen a jogot nem tanult vádlott a 384. §. 15. bekezdésénél fogva nem érvényesítheti jogait!

De így van ez minálunk s nem is lesz az másképp, a hol a büntető jogászok foglalkoznak a politikával, de politikusaink nem büntető, akarom mondani bűnvádi joggal! (*Mozgás*)*

Egyébként ennek is, mint minden, a törvényünkben talál-

* A nyilvánosságról szólva meg kell emlékeznünk a budapesti büntető bíróság ez idei vezetőjének egy, minden tárgyaló terem ajtajára kifüggesztett rendeletéről, mely szerint tárgyalás befejezte előtt senkinek a terembe lépni vagy onnan kijönni nem szabad . . . daczára annak, hogy a nyilvánosságnak tulajdonképen a nyitott ajtó mellett való tárgyalás felel meg (lásd ez iránt az olasz «*porte chiuse*», a francia «*huis clos*», a spanyol bp.-beli «*puerta cerrada*» kifejezést a nyilvánosság kizárásával megtartott főtárgyalásokra nézve, de különösen a *Nyáry Pál* által 1841-ben Pest vármegye részére kidolgozott bűnvádi eljárásban B/. alatt a tárgyalás nyilvánosságáról

ható hibának nem a magyar, hanem az osztrák törvényhozó az oka. (*Derűltség*)

(Vámbéry Rusztem: Nem egészen áll!) -

Csak a magyar 384. és az osztrák 281. §§. közti bámulatos hasonlóságra utalok. Az osztrák B. P. így hangzik:

§ 281. Die Nichtigkeitsschwerde kann gegen ein freisprechendes Urtheil nur zum Nachtheile, gegen ein verurtheilendes sowohl zum Vortheile als zum Nachtheile des Angeklagten ergriffen werden, stets jedoch nur wegen eines der folgenden Nichtigkeitsgründe:

1. wenn der Gerichtshof nicht gehörig besetzt war; wenn nicht alle Richter der ganzen Verhandlung bewohnten, oder wenn sich ein ausgeschlossener Richter (§ 67 und 68.) an der Entscheidung theilte; es wäre denn, daß der die Nichtigkeit begründende Thatumstand dem Beschwerdeführer noch vor oder während der Hauptverhandlung bekannt und von ihm nicht gleich beim Beginne der Hauptverhandlung, oder sofort, nachdem er in die Kenntniß desselben gelangte, geltend gemacht wurde;

2. wenn trotz der Verwahrung des Beschwerdeführers ein Schriftstück über einen nach dem Gesetze nichtigen Vorerhebungs-, oder Voruntersuchungsakt bei der Hauptverhandlung verlesen wurde;

3. wenn bei der Hauptverhandlung eine Vorschrift verletzt oder vernachlässigt worden ist, deren Beobachtung das Gesetz ausdrücklich bei sonstiger Nichtigkeit vorschreibt (§ 120, 151, 152, 170, 221, 228, 244, 247, 250, 260, 271 und 427);

mondottakat a 43-iki Bűnt. Javasl. Anyaggy. I. k.-ben.) — A B. P. 293. §-a tüzetesen sorolja fel a nyilvánosság kizárásának elfogadható okait. Ilyen csak kettő van: közrendészet, vagy közerkölcs. Idegesség, mint ilyen, felsorolva ninesen. Vegyük hozzá, hogy a rendelet nem intézkedett kellőleg az iránt, hogy az előszobáknak a nélkül is gyér hallgatósága a szabad bemenet pillanatáról kellőleg értesítették, és kellőleg méltányolni fogjuk tudni azt a szeretetet, melylyel mindehhez hallgató közönségünk az alkotmányjogi intézmények iránt viseltetik. Mert utóvégre mi tagadás benne! Ilyen még Törökországban sem lehetséges, hol, hogy Szalay-nak a Pesti Hirlap 1843. évi január 2-iki számában e kérdésről írott vezércikkében használt szavaival éljek «a kádi a nézősre és hallgatóságra, míg az illendőség határai közt marad, nem szokta ráuszítani csauseait».

4. wenn während der Hauptverhandlung über einen Antrag des Beschwerdeführers nicht erkannt worden ist, oder wenn durch ein gegen seinen Antrag oder Widerspruch gefälltes Zwischenurtheil Gesetze oder Grundsätze des Verfahrens hintangesetzt oder unrichtig angewendet worden sind, deren Beobachtung durch das Wesen eines die Strafverfolgung und die Vertheidigung sichernden Verfahrens geboten ist;

5. wenn der Ausspruch des Gerichtshofes über entscheidende Thatfachen (§ 270, Z. 6 und 7) undeutlich, unvollständig oder mit sich selbst im Widerspruche ist; wenn für diesen Ausspruch keine Gründe angegeben sind, oder wenn zwischen den Angaben der Entscheidungsgründe über den Inhalt von bei den Acten befindlichen Urkunden, oder über gerichtliche Aussagen und den Urkunden oder Vernehmungs- und Sitzungsprotokollen selbst ein erheblicher Widerspruch besteht;

6. wenn der Gerichtshof mit Unrecht seine Nichtzuständigkeit (§ 261) ausgesprochen hat;

7. wenn das ergangene Endurtheil die Anklage nicht erledigt oder

8. dieselbe gegen die Vorschrift der §§ 262, 263 und 267 überschritten hat;

9. wenn durch den ergangenen Ausspruch über die Frage: a) ob die dem Angeklagten zur Last fallende That ein Verbrechen, ein Vergehen oder eine andere zur Zuständigkeit der Gerichte gehörige strafbare Handlung begründe, b) ob Umstände vorhanden seien, vermöge welcher die Strafbarkeit der That aufgehoben oder die Verfolgung wegen derselben ausgeschlossen ist, endlich c) ob die nach dem Gesetze erforderliche Anklage fehle, ein Gesetz verletzt oder unrichtig angewendet wurde;

10. wenn die der Entscheidung zu Grunde liegende That durch unrichtige Gesetzesauslegung einem Strafgesetze unterzogen wurde, welches darauf keine Anwendung findet;

11. wenn der Gerichtshof bei Ausmessung der Strafe seine Strafbefugnis oder die Grenzen des gesetzlichen Strafmaßes, soweit derselbe durch namentlich im Gesetze angeführte Erschwerungs- oder Milderungsumstände begründet wird, oder wenn er die Grenzen des ihm zustehenden Strafumwandlungs- oder Milderungsrechtes überschritten oder die Bestimmungen des § 293, Absatz 3, und § 359, Absatz 4, verletzt oder unrichtig angewendet hat.

Die unter 2, 3 und 4 erwähnten Nichtigkeitsgründe können zum Vortheile des Angeklagten nicht geltend gemacht werden, wenn unzweifelhaft erkennbar ist, daß die Formverletzung auf die Entscheidung keinen dem Angeklagten nachtheiligen Einfluß üben konnte. Zum Nachtheile des Angeklagten können sie nur geltend gemacht werden, wenn erkennbar ist, daß die Formverletzung einen die Anklage beeinträchtigenden Einfluß auf die Entscheidung zu üben vermochte, und wenn außerdem der Ankläger sich derselben widersetzt, die Entscheidung des Gerichtshofes begehrt und sofort nach der Verweigerung oder Verkündung dieser Entscheidung die Nichtigkeitsbeschwerde sich vorbehalten hat.

Hát mi a különbség a 384., illetve 385. §§. és az osztrák 281. §. közt?

Itt-ott még a szórend sem.

Hát nincs igazam, ha azt mondom, hogy éppen a mi törvényelőkészítő bizottságunkban igen sokszor jóval nagyobb tiszteletben részesült Ballagi Móricznak, a nyelvésznek közkezen forgó kétkötetes munkája, mint Csemegi Karolynak, a büntető jogásznak minden szövevényes bonyodalomtól ment perrendtartási indokolása? Mert igaz, annak 505. és 506. §§. (II-jav) is ismerik e semmiségi okok felsorolását. De annyi szövevény és bonyodalom, mint az *osztrák-magyar törvényhozás* szerint megvalósítandó volt, ott még sincs!

Sehol a világon nem vélték ily semmiséggel védhetni meg a polgár szabadságát és becsületét, csak Ausztriában.

Jogászörökben tisztában vannak a helyzettel. A semmiségi panasz-rendszer nem vált be. Nem hiszem, hogy van az országban valaki, kinek e tekintetben nézete más volna.

Mi hát a teendő? Várhatjuk magunktól a károsnak bizonyult állapotnak a megváltoztatását?

Mese. Forduljunk Ausztriához. Győzzük meg irányadó köreit semmiségi panaszrendszerének elavult voltáról. Ott, abban a rendőrségről elnevezett államban, még van az újításnak egy-két barátja. Ha rábirtuk leszen irányadó köreit új törvény hozatalára, úgy a mi igazságügyi kormányunk is fogja tudni, mi a kötelessége.

XXVI. 304. §. végbek.

Vádlotthoz ki tehet kérdést?

A 304. §. utolsó bekezdése szerint a vádlotthoz kérdést a főtárgyalás során az elnökön kívül senki, sem közvetve, sem közvetlenül nem intézhet.

Nálunk e tilalomról azt tartja a közfelfogás, hogy ennek szabadelvűsége mellett szól és bizonyít a fő-fő érvül használatni szokott angol eredet. Lássuk tehát:

a) *Mittermaier* «*Englisches, schottisches, nordamerikanisches Strafverfahren*» 73. és 75. lapot;

b) *Franqueville* «*Système Judiciaire de la Grande Bretagne*» második kötet 339. lapot, (megjelent pár évvel ezelőtt;)

c) *John Delaware Lewis* «*De la procédure criminelle en France et en Angleterre*», 5. lapot;

d) *Csorba Ferencz* tagtársunknak, egyletünknek kiadásában megjelent, velős rövidségű, mély tudással megírt kiadványa 22. lapját.

Mi következik ezekből?

Az angol eljárási gyakorlatban a vádlott, és pedig érdekeinek minden veszélyeztetése nélkül, megtagadhat minden felvilágosítást, feleletet, ám nemcsak a feleknek és esküdteknek, hanem akár a mi — állítólag angol nyomon indult — bűnvádi perrendtartásunk szerint bő kérdezési joggal felruházott, vádlottat kikérdezni köteles — elnöknek is. «Az angol büntető eljárásnak» — úgymond *Csorba* — «jellemző sajátossága, miszerint nem hajlandó vádlott ellen annak beismerését bizonyítékképfelfogadni.» A minek kellő megértésére legyen szabad nekem megjegyeznem, hogy az elnök a főtárgyalás során *egy ízben* vádlotthoz a vádbeli egész tényállás elkövetése vagy el nem követése tekintetében általánosságban *egy* kérdést intézhet. Többet kérdezni nem szokott.

A magyar bírói felfogást pedig, jobban mi sem jellemezheti, mint hogy vádlottnak, *Carrara* szerint őt megillető, teljes tagadási jogának igénybevételét, vagy a nem felelést, nemcsak hogy súlyosító körülménynek, de romlottsága, sőt vajmi szívesen bűnössége bizonyítékául szeretik tekinteni.

Nálunk az angol elv, mely szerint a bíróság a vádlottnak (nem pedig, mint *Finkey* mondja II. kiadás 151. l.) «az ártatlannak» védője, (the judge is the counsel of the prisoner) egész vonalon érvényesülni eleddig nem tudott. Sokan kimutatták, hogy vádlottnak nem kötelessége a beismerés. Ennek daczára sulyosító, ha ezt nem teszi. (Az 1843. évi *Pesti Hirlap* január 15-iki számának hirie közt találtam «egy nagyszabású váltócsempesség»-ről szóló jelentésben, hogy «a főczinkos már be is gyóná vétkeit.» Most, félszázaddal utóbb, a kor változott jogfelfogása daczára, gyóntatják a vádlottat . . . ám ezen új fajta gyóntatásoknál mi lép a legtöbb esetben a lelki atyáknál megszokott nyugalom helyébe?)

Ugyancsak Csorba könyvében találjuk a következőt: «Sulyosabb bűncselekményeknél, a beismerő vallomásnál szokásban van, hogy az ítélet» (tán inkább esküdtek határozata) «előtt a bíróság felszólítja a vádlottat, álljon el a tett beismerésétől».

Franquevillenál pedig (idézett művének 391. lapján) azt találjuk, hogy Angliában nem teljesen ismeretlen a bizonyos bűncselekményekkel vádlottaknak — saját kérelmekre — tanúkként való kihallgatása (competent but non compellable witness).

De mit mond a mi törvényünk?

Nem ad egyenes útmutatást a vallani nem akaró vádlottnak vallomásra bírására?

Mit mond a 304. §. 5. bekezdésében hivatolt 104. §?

«Ha vádlott válaszolni egyáltalán vagy bizonyos kérdésre nem akar, úgy őt arra kell figyelmeztetni, hogy eljárásával a törvény szavai szerint persze csak «esetleg» «a védelem eszközeitől fosztja meg magát.»

Lehet-e ezek után csudálkozni, ha nálunk mindenki, — hogy úgy mondjam — «hajlandó vallani», még akkor is, ha úgynevezett «önkéntes» beismerésén kívül csak bűnjelek szólnak ellene?

Látnivaló az előadottakból, hogy Angliát a 304. §. szerzőségével megvádolni nem lehet. Nem is szabad.

Angliának tehát nem kellett.

Hát kinek kellett?

Az 1887-ik évi július 1-i norvég bp.-nak a főtárgyalásról rendelkező 306—377. §§-ban nincs szó arról, hogy hallgató, és ki által a vádlott.

A szerb bp. 198. §-a szerint* általában véve az elnök hallgatja ki a vádlottat.

Az 1897. évi ápr. 3-iki bolgár bp. 387. §-a szerint bírák közvetlenül, esküdtek elnök útján hallgatják ki a vádlottat.

A Belgiumra és Franciaországra kiterjedő *A Code d'instr. crim.* 319. §-ának 3. bek. szerint az esküdtek elnöki engedéllyel kérdezhetik a vádlottat.

Az 1882. évi szept. 14-iki spanyol bp. 688. §-a szerint ugyan a vádlottat az elnök is csak az iránt kérdezheti meg — a mint ezt Angliánál láttuk — hogy a terhére rótt bűncselekményt be- és a kártérítési kötelezettséget elismeri-e, de *Verdier* és *Depeiges* 1898-ban megjelent művük 31. lapján dicsérőleg emelik ki a spanyol bíró törvénykiterjesztő joggyakorlatát, mely törvényrontó szokás útján teljesen hatályon kívül helyezte a rossz törvényt.

Az 1877-iki német bp. 237. §-a is csak az elnöknek engedi meg a kérdés-feltevést; mégis kérdezhet a szavazó is, más is.

Az olasz 1865-iki bp. 492. §-a szerint az esküdtek is kérdezhetik a vádlottat, a 305. §. szerint a bíróság tagjai is és a közvádló is, sőt «*par l'organo del presidente*» a sértett is. De daczára a tilalommal határos tüzetes felsorolásnak, melyben a védő nevét hiába keressük, bő és biztos kérdezési jogot élvez a védő is.

Az osztrák 1873-iki bp. 249. §-a, melynek megsértését a bécsi S. Sz.-nek 1884. évi szept. 23-án 6160. sz. a. h. határozata óta semmiségi oknak kell tekintenünk, kérdezhet az elnökön kívül minden szavazó fél és képviselő, következésképp a védő is.

Minde törvényhozások oly természetesnek tartották a védő kérdezési jogát, hogy egyiköknek sem jutott eszébe a miénkhöz hasonló tilalom elrendelése.

Mért ép itt kellett eltérni a különben mindig mintául vett osztrák bp.-tól?

* Leitner Victor Serb. Straf.-Pr.-Ordn. 121. l.

Talán mert a 43-iki javaslat 321. §-a az elnökön kívül csak az ülnököket, közvádlót és az elnök közvetítésével a sér-tettet jogosította fel kifejezetten a kérdések feltevésére?

Hisz nálunk nem vették figyelembe a 43-as javaslatot.

Aztán e 321. §. értelme legalább is vitás!

A 89-es *Fabinyi* és a *Csemegi*-féle javaslatokat sem lehet a hiba kútforrásának tekinteni, bár ezek 286. illetve 432. §-a sem hatalmazza fel a feleket, illetve a védőt kifejezetten a kérdésre. Mert el sem tiltják.

★

Láttuk tehát, hogy kívülünk senkinek sem köllött, tudjuk meg hát, nekünk miért «köllött»!

Az Indokolás, mely rendes szokásaival ellenkező módon itten tényleg okadatol, 517. lapján azt mondja:

«Csak az elnöktől várható az a pártatlan higgadság, melyet a törvény vádlott kihallgatásánál megkövetel».

Ugyan-ugyan!

De lássuk az elnököt.

E §-nál, a mint ez a «*Bűnvádi Perrendtartás a gyakorlatban*» cím alatt, e helyütt tartott vita alkalmával is meg-esett, a bűnper tárgyából lett vádlottnak személylyé előlépte-tett mivoltára szokás hivatkozni, de én, *Vuchetich*-nek a «*Subjectum Judicii Criminalis*» című fejezetében mondotta-kat követve (Inst. 328. l.), ha alanyt hallok említeni, — ha nem is kizárólag, de első sorban — az elnökre szeretek gondolni.

Lássuk őt közről.

Ő kérdezi ki a vádlottat. A tanúkat is. Ő is hívja be, küldi ki és esketi meg a tanúkat. Neki kell, fejét hol jobbra, hol balra fordítva, minden egyes tanú után szavazót, előadót, vádlót és védőt külön-külön megkérdezni, mindenekelőtt: «van-e valami kérdése?» azután ugyanilyen sorrendben: «van-e valami észrevétele?» kihallgatás közben neki kell aláírni a legtöbb «sürgös»-t. A hallgatóságnak békétlenkedő tagjait neki kell csendes magatartásra szorítani. A vád- és védelem közt vajmi könnyen kiélesedő nézeltéréseket tapintatos megjegy-zésekkel neki kell elsimítani. Folyton-folyvást tartó ajtó ki-be nyitások és egyebek következtében beállott izgalma-

kat türelmetlenségének elpalástolásával neki kell megszűntetni.

S az ily munka végzésére ítelt elnök volna valamennyiök közt a legpáratlanabb, vagy a leghiggadtabb?

Mese!

*

Most pedig lássuk a tényleges gyakorlatot!

Első kép: a járásbiróság.

A *biró*: «A bizonyítást a magam részéről befejezettnek nyilvánítom. Van-e a feleknek, vagy képviselőiknek a bizonyítás kiegészítése tekintetében valami előterjeszteni valójuk?»

A *magánvádló képviselője*: «Semmi, csak» . . . és azon melegeben a vádlotthoz vagy 9—10 kérdés feltevését indítványozza; és a *biró* azokat, minthogy fontosak, tüstént fel is teszi.

A *védő*: a 304. §. végbekezdésébe foglalt tilalomra hivatkozással óvással él . . .

Erre a biró: kijelenti, hogy a törvény nincs megsértve, mert ő a nélkül is feltette volna a kérdéseket.

Második kép: a tekintetes törvényszék.

A *védő* (bizonyítás közben testi sértés büntetével vádolt védenoze javára a jogos védelem fennforgását akarván bizonyítani): «Kérem vádlottat az iránt megkérdezni, igaz-e, hogy sértett, akkor, a mikor a vádlott a vele a szobában egyedül volt sértettbe bicskáját belebökte, vádlottat már előzőleg tetteleg bántalmazta és illetve tetteleg fenyegette volt?»

Az *elnök* (kinek birótársai, sőt néha a királyi ügyész is, csudálatosképen ép a vádlott kihallgatása közben, minduntalan czeruzával teleirt papírszeletkéket dobtak, birótársainak unszolására): «De az Isten szerelméért! Hát nem tudja a védő úr, hogy a 304. §. végbekezdése értelmében senkinek a vádlotthoz sem közvetve, sem közvetlenül kérdést kívülem föltenni, de még csak indítványozni sem szabad!»

Mit tesz ezek után a védő, ha csak egy csöpp esze van?

Bizonyítás-berekesztés előtt, pirulva, de nem *a maga* tetetetésén, előterjeszti a törvény szelleméhez ily híven ragaszkodó biróságnak, mint mondani szokás «új és korábbi indítványától merőben eltérő, indítványát», mely valójában nem külö-

bőzik attól egyébben, mint hogy kérdés feltevés helyett bizonyítás — kiegészítést tartalmaz.

Ez — úgy mondják — törvény-betartás!

Így a *«prior atque potentior quam vox est mens dicentis»*, így a *«sententia est magis quærenda, quam scriptura»* korszakában. Mert *«scire leges non est earum verba tenere sed vim et potestatem»*.

Hogy ezen, a törvény értelmét nyilván kijátszó gyakorlat milyen üdvös az anyagi igazság szempontjából, azt csak az fogja kellőleg méltányolhatni, ki belátja, hogy a vádlottnak — különösen, ha visszavonult a bíróság, ily esetben, a határozat meghozatalára, jóval több ideje van az adandó felvilágosítás mikéntjét, hogyját átgondolni, mint ha azonnali válaszlásra késztetnék.

De kérdem: erkölcsi és jogérzékünket sértheti-e valami jobban, mint a felfogás, mely szerint célhoz nem a nyíltság vezet, de a, bíróságnak a védővel válllvetve, elkövetett szemkiforgató, bújósdira emlékeztető törvénykijátszása?

*

Lássuk még egyszer azt az indokolást.

«Ha a vádló, a vádlottársak és szavazóbírák is joggal bírnának a vádlotthoz kérdést intézni» olvassuk az 517. lapon *«úgy ennek kihallgatása a valódi rendeltetést nem tarthatná meg és vajmi könnyen faggató vallomássá fajulna»*.

Vigyázzunk hát, *«mit mond a törvénynek Weiss Ödön úr szerint, szelleme.»*

Először is említést tesz vádlóról; azután vádlottársakról; végül szavazó bírákról.

Egy kimaradt. Ez a védő.

Ő tehát a törvényhozónak ügynevezett akaratja szerint bármikor szabadon kérdezhetne.

Mégis, mint történik a vádlott kihallgatása?

A közvádló? Papirszeletre írva indítványoz. De arra is tudok példát, hogy a bírósággal együtt ő is visszavonult a tanácssterembe.

A szavazók? Maholnap nem is fogják a czeruzájokat koptatni. Tudunk tanácsot, hol hangosan kérdeznek.

A védő pedig, irígy szemekkel nézván a 304. §. tiltott gyümölcséből torkoskodókat, ha netán a védelem érdekeinek sérelmével elkövetett törvénysértést haszonszenvi módon akarná egyensúlyba hozni a jognak, illetve perjognak a vád szelleme felé billent mérlegét — és kérdés feltételét akarná indítványozni — biztos lehet, hogy az elnök, fél szemével a törvénykönyv 304. §-ára banzsítva, kijelentendi, hogy a védő úr, abból bizony nem eszik.

De maradjunk a szigorú törvényértelmezésnél!

A törvény egy helyütt kötelezi az elnököt, hogy a felekhez netáni bizonyításkiegészítést célzó indítványuk iránt kérdést intézzon. De vajjon eltilthatja-e őt e kérdésnek a vádlott kihallgatása után nyomban való föltételétől? Vagy eltiltja-e őt a feleknek a vádlott kihallgatása után nyomban, minden különös felszólítás nélkül előterjesztett bizonyítás kiegészítését célzó indítványaiknak a figyelembevételétől? S nem volna-e nyiltabb és az igazságszolgáltatás komolyságának is jóval megfelelőbb a gyakorlat, ha holmi, a törvényhozó által semmi esetre nem ohajtott szembekötődsdi helyett, egyszerűen bizonyítás — kiegészítését célzó indítványnak tekintenék a védő által a vádlotthoz intéztetni kívánt kérdést?

A fáktól az erdőt nem látó jogtanítmány még ilyenre is tagadólag rázza szürke fejét.

Ha *valakinek* a kérdés feltevési joga érdekében áll a vádlottnak, úgy a védőé, mert ő ismeri az ügyet legjobban és merőben csak a vádlott érdekében szokott, vagy mondjuk: *akar* kérdezni, ha kérdez.

Azt sem szabad felednünk a bizonyítékok szabad mérlegelésének korszakában, hogy a bizonyítás befejeztével, ha nem is föltétlenül megírva, de többé-kevésbbé mindig meghozva van a vádlott ügyében az ítélet. Ilyenkor pedig már nehéz, a bár csak bűnjeleken indult, de végre is a bűnösség tekintetében határozott állást foglalt bíróságot merő kérdés-felelet útján új álláspont elfoglalására birni.

★

Alkalmazzuk a törvényt.

Mindenekelőtt vitás, mire vonatkozik tilalma; csak a kérdésre, vagy a tiltott kérdésre adott válaszra is?

Ha utóbbira nézve is áll a tilalom: mi teendő, ha a vádlott megfelelt a kérdésre? Nem jegyzőkönyvezendő-e a válasz, hogy — ha már a bizonyítékokat szabadon mérlegelő bíróság, daczára a nem jegyzőkönyvezésnek, tekintetbe vette, hogy legalább a felebbviteli bíróság, mely a gyakorlatilag szentesített írásbeliség elveinek megfelelőleg jegyzőkönyv után indul, a quod non est in actis elvénél fogva felmenthesse a törvényes kényszer nélkül vallott vádlottat?

Ez mind vitás lehet . . . a vitázni szeretőknek.

Egy azonban kétségtelen. S ez, hogy bölcs törvényhozónk akarátának nincsen hatálya.

Bizonyítom.

Hogyan érvényesít a fél semmiségi okot e szabály megsértéséért?

A 384. §. 9. pontja alapján.

Ez pedig célhoz nem vezet.

Mert vagy lényegtelen dolgot kérdett a perorvoslattel élő félnek az ellenfele, vagy lényegeset.

Első esetben nem vezet célhoz a perorvoslat a 384. §. 15. bekezdésénél fogva, «mert nyilvánvaló, hogy nem volt befolyással», a második eset pedig, ha lényeges a kérdés, illetve felelet, azaz ha oly körülményre vonatkozott, mely, akár a B. T. K. 89., akár más törvényes rendelkezésnél fogva, az ítélő bíróság által hivatalból lett volna megállapítandó, azért nem fog az ítélet megsemmisítésére vezethetni, mivel ez esetben oly határozatot kellene hozni, mely szerint «az alsófokú ítélet és azt megelőzőtt eljárás megsemmisítésével egyidejűleg az alsó fok új tárgyalásra utasíttatik, melynek keretén belül a jelen perben csak a fél kérdése folytán megállapított tények hivatalból, azaz elnöki kikérdezés folytán lesznek megállapítandók.»

Ily határozatot pedig még nálunk nem hoznak!

★

Lássuk most a Curiát.

Kimutattam a 304. §. végbekezdésébe foglalt tilalomnak a czéltalanságát, káros voltát. Azt is, hogy csak a védővel tartatják be.

Különösen káros ez esküdtbíróági hatáskörbe eső ügyek-

ben, hol lépten-nyomon fölmerülhet a védő tényleges felvilágosító beavatkozásának a szüksége.

De nem engedik az esetleg saját személyében is felvilágosításokra szoruló védőt kérdezni.

És mégis, tisztelt teljes ülés! Ennek daczára! Mégis kimondta a Curia *Büntető Jog Tára XLI. kötet 213. lapon* közölt esetben, hogy, ha a védő az általa védenczével okvetlen szükségesnek talált értekezés meg nem engedése miatt jelentett be perorvoslatot — és mégis t. teljes ülés — daczára annak, hogy a 304. §. végbekezdése értelmében ő az ő védenczéhez kérdést nem intézhet, *Büntető Jog Tára XLIV. kötet 96. lapon* közölt esetben, mégis kimondta a Curia, hogy ha a védő az ő védenczével való értekezés céljából egyszerűen csak a főtárgyalás elhalasztását kérelmezte és a bíróság ezen kérelmét megtagadta, — hogy ennek az ő jogos kérelmének a helyesen meg sem indokolható elutasítása, t. teljes ülés! — még ez sem semmiségi ok! (*Mozgás.*)

XXVII. 314. §. végbek. és 319. §.

Az utolsó felszólalás joga és a szólásszabadság.

Voltam bátor bevezetésileg hangoztatni, hogy a *favor defensionis* elve sehol sem nyilvánul perrendünkben oly tisztán, mint a 314. §. utolsóelőtti bekezdésében a védelemnek biztosított utolsó felszólalási jogban.

Weiss Ödön dr.: Valakinek csak kell utóljára felszólalni!

Ifj. Schulhof Géza dr.: Mert, feltéve, de egyúttal tagadva, hogy valakinek kellene utóljára felszólalni, a mi, azonban nem áll, — Anglia büntetőjoga a legfényesebb példa rá — a hol a főtárgyalás nem perbeszéd, hanem bizonyítással végződik, ennek a valakinek nem kellett ép a védelemnek lennie, a mire megint jó Anglia példája, hol a védő bizonyítékai után a vádló beszélhet ha akar. Ép úgy lehetett volna az utolsó felszólaló a vádló is; így azonban annak a helyzete lett volna az előnyösebb.

E jog francia eredetű.

Már az alaki és anyagi védelemmel szemben oly mélysé-

ges gyűlöletet tanúsító napoleoni bp. 335. §-ának 3. bekezdése is kimondta, hogy: «... l'accusé et son conseil auront toujours la parole les derniers».

Törvényhozásilag tehát nincs különbség köztünk és a magyar jogegyenlőség bölcsoje közt.

Tán törvénykezésileg?

A párizsi S. Sz. 1874. május 16-án első ízben és azóta számtalan ízben — így a Dallozban 52. 5. 151., — 54. 5. 229., — 50. 1. 175., — 47. 1. 338., — 52. 5. 184., — 62. 5. 91. és sok más számmal jelzett esetekben — kimondta, hogy *nincs semmiségi ok, ha az elnök vádlottat utolsó felszólalási jogára nem figyelmezteti*. Mi sem könnyebb, mint ezt szellemesen megindokolni, mert ha egyszerűen csak nem figyelmeztet, akkor meg nem vonta, ha meg nem vonta, megengedte, ha megengedte vádlottnak, úgy vádlott (akár ismeri a törvényt, akár nem) élhetett volna utolsó felszólalási jogával ha tehát nem élt jogával: akkor nem is akart ezzel élni, ha nem akart élni, nincs jogsérelem, mert *nolenti non fit injuria*.

Látnivaló mindebből, hogy törvénykezésileg sem maradtunk a francziák mögött.

Mégis van különbség.

Ott a felsőbirónak valósággal ki kell eszelni a bejelentett semmiségi panaszt elutasító végzésnek az indokait. Nálunk a törvény valósággal szájába rágja a birónak a tekintetbe nem vehetőség okait. (*Ellenmondás*.)

Bizonyitom.

Ha megvonják a szót, ha nem engedték, hogy a vádlott vagy védője igénybe vegyék e jogukat, itt van — úgy méltóztatik gondolni — a 384. §-nak 9. pontja!

Igen ám. Csakhogy ezenkívül itt van a 14. és 15. bekezdése, melyek alapján a semmiségi panasz még akkor sem fog figyelembe vétethetni, ha daczára a perrendtartásban való járatlanságának, a semmiségi panaszt azonnal bejelentette.

Miért? Mert a felső fok méltán indulhat ki abból, ha a bűncselekményt a kihallgatott és megeskettett tanúk által a maga részéről eléggé bebizonyítottanak találja, hogy a bíróság részéről elkövetett mulasztás nyilván nem volt semmi befolyással az ítélethozatalra. (384. §. 14. bekezdés).

Fő azonban az, hogy ha azonnal be nem jelentetett, nem vehető figyelembe! (15. bekezdés.)

Ugyanez áll a 319. §. korlátozta szólásszabadságról, melyet tudvalegyőleg nagy tiszteletben tartanak, különösen esküdt-bíróági főtárgyalások során . . . a törökök!

A 319. szakasz nem köti meg idő tekintetében a védbeszédet. Így hát legalább e tekintetben teljes a szólásszabadság.

De valóban teljes, vagy csak félig is teljes az a mi van?

Nem áll a főtárgyalási elnöknek egy helyett tíz mód rendelkezésére, ha arról van szó, hogy a védelmet korlátozza?

Vannak kik erre is nem-mel felelnének.

És tényleg! A klepsydrát,* mely korlátot szabott a bűnperrend kőkorszakában a túl hosszú védelemnek, bűnperrendünk ezúttal nem tartá megvalósítandónak. De valjon a gyakorlat, — mely gúnyolódás nélkül legyen mondva — méltán fájlalhatja e — jogmegszorítás mellett jogokat is biztosító intézménynek az eltörlését — nem találta-e meg tizféleképp is nyitját a klepsydra helyettesítésének?

Egy nemrég közhírré tett félhivatalos jellegű magánbeszélgetés után indulva, azt kellene hinnünk, hogy nem, mert semmiségi panaszszal lehet élni, mért is a szobatudomány méltán rendben talál e tekintetben mindent.

Nem is veszi ki senki a zsebóráját védbeszéd közben és a folytonos zsebórára tekintés nem is feszélyezi a védőt beszédjében . . . Görögországban, a hol eltörlték a klepsydrát.

Csakhogy a kutya «nem ott fekszik eltemetve.»

Mi a szólásszabadság megsértése ellen igénybevehető egyedüli eszköz?

A 384. §. 9. pontja.

Vezethet-e célhoz?

Szobából bírálva meg a törvények célravezetőségét, igen.

De mikor?

Ha a bíróság, a perorvoslattal élő fél indítványa ellenére határozott.

Mit kell tehát tennem, ha azt akarom, hogy legalább

* vízi órát

alakilag figyelembe vehető legyen a védbeszédnek az illetéktelen megzavarása miatt bejelentett semmiségi panasz?

Védbeszédem megkezdése előtt, vagy védbeszédem alatt, az első illetéktelen közbeszólás alkalmával kérnem kell a bíróságtól, hogy védbeszédemnek a befejeztéig a 319. §. korláta között maradjon. Más szóval: semmiségi panaszom figyelembe vehető lesz, ha a bíróságtól, még mielőtt törvénysértést elkövetett, kértem, hogy tartsa be azt a törvényt, melyre egyszer megesküdött. Ezt pedig csak birság ellenében szabad.*

S ha daczára az u. n. simulékonysági eszmemenetnek, lesz védő, ki a népet érintő jogok védelmében ekként eljárva, ügyének veszélyeztetésével magát, a 299. §. szerinti rendbirságolás esélyeinek teszi ki, egy láthatatlan kéz, a 14. bekezdés megszerkesztésével, előre útját állotta annak, hogy semmiségi panaszja sikerre vezessen.

Hogy is ne! A mikor nyilvánvaló, hogy a panaszolt sérelem az ítéletre nem volt befolyással,** és a védbeszédet is csak azért kellett perrendünkkel tovább is fentartani . . . mert másutt is megvan!

Vagy lehet-e szólásszabadságról álmodozni ott, hol a védőnek folytonos törvénybe ütköző módon eszközölt megzavarása a főtárgyalásnak indítványára elrendelt elhalasztására és az ügynek új tárgyalására sem ad jogot, még akkor sem, ha valóban illetéktelennek tartatott a védbeszéd menetébe való beavatkozás?

Lehet. De csak álmodozni.

A közvádoló végzi a váddal kapcsolatos teendőket legjobb

* *Napoleon*nak az élethossziglani konzullá választása is így történt. *Hilaire* tábornok maga elé vezényeltette a hadtestét, mondván: Az a kérdés «élethossziglani konzul legyen-e *Napoleon*ból. Véleménynyilvánításnál fődolog a szabad meggyőződés. Ments meg Isten attól, hogy meggyőződéseket befolyásolni akarjam. Ám bizalmasan elárulom nektek úgy melleleg, hogy azt a disznót, a ki közületek az indítvány ellen szavazna, lelőném nyomban. Éljen a szabadság!» —

Ilyen a mi szólásszabadságunk is. Ha az elnök megengedi, hát van. De csak akkor.

** Mert, ha fenn nem forog a védelem által panaszolt jogsérelem, a bíróság akkor is vagy felmentette volna vádlottat vagy nem; harmadik eshetőség pedig be nem következett.

belátása szerint. A bíróság végzi az ítélethozatallal összefüggő teendőket legjobb meggyőződése szerint.

És ép csak a védőt lehessen jogorvoslat nélkül korlátozni a védői tiszt betöltésénél abban, hogy védje a vádlottat legjobb tudása szerint?!

Ez csak az «ügyvédek által csinált alkotmány» ellenségeinek lehet az inyére.

Ismerjük őket!

XXVIII. Befejezés. Páristól Budapestig.

Párisból fúj a szél . . .

Mily borzalom fog el semmitőszéki határozatainak halatára . . .

És *Dalloz*ban nincs a védelemnek, hogy úgy mondjam, sajátos, mert lényegéhez tartozó jogait sértő határozat, melyet Curiánk a B. P. minden különösebb megsértése nélkül meg ne hozhatna.

Itt van a *védőrendelés*.

A *Code d'instruction criminelle* 294. §-a e tekintetben azt mondja, hogy az esküdtbíróság elnöke vádlottat a főtárgyalás során megkérdezni tartozik, van-e védője. Ha vádlott nemmel válaszol, rendel neki védőt.

Dalloz 55. 1. 15. sz. határozat szerint a kötelező védelem, azaz esküdtbírósági főtárgyalás szabályszerűen folyt le, ha a védő nem volt jelen a tanuhallgatásnál. Több más határozat kimondta, hogy kötelező védelem esetén sincs semmisségi ok, ha nincs jelen a védő a *partie civile* előterjesztésénél vagy a közvádlónak a büntetés kiszabását tárgyzó végbeszéde alatt. (*Dalloz* 60. 8. 16., 618. 52. 1., 8.)

Dalloz 47. 5. 27. szám alatt hozott határozat szerint nem semmisségi ok kötelező védő rendelés esetén, ha a védő az esküdtek határozatának meghozatala után, de a szakbírói ítélet meghozatala előtt a főtárgyalásról eltávozik.

Kötelező védelem esetén hazai gyakorlatunkból teljesen ide illő példát ki ne tudna?

Csak az 56. §. 4. pontját vegyük, azaz, mikor a bíróság a védőt akár vétségi ügyben azért rendelte ki, mivel az ügy körülményeinél fogva célszerűnek látta.

Lehet az így kirendelt védőnek a tárgyaló teremből való eltávolodása, lehet az ily védőnek otthon maradása esetén a vádlottnak alkalmas semmiségi okot bejelenteni? Nem mondhatja-e ki mindig a felső fok ily esetben, hogy, «ha a bíróság védő nélkül tartotta letárgyalhatónak az ügyet, úgy (lásd 384. §. 15. bekezdést,) korábban elfoglalt álláspontjától eltérőleg, utóbb nyilván abból indult ki, hogy az eszközölt védőrendelés, — (a minthogy általában a védőrendelés) ok- és czéltalan?»

Avagy hol szokták czélszerűnek tekinteni a védőket?

Tán a Curián, hol a 435. §. 5. bekezdése szerint a védőt gyakran «nem tudják» megidézni, mivel nem tudják, vajjon Budapesten lakó megbízottnak tekintendő-e vagy sem?

Vagy az «alsó fok»-nál, hol az 56. §. 4. pontja alapján, azaz főtárgyalásra, úgyszólván soha, az 57. §. értelmében, a főtárgyalást megelőző szakra pedig — lehet állítani, hogy épenséggel nem szokás védőt rendelni?

Ez az örökös idegenkedés, mely számtalan formában szokott megnyilvánulni a szervezett állammal szemben a népet képviselő védő személye iránt, régebbi keletű a vértanúságnál. *Justinianus Digestái* a legjobb példa: a III. könyv II. fejezetének az a felirata: «*De his, qui notantur infamia*»; nyomban ezt követi a-«*De procuratoribus et defensoribus*» feliratu (*Corpus Juris. Editio stereotypa altera Mommsen Volumen Primum*). A tudásukra tekintettel *jus respondendi*-vel kitüntetett remekjogászok perbeszédeivel fejlesztett római jogkönyvbe, sajátos véletlen folytán, épen az infamia utáni helyre tevődött a védő... És a Paulus, Ulpianus, Gajus, Papinianus fejlesztette jogtanítások összefoglalója ép a becstelenséget tárgyazó rész után foglalkozik, és pedig ugyane tudósok névszerinti megnevezésével, tanításaiknak idézésével, az őket megillető jogkör taglalásával...

Hanem — *bis repetita placent*.

A helyzet évezredek multán sem változott.

De Ulpianék vigasztalódhattak, mert a ki velök szemben ezt az ostoba elménczséget megengedte, — a *Digestáknak* a megszerkesztője — legalább tudós volt...

Itt a «Code».

Védővel mostohábban egy perrend sem bánt el.

Napoleon úr gyűlölte a védőket.

Ismeretes az a levele, melyet Cambacérès-nek írt az ügyvéd és ezzel a védő jogállását körvonalazó törvény tárgyában.

«Le decret est absurde. Il ne me laisse aucune action contre eux. Ce sont des factieux, des artisans, des crimes et des trahisons; tant que j'aurai l'épée au coté, jamais je signerai un pareil décret. Je veux qu'on puisse couper la langue à un avocat, qui s'en sert contre le gouvernement».

Ám a «Nagy» méltán volt oka haragudni a védők nyelvére. Oka volt rá. *Enghien* herczegnek parancsszóra történt halálra íteltetése alkalmával — így jegyzé fel a történelem — csekély huszonegy ügyvéd ajánlkozott a herczegnél a védői tisztt betöltésére.

Pedig hát — tisztelt teljes ülés — ezek az emberek tudhatták volna, hogy a herczegnek — akkor — ügyvédi munkadíjak fedezésére már egy centime-ja sem volt... (*Mozgás.*)

Ha igaz az, miről Dalloz beható tanulmányozása mindenkit meggyőz, hogy a törvénykezés iránya mindig hű tükrét képezi a mindenkori politikai hullámveréseknek, úgy a francia semmitőszéknek a védelemmel szemben elfoglalt, de évről-évre változott irányú állásfoglalása a legfényesebb bizonyíték erre.

A Code különben megadta az általános irányt. 311. §-a szerint a főtárgyalási elnök figyelmezteti a védőt, hogy legyen tisztességes. (*Le président avertira le conseil... qu'il ne peut rien dire contre sa conscience et contre le respect dû aux lois et qu'il doit s'exprimer avec decence et modération.*)

Miben különbözik e felfogás az 1768. évi decz. 31-iki *Theresianum*nak 12. §-a, vagy az I. József császár által kibocsátott 1707-ik évi julius 16-iki Cseh-, Morvaország és Sziléziára kiterjedő *Josefinum-féle Halsgerichtsordnung* 14., vagy a III. Ferdinánd által 1656 december 30-án Alsó-Ausztria területén életbeléptetett *Landgerichtsordnung* 20., vagy a mecklenburg-schwerini *Criminalgerichtsordnung* 52. §-ával és sok más bp. nem tudom hányadik §-ával a védőtől megkívánt igazmondási, azaz elárulási kötelezettség teljesítésére nézve megkívánt eskütől?!

Weiss Ödön dr.: Ugyan miért?

Ifj. Schulhof Géza dr.: Azért ... mert ... nem azt mondja ki a Code és az idézett törvényhelyek, hogy a védő, mintegy bírónak tekintve magát, nem a védelem, de hatósági besúgás tisztét köteles betölteni, mihelyt a vádlott, hogy német műkifejezéssel éljek: «*die bedrängte Person*» a védő személye iránt érzett bizalom folytán védőjének olyat árul el, mond el, vall be bizalmas úton, mit a bizonyítási szabályok által megkötött bíróság a legszorgosabb kutatás útján sem tud vala megállapítani?

Nem azt jelenti-e, hogy az ügy terhelő és védő mozzanatait, a vádlott hite szerint csak védésre hivatott egyén törvény szerint egyenlő nyomatékka köteles kiemelni?

Ezt tisztelt teljes ülés, helyeselhatték akkor, helyeselheti Weiss Ödön tisztelt kartársam szóval és tollal.

Weiss Ödön dr.: Ezt nem mondtam és nem írtam!

Ifj. Schulhof Géza dr.: a ki most ugyan azt mondja, hogy «nem mondta és nem írta, ha azonban oly jól tudna emlékezni, mint közbeszólani, beismerné, miszerint «ha nem is mondta, de írta».

Weiss Ödön dr.: Ezt nem írtam!

Ifj. Schulhof Géza dr.: E tekintetben csak a *Büntető Jog Tárának* XLIII. kötet 14. számában «*Védő-e a közvédő*» czimű mindenestre eredeti felfogású cikkére utalok. Az van ott mondva, hogy *a védő, ki meggyőződése ellen beszél ha véd, büntettes, mert bűnpártoló.*

Ezt pedig helyesként elfogadni nem lehet, de nem is fogjuk!

Kifejtettem másutt, de minthogy Weiss Ödön úr ragaszkodik az ő általam helytelenített felfogásához, kijelentem itt is, ki fogom jelenteni félreértéseknek mindenkor elkerülésére is, máshol is és máskor is, hogy — legalább az én jogi meggyőződése szerint — csak az a védő kötelességteljesítő védő, ki, főleg a jogkérdés tekintetében, föltéve persze, hogy van

sikerre kilátása, a jogi meggyőződésével ellenkező, de védenczére előnyösebb, mert enyhébb minősítésen alapuló felfogásnak érdekében . . . no de mit himezzek-hámozzak, kimondom: *ha kell hazudik! (Mozgás.)*

Weiss Ödön dr. és Oppler Emil dr.: Nem áll! nem áll!

Ifj. Schuhof Géza dr.: Az 53-iki osztrák bp. 228. §-a már csak a *Code d'instruction criminelle* 311. §-ának a szövegét tartalmazza. Az elnök csak megint.

Hol van már ettől az 1814. ápr. 28-ki bajor királyi rendelettel szabályozott bp. által megkövetelt eskü! (Olvassa): *«Ich schwöre zu Gott den körperlichen Eid, dass ich bei Vertheidigung des wegen X. angeschuldigten N-es die mir gegen den Angeklagten obliegenden Pflichten treu und fleissig erfüllen,* . . . und die Gerechtigkeit auf keiner Weise gefährden werde».*

Hát miféle kötelességei voltak a védőnek a vádlottal szemben, *«Gegen den Angeklagten»!*

Weiss Ödön dr.: *«Envers».*

Ifj. Schulhof Géza dr.: Az idők változnak és az igazságok. Ha a XIX. század legelején élnénk — én akkor is ezt a felfogást vallanám, — e nézetem hallatára tán méltóztattak volna engem leszólni. Most a t. teljes ülésnek túlnyomó többsége, melynek soraiban az ország legelőkelőbb jogászközönségét van alkalmam, előadásomnak végéhez közeledve, üdvözölni, egyszerre, összebeszélés nélkül jelentette ki, mikor Weiss Ödön kartársamnak ellentmondtam, és pedig arra a mit én mondtam, — mert másra nem is lehetett volna, — hogy *«úgy van»!*

Szóval a védőnek pártállása a vádlotthoz és ezzel a tárgyilagossághoz nem az *in dubio mitius* elve szerint

* Az itt, előadásom alkalmával kihagyott rész a következő volt: *«dagegen auch alle unerlaubten Kunstgriffe bei der Unterredung vermeiden».*

eldönthető kérdés, mert az általában uralgó felfogás egyedülinek lévén tekintendő, nem kérdés.

★

De, hogy visszatérjek oda, a honnan eltérítettek . . . fejezzük be!

Végig mentünk a Curia által a *favor defensionis* és így a védelem szempontjából elfoglalt minden fontosabb határozatán.

Mit láttak szemeink? Perrendünk érvényesíti-e a *favor rei* illetve *defensionis* elvét?

Igen. Két helyütt.

A *tamuhallgatásnál*, nem engedvén a vádlottnak esetleg terhére is valló elítelt tanuhoz büntetlen előéletére nézve a kérdés feltevését; szóval a volt vádlottal szemben érvényesül a *favor*. De érvényesül a rakoncátlan vádlottal szemben a 297. §-ban alkalmazott eljárásnál is. E szerint, ha oly rakoncátlan volt a vádlott, hogy jelenlétében a főtárgyalást folytatni nem lehetett volna, akkor a 297. §. végbekezdése szerint értesítendő arról, mit az ő távollétében a tanúk mondtak. Ez az egyetlen eset, melyben a vádlott illetve védője a jegyzőkönyvezés pontosságára némi befolyást gyakorolhat, miután a vallomásoknak nem elég pontos följegyzése esetén módjában áll a védelem szempontjából fontos ténykörülményeknek jegyzőkönyvezését indítvány alakjában elérni.

Itt más is érvényesül; nevezetesen ama Rousseau «Emile»-jével szemben nem alkalmazott, de a társadalomtörténetben mégis diadalmaskodó igazság, mely szerint «a jó gyermek nem kap czukrot».

A mihez minden mivelt állam minden rendű és rangú vádlottja többé-kevésbé az ítélethozatalt megelőző szakban — legalább a joggyakorlat szerint — elvitázhatlan jogot bir, a jegyzőkönyvbe tekintés, vagy a jegyzőkönyv ellenőrzése, az a tisztességes vádlottat nálunk, legjobb esetben jóval a főtárgyalás után, a nem tisztességes vádlottat pedig csak akkor illeti meg, ha nagyon rakoncátlan volt.

Másutt *favor* nincsen.

Mi az oka ennek az állapotnak?

Vannak intézményeink, melyekről azt olvassuk s azt halljuk, hogy szabadelvűek, és törvényeink (mint a B. P.) és hatóságaink és rendeleteink és elveink, melyekről azt mondjuk és azt hirdetjük, végül pedig hiszszük, hogy ezek mind szabadelvűek...

De ezek t. Uraim nem szabadelvűek, azt mondom, hanem csak új-szabadelvűek. Új szabadelvűek, vagy ha úgy tetszik, mert ez jóval enyhébb kifejezés és mi kerüljük az erős kitételeket, — — *ál*-szabadelvűek!



Dr. Weiss Ödön felszólalása:

T. teljes Ülés!

Nem akarok most a kérdés érdekéhez szólni, de miután egynéhányszor személyemre történt hivatkozás, egyik szerény nézetem igazolása céljából akarok csak egy pár szót mondani. Az egész tárgyra vonatkozó érdemleges megjegyzéseim megtételét akkorra tartom fenn, a midőn majd módomban fog állani a t. előadó úr előadását egész terjedelmében olvashatni. Az előadás, t. i. úgy, a mint az elmondott, valóságos vádbeszéd és így már csak pro persona is élnem kell a «favor defensionis»-szal.

A t. előadó úr előadásának végén azt állítja, hogy én az általa hivatkozott cikkemben azt mondtam, hogy «nem igaz, hogy a védőnek saját meggyőződése ellenére is védelmeznie kell a vádlottat.»

Ifj. dr. Schulhof Géza: «Nem szabad meggyőződése ellenére védeni»; ezt mondotta.

Dr. Weiss Ödön: Én állítottam és most is fentartom azon állításomat, hogy a védőnek saját meggyőződése ellenére védelmeznie nem lehet; az nincs megengedve. Azt hiszem, hogy ezt az elvet itt a Jogászegyletben külön fejtegetnem, magyaráznom nem szükséges. Távol áll tőlem az; hogy bármínő consequentiát akarnék az ellenkező nézettel szemben levonni, de egy dolog bizonyos: ha oda állok ahhoz a zöld asztalhoz, és azt akarom, hogy az, a ki engem meghallgat, azon meggyőződéstől legyen áthatva, hogy az a hely a védelem által kellően van betöltve, akkor nekem annak biztos tudatától kell

áthatva lennem, hogy hallgatóim hite szerint én meggyőződés-ellenére egy szót sem fogok mondani. (*Élénk helyeslés.*) Mert ha ez nem így volna; ha annak a bírónak kételkednie kellene abban, hogy szavaim meggyőződésemet fedik-e, akkor az a hely, annak a helynek a méltósága veszít morális értékéből és én magam lennék az, a ki azt a helyet a sárba rántom. (*Helyeslések és ellentmondások.*)

Azt megfontolás tárgyává tehetem, hogy vajjon a védelmet elvállalhatom-e vagy sem; azt igenis kérdezniem kell önmagamtól, hogy vajjon abban a helyzetben vagyok-e, hogy az adott esetben az illető vádlottat azzal a bizonyos bűncselekménynyel szemben védhetem-e vagy sem akkor, a mikor olyan körülmények ismeretével bírok, a melyek a vádlott terhére szolgálnak.

Dr. Scheer Béla: De hát ha ki van rendelve, mint védő?

Dr. Weiss Ödön: De ezt akkor kell megtennem, midőn az ügyet elvállalom, vagy a midőn tudomására jutok azon körülménynek, a melyek lehetetlenné teszik nekem azt, hogy való meggyőződésemet ott kifejezésre juttassam.

A mi pedig azt a közbeszóló kérdést illeti, hogy mit kell tennem akkor, ha hivatalból rendelnek ki: akkor ott van a paragrafus, a mely azt mondja, hogy ha kollízió áll elő, akkor azt kötelességem bejelenteni. És miután ily módon minden oldal felől szalválva vagyok, semmiféle erő nem vehet rá engem arra, hogy a vádlott védelmére beszéljek, a midőn meggyőződésemet ennek ellentmond.

Dr. Kármán Elemér felszólalása :

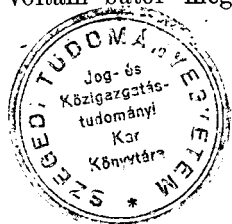
T. teljes Ülés!

Azon sok rémeset között, a melyeket a t. előadó úr felhozott és a melyekben a bíróságot, az ügyészséget, a bűnvádi perrendtartás előkészítőit és a Curiától kezdve le, egy szerény vidéki törvényszékig mindenkit úgy tüntetett fel, mintha valamennyien fejüket mindig agyafűrt fondorlatokon törnék arra, hogy a vádlottat, a kit az előadó úr szentnek képzél, lehetőleg megnyomorítsák: csak egyetlenegy dologra nézve vagyok bátor szerény megjegyzéseimet megtenni, nevezetesen mindjárt az első esetre vonatkozólag, a melyet a t. előadó úr szabad előadása elején említett és azt hiszem, bár az idő rövidsége miatt többre nem terjeszkedhetem, hogy a többi is ép úgy megdől a tételes jog szabályaival szemben, mint ez az egy. A mint hallani méltóztatott, az eset abban állott, hogy egy védő, ki a főtárgyalásra a vádlottal előkészült, azon meg nem jelent, hogy mi okból, nem hallottuk és az elnök azzal fogadta a vádlottat, hogy «itt van egy másik védő, a ki téged védelmezni fog;» a Curia pedig az ez ellen bejelentett semmiségi panaszt elutasította. Az előadó úr nyilván azt követeli a Curiától, hogy az ilyen semmiségi panaszoknak helyt adjon. Én a t. előadó úr ezen kíváncsiában egyenesen a védelem érdekét látnám megsértve; nevezetesen, mert azon intézkedés, a melylyel az eddigi védő helyett más védő rendeltetett és a mely semmiségi panasszal támadtatott meg, a 384. §. 6-ik pontja alá nem eshetik, mert ez a szakasz azt mondja, hogy a főtárgyalás olyan egyének jelenlétében tartandó meg, a kiknek jelenléte kötelező. A védő jelen volt, ide tehát nem szubsumálható; de nem szubszu-

málható a 384. §. 9. pontja alá sem, mert az megint úgy szól, hogy «ha a bíróság az egyik fél indítványa ellenére oly határozatot hozott, a mely a törvény lényeges rendelkezését a vád és a védelem szempontjából sérti . . .» Ez alá nem szubszumálható azért, mert ez a törvényszék határozatára és a főtárgyaláson hozott határozatára vonatkozik, holott az eddigi védő helyett más védőnek a kirendelését nem a törvényszék teljesítette, hanem a főtárgyalás előtti stádiumban vagy a törvényszéki elnök ott, a hol nincs kamara, vagy másutt a kamara. Ha a Curia belebocsátkoznék annak a kérdésnek az eldöntésébe, hogy melyik védő az, a ki azt a vádlottat jobban, vagy rosszabbul védheti, ez szerintem legnagyobb fokú sértése volna éppen a védői karnak. A védőnek igenis módjában áll a főtárgyalás elnapolását kívánni, a védelem alaposabb előkészítése érdekében és ha ezt kívánja, nem hiszem, hogy akadna bíróság, a mely ezt a kérelmet elutasítaná. Ha erre a nem várt esetre semmiségi panasszal él, akkor a Curia azt nyilván tekintetbe fogja venni, de nem azért, mert más védő van, hanem, mert az elnapolást a királyi törvényszék megtagadta. Ha azonban a Curia bele menne annak a kérdésnek eldöntésébe, a melyet az imént említettem, hogy t. i. melyik védő véd jobban: az-e a ki előre készült, vagy az, a ki ott kezdett hozzá a vádlott védelmezéséhez, ebben szerény nézetem szerint éppen a védőkre nézve kellene legalább is elvi sérelmet látnunk, mert a bpts. tökéletes bíróságot, tökéletes köz-vádat, tökéletes védőt...

Dr. Weiss Ödön: És tökéletes vádlottat.

Dr. Kármán Elemér:... képzel az eljárás folyamán, igenis, tökéletes vádlottat is, azt az egy bizonyost, a kinek az ártatlan elítélése nagyobb kár, mint kilenczvenkilencz gonosztevő elszalasztása, ennél fogva azt hiszem, hogy a felső bíróság éppen a védelem tekintélyét sértené meg azzal, ha annak kritikájába ereszkednék, hogy melyik védő az, a ki jobban és melyik az, a ki rosszabbul véd. Ezeket voltam bátor megjegyezni.



Ifj. dr. Schulhof Géza válasza:

T. teljes Ülés!

Csak rövid időre fogom szíves türelmököt igénybe venni. Arra nézve, a mit Weiss Ödön dr. t. tagtárs úr mondott, hogy a védő meggyőződése ellenére nem beszélhet, az a válaszó, hogy, ha ő az irodalomban akárkivel szemben akarja ezt a nézetét érvényesíteni és győzelemre juttatni, ez a szándéka sikerülni nem fog.* Én csak Vargha Gyulának a «Verthei-

* I. A *Juristische Blätter* 1876. évi folyamának 593. lapján k. esetben az alsó austriai ügyvédi kamara fegyelmi választmánya elítélte a védőt, ki — hogy védenczének ügyében az osztrák törvény szerint visszaesés esetén hatáskörrel bíró esküdtbiróság elé kerüljön az ügy — azt, hogy védencze már büntetve volt lopás miatt, fölfedezte a szakbiróság előtt. Vádlott ügyvédnek azon védekezése, hogy az ügyvéd az igazságnak és a törvénynek az őre, ép úgy, mint a bíró és az ügyész, sem a kamara, sem a S. Sz. által el nem fogadtatott, ezen hatóságoknak is az lévén a meggyőződése, hogy az ügyvéd fele érdekében minden lehető elkövetni köteles.

II. A Curia is több ízben helyezkedett erre az álláspontra.

III. A *Büntető Jog Tára* XXXII. kötet 9. számában: «A ki valamely ügyben, mint kir. ügyész szerepelt, ugyanazon ügyben később, mint védő működhetik» czím alatt azt olvassuk, hogy a szegedi kir. ítélőtábla az 1874: XXXIV. t.-cz. 47. §-ra és az 1871: XXXIII. ügyész-ségi tv. 11. §-ra hivatkozással megsemmisítette az I. bírósági ítéletet, új tárgyalás tartását rendelve el, mert az ügyvédi rendtartás hivatkozott §§. szerint tilos az ügyvédnek később ügyvédi szolgálatot teljesíteni oly ügyben, melyben a másik felet képviselte, az ügyész-ségi tv. 119. §-a szerint pedig a kir. ügyész-ség egy tagja sem járhat el oly ügyben, melyben, mint védő működött; az ügyben a nyomozat, illetve a vizsgálat során eljárást és vádiratot beadott (Dus-Sándor) ügyész pedig a főtárgyaláson védőként szerepelt. Az indokolás kiemeli, hogy

digung» című művére hivatkozom s felemlítem, hogy Vargha Gyula is kétségen kívül álló dolognak tekinti azt, hogy a védőnek nem szabad más dolgot felhoznia, mint olyant, a mi a vád-

a büntető jogszolgáltatás céljaival nem egyeztethető meg az, hogy a közérdekkel sokban ellentétes, «magánérdek» ugyanazon bűnper folyamán, habár nem egyszerre is, azon egyén által képviseltessék, ki az állam nevében működött és pedig közérdekeinek védelmében, A Curia ezt a határozatot megsemmisítette, mert a védő szerinte a közérdeket «is», tehát elsősorban és főleg a magánérdeket képviseli. (1896/2886.)

IV. A berlini Obertribunálnak is ilyen volt mindig álláspontja.

V. Az 1868 július 6-án kelt osztrák ügyv. rendtartás szerint az ügyvéd köteles az elvállalt ügyekben a törvény szerint eljárni és ügyfelének jogait mindenki ellen odaadással, hűségesen és lelkiismeretesen teljesíteni, köteles továbbá mindazt megtenni, mi a törvény szerint ügyfele érdekében áll... a törvény korlátain belül.

VI. A mi ügyvédi rendtartásunknak 47. §-a az egyedüli, mely itt tekintetbe jöhet; e szerint az ügyvéd köteles közbenjárását: megtagadni oly ügyben, mely meggyőződése vagy a fél kijelentett számdéka szerint mások jogainak kijátszását czélozza. Ez minden. Tehát meggyőződését követni az ügyvéd e törvény szerint sem köteles, csak ép nem járhat el, ha meggyőződése szerint mások jogainak kijátszásáról van szó.

VII. Az ügyvédi rendtartás 6. §. 6. bek.-ben előirt ügyvédi eskü csak a törvény és törvényerejű rendeletekre tétetik le.

VIII. A Miksa királyunk 1567. évi XXVII. t.-cz.-ének 2. §-ában előirt, 1574. évi XXXIV. czikkével eltörölt, III. Károlynak 1723. évi XXXVIII. czikkével újra behozott ügyvédi eskü arra teendő le az ügyvédek által: «quod scienter et calumniose nullas causas quæ essent injustæ suscipient (átvenni, vinni), neque iis patrocinabuntur (védői szerepet visznek) contra jura Regni Hungariæ...»

Mindkét eskü törvény betartásról szól. Így hát, minthogy a törvény szerint arra, ki lop, ki rabol vagy gyilkol büntetés szabandó ki, közel esik a feltevés, hogy a ki a tolvaj stb.-nek a felmentését kéri, hogy az a törvény és így esküje ellenére jár el. E felfogás tarthatatlan. A törvény nem írja elő a tettes büntetését, hanem csak azét, ki nek bűnössége kétséget kizárólag beigazoltatott. A jogi bizonyosságnak pedig egyetlen próbája, eszköze a tagadás.

(Schiller Frigyes a «Haramják» 2-ik felvonásának 3-ik jelenete szerint, — a közönség mulattatására — kivégezteti ugyan a darab főhőse által az ügyfelének kíséretében utazó ügyvédet, kinek kezében «az Igazság istenasszonya utcai bárczássá változott», persze azért, mert megnyerte a pört, melyet az ifjú költő véleménye szerint igazság szerint elvesztenie kellett volna; ám, azt hisszük, hogy tárgyi igazsá-

lott javára szolgál; hogy Vargha Gyula a védő álláspontját «Partheistellung des Vertheidigers»-nek nevezi; hogy Ortlóf, a ki nemcsak az elmélet embere, mint Vargha Gyula, hanem a berlini főtörvényszék igen tekintélyes bírása, e tekintetben szintén pálcát tör; hogy Frydmann Marcell és mindenki, a ki erről a kérdésről beszél, azon meggyőződésen van, hogy a védőnek nem szabad mást felhoznia, mint a mi a vádlott javára szolgál. A kérdést úgy kell felfogni, hogy az ítélkezés semmi egyéb, mint a munkamegosztás elvi alapján létrehozott eredmény. A vádló a vádat, a védő a védelmet, a bíróság az igazságot keresi. A védő pedig nem hazudik, ha azt mondja, hogy valami

gok megállapítására nem mindig a legalkalmasabb eszköz a 18 éves költő.)

Ha azonban ennek daczára lehet a mellett megmaradni, hogy a védő a szó közönséges értelmében vett őszinteséggel tartozik viseltetni a bíróság iránt, azt kérdem: «Igaz-e, hogy azok is, kik kijelentésük szerint ezen véleményem szerint be nem tartható balvéleménynek a hívei, az esetben, a mikor a vádló enyhébben minősíti a vádlottnak a cselekményét, mint a mint azt a védőnek a jogász felfogása szerint kellene, nyugodt lélekkel hozzájárulnának ehhez a helytelen minősítéshez, szemkiforgató módon akarva elhitétni a bírósággal, hogy ő nekik is ez a meggyőződésük?

A kik — mint mondják — az őszinteség hívei, erre a kérdésre csak igenlőleg válaszolhatnak.

S most azt kérdem: mennyiben különbözik e jó urak eljárása azon vádlótól, ki, hogy elhitesse a bíróval (esküdttel) felfogásának tárgyilagosságot, vádbeszédében oly enyhítő körülményeknek a figyelembevételét is kéri, melyeket a szakbíró, biztos meggyőződése szerint, figyelembe vehetni nem fog?

Az ily fajta eljárás pedig, azt hiszem, hogy őszinteségnek kevés, védelemnek pedig... a szónak egy bizonyos értelmében: sok!

A kérdés ugró pontja egyébként az, hogy jónak tekinthető-e a büntetés a vádlott szempontjából. Ezt a kérdést pedig, minthogy a büntetés alapja és célja az uralgó felfogás szerint a megtorlás, csak tagadólág lehet eldönteni. Ezzel pedig a védő tevékenységének az irányát is megszabtuk.

16 éven alóliaknál másként áll a dolog. A «hivatalos álláspont» szerint a javító intézet javít. Addig hát, míg ez az álláspont megbízható adatok alapján megegyezően nincsen, mi sem áll annak útjában, hogy a védő «a netán kiszabandó» javító-intézetben töltendő idő tartamát minél nagyobb mértékben kérje megállapítani, hogy vádlottat tényleg megjavíthassák.

nincs bebizonyítva, ha ő úgy látja, hogy nincs bebizonyítva, mert perrendszerűleg esetleg nincs bebizonyítva. Ha pedig a védő úgy látja, hogy valami tökéletesen be van bizonyítva, úgy, hogy ahhoz kétség nem fér: kizárt, lehetetlen dolgot nem fog kérni és nem fogja azt mondani: «nincs bebizonyítva és mentsék fel!»

De a védő tehát nem fog meggyőződése ellen beszélni, ha azt mondja, hogy a vádlott felmentését kéri, a midőn a vád nyolcz tanujával szemben csak egy a vádlott javára vallott tanuval rendelkezik. Mert ha lehetségesnek szabad tartani, hogy egy tanu, t. i. a védelem tanuja, vallott hamisan, lehetségesnek szabad, pártállásánál fogva pedig *kell* is tartania, hogy nyolcz tanu . . . tévedett.

Ez nem célhoz nem vezető út, t. teljes Ülés! Magam tudok esetet, melyben egy tanu vallomásával vették lerontott-nak nyolcz tanu vallomását!

Én csak azt akartam megjegyezni, hogy a védő nem beszél meggyőződése ellenére, de kötelességét sérti, hogyha meggyőződése ellenére is nem kéri a vádlott felmentését, ha pl. olyan jogkérdés merül fel, a mely a védő jogi meggyőződése szerint a vádlott terhére döntendő el, de a bíróság részéről feltehető, hogy vádlott javára fogja eldönteni. Mert mit tegyen a védő? Ha a vádlott terhére rótt tényállás be sincs bizonyítva, jelentse ki, hogy biz ő bűnösnek tekinti a vádlottat, akár azért, mert a fogházban beismerte előtte, az ő bizalmasa előtt, vádlott a tényállást, akár pedig, mert — bár nem ismerte be a vádlott, «neki a nagy emberismerőnek» az a meggyőződése, hogy elkövette a cselekményt?

Ezt még birói karunkban sem tartanák helyesnek, a mint ez *Drill Bélának* a Büntető Jog Tára egyik számában az ellenőrző szakértők meghiteltetéséről írott cikkében vallott fölfogásából kivehető.

A mi *Kármán Elemér* t. barátom felszólalását illeti, a 384. §. 6. pontja így szól: «ha a főtárgyalást olyan egyén jelenléte nélkül tartották meg, kinek jelenlétét a törvény mellőzhetlennek nyilvánítja».

Kármán barátom elolvasta eddig a törvényt. Tovább nem olvasott. Pedig a törvényszakasz eme pontja teljes egészében

azt is tartalmazza, hogy «ide érve a védőt azokban az esetekben, melyekben a védelem kötelező».

Kármán Elemér barátomnak a 384. §. 6. pontjából, az előadásomnak a legelején mondottak helyessége ellen követelt fegyvere tehát, t. Uraim, — s ezt Kármán Elemér úr is be fogja látni — nem vág.

Másodszor: A 384. §. 9. pontja azt mondja: . . . De ezt ismerjük. Nem kell elmondani. Azt is tudtuk mi, hogy az 58. §. értelmében mikor rendel védőt a törvényszék és mikor a kamara. Hát kérdem, mit akar Kármán barátom a 384. §. 9. pontjából levont, úgynevezett következtetéseivel az én álláspontommal szemben elérni? Hiszen azt csak nem akarja komolyan állítani, hogy ha az esküdtbíróági főtárgyalásnak a védő eljöttéig való elhalasztása iránt előterjesztett indítványra a bíróság elutasító törvényszéki végzést hoz, hogy az a törvénynek, a védelem szempontjából lényeges rendelkezését vagy elvét nem sérti?!

Harmadszor: Azt mondja: «Csak a védő kérheti a főtárgyalásra való előkészüles céljából annak elhalasztását. «Ez is téves, mert a vádlott is kérheti, az pedig sehol sincs mondva, hogy az ily indítvány elutasítható akkor is, ha a hallgatóság soraiból kirendelt védő, nem lévén egyuttal próféta, azt, hogy mi fog ma történni — iratesomó-tanulmányozás nélkül — nem tudhatja előre.

Negyedszer: Azt mondta Kármán Elemér barátom hogy nemcsak a bevezetésileg említett eset, hanem (*olvassa*): «mind a többi is megdől a tételes jog szabályaival szemben mint ez az egy.» Mindig az a fő: mondja-e ezt valaki. Ha valaki — példának okáért Kármán Elemér szombathelyi aljegyző barátom — méltóztatik illet* mondani, úgy az föltétlenül igaz is. Mellesleg azonban megjegyzem, hogy a *jelen válasszomban bevezetésileg mondottak után* szívesen elismerem, hogy jelen szabad előadásomnak az elején említett eset a tételes jog szabályaival szemben csak úgy fog megdőlni, mint ez az egy, mert — hogy messzebb ne menjek, azt hozza fel Kármán Elemér barátom, hogy a védelem és illetve a védői kar tekintélyét sér-

* S még hozzá utólag!

tené, ha a Curia annak bírálatába bocsájtkoznék, vajon ez vagy az a védő teljesíthetné-e lelkiismeretesebben jobban a védői hivatást.

Mikor — t. teljes ülés! — nem arról van szó, izlik-e a védőnek, hanem arról: jó-e a vádlottnak, mikor nem arról van szó: kellemes-e a védőnek, hanem arról: kell-e a vádlottnak? azt hiszem ilyenkor minden néven nevezendő testületnek a tekintélye, joga, érdeke, mindene *kell* hogy háttérbe szoruljon. A vádlott joga, érdeke a legfőbb. A védő ezzel szemben *semmi*!

Egyébként én nem azt mondtam, hogy a bevezetésileg említett esetben a 384. §-nak akár 9., akár 6. pontja alapján a semmiségi panasznak helyt adni *kellett* volna, csak azt, hogy *lehetett* volna. Hozzáfűztem: nem adott helyt a Curia, a mint hogy általában soha sem ad helyt, a hol kétféleképp lehet a törvényt értelmezni, a panasz elfogadása pedig vádlott érdekében áll. Ha tehát többi példáim is csak úgy dőlnek meg, mint ez az egy, akkor . . . egyik sem dől meg.

Hogy itt mért nem adott helyt, nem tudom, de — és úgy hiszem e tekintetben nem lesz ellenvetés — bármiért is utasította el a «kegyelmes» Curia a semmiségi panaszt, az az egy kétségtelen, hogy nem azért mert emelni akarta, ezen — a Curia által amúgy is nagyon magasra emelt ügyvédői karnak a féltve őrzött, nehezen nélkülözött és valaminő minden más hatóság úgy a Curia által is ősidőktől fogva mindig megőrzött és megvédett tekintélyét.

TÁRGYMUTATÓ.

	Lap
I. Bevezetésül egy jogeset.....	3
II. A favor defensionies fogalma.....	6
III. Favor és Sárga Könyv.....	13
IV. Régi döntvények.....	14
V. A tervezetek.....	17
VI. A szavazás.....	18
VII. 383. §. 430. §. És most! A Curia kiterjeszti a vádlott ter- hére bejelenthető perorvoslatok körét.....	19
VIII. 435. §. 5. bek. A Budapesten lakó-megbizott.....	21
IX. A magas kormány.....	24
X. 425. §. 2. bek., 43a. §., 53. és 57. §§. A táblai főtárgyalás- ról elmaradt védő semmiségi panasz jogának eldobása.....	25
XI. 383. §. 2. bek., 411. §., 412., 394., 435. §§. Visszavonhatlan semmiségi-panasz visszavonása elfogadtatott.....	27
XII. 425. §. és 431. §. végbek. A táblai főtárgyaláson meg nem jelent vádlott semmiségi panasz jogának eldobásáról.....	28
XIII. 370. ?, 6. p. és 8. bek., 387. §. 4. bek. és 430. §. A «mind- egy» mint ilyen. Adalékok ennek perjogi fogalmához.....	29
XIV. 423. §. 4. és 5. bek. Az elítélt vádlott büntetése a tábla által távollétében is fölemelhető.....	31
XV. 57. sz. t. ü. h., 57. §., 469. §., 590. §. Ha a kézbesítő a vádlottat nem találta meg, vádlott elesik semmiségi panasz jogától.....	39
XVI. 388. §. 3. bek., 383. §. 2.b) 431. §., 11. §. 1. bek. Perorvos- lat visszautasítása, bárha a beadványi határidőn belül kiállított meghatalmazás a felső fokú elintézés előtt be- csatoltatott.....	44
XVII. 9. §., 330., 388. §. Vádlott kitanítása a perorvoslatokra.....	45
XVIII. 431. §. 3. bek. Nem kellő helyen beadott perorvoslat.....	49
XIX. 388. §. 7. bek. Az ítélet kézbesítése.....	51
XX. 556. §., 429. §., 428. §., 13. §. 5. bek. A 80. sz. t. ü. h.-nak a szövegezése.....	52

	Lap
XXI. 269. §., 383. §. 2. bek. 423. §. 4. és 5. bek. 437. §. 1. bek., 384. §. 9. pont. 385. §. a. a) és b); 385. §. 1. a), b) és c). Különféle dolgok	53
XXII. 121. §., 331. §. 2. bek. 137. §. Jegyzőkönyvek és azok felolvasása	56
XXIII. 192—224. §§. A tanukról	65
XXIV. 334. §. A tanu letartóztatása	75
XXV. A 384. §., (más szóval «harakiri») 385. §. és a nyilvánosság	76
XXVI. 304. §. végbek. A vádlotthoz ki tehet kérdést	81
XXVII. 314. §. végbek. és 319. §. Az utolsó felszólalás joga és a szólásszabadság	89
XXVIII. Befejezés. Párizstól Budapestig	93
XXIX. Dr. Weiss Ödön felszólalása. (A védőnek nem szabad hazudni)	99
XXX. Dr. Kármán Elemér felszólalása	102
XXXI. Ifjabb dr. Schulhof Géza válasza. (A védő köteles ha- zudni)	104